

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1927.

Andra kammaren.

Nr 26.

Fredagen den 29 april.

Kl. 3.30 e. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde av herr förste vice talmannen.

§ 1.

Justerades protokollet för den 23 innevarande april.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Att ledamoten av riksdagens andra kammare August Danielsson, Sollebrunn, på grund av sjukdom (akut blindtarmsinflammation, opererad den 21/4) är förhindrad att fr. o. m. den 21/4 under 2 veckor framåt deltaga i riksdagsarbetet intygas härmed.

Stockholm den 27/4 1927.

Gustaf Söderlund,
med. doktor.

§ 3.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 144, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 18 § 1 mom. i förordningen den 15 december 1914 (nr 436) angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket m. m.; samt

nr 145, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i den vid förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor fogade tulltaxa, i vad angår delar till automobiler.

§ 4.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **Pettersson**, som nu på begäran erhöll ordet, anförde: Herr talman! Med kammarens tillstånd har herr Carlsson i Stockholm till mig framställt det spørsmålet, huruvida det kan förväntas, att proposition med förslag till borttagande av karenstiden kommer att i enlighet med riksdagens anhållan föreläggas innevarande års riksdag. *Svar å interpellation.*

Till svar å nämnda fråga får jag anföra följande.

Såsom interpellanten erinrat, har föregående års riksdag i skrivelse till Kungl. Maj:t — under framhållande av önskvärldheten av borttagande eller begränsning av karenstiden — anhållit, att Kungl. Maj:t efter närmare utredning av berörda spørsmål måtte till 1927 års riksdag framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Andra kammarens protokoll 1927. Nr 26.

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Med anledning av nämnda skrivelse anbefalldes Kungl. Maj:ts riksförsäkringsanstalten att verkställa utredning *dels* angående den kostnadsökning, som — under förutsättning av i huvudsak oförändrad organisation av olycksfallsförsäkringen och sjukförsäkringen — ett borttagande av karenstiden eller dess förkortande till 14 dagar, allt i samband med införande av enhetliga grunder för sjukersättningens bestämmande under hela sjukdomstiden, skulle medföra, å ena sidan för statsverket i form av fördyrad administration och å andra sidan för arbetsgivarna såväl i form av dylik fördyring som på grund av ökning av de s. k. prestationskostnaderna *och dels* angående möjligheten av anordnande under enahanda förutsättningar av en effektiv kontroll över de kortvariga sjukdomsfallen.

Till åtlydnad härav har riksförsäkringsanstalten den 15 oktober 1926 inkommit med utredning i ärendet. Däri har anstalten efter en beräkning av den genomsnittliga karenssjukpenningen och den genomsnittliga sjuktiden under karenstiden uppskattat ökningen i de årliga prestationskostnaderna genom införande av enhetliga grunder för sjukersättningens bestämmande under hela sjukdomstiden till i avrundat tal 1,730,000 kronor.

Vid beräkning av den förändring i fråga om förvaltningskostnader, som skulle uppstå för arbetsgivarna, därest karenstiden borttoges eller förkortades, har riksförsäkringsanstalten undersökt tre olika alternativ. Därest karenstiden *borttoges*, skulle ökningen i tilläggsavgifter och bidrag till bestridande av omkostnaderna för försäkringsrådets och riksförsäkringsanstaltens verksamhet komma att uppgå till i runt tal 120,000 kronor om året. Om åter karenstiden förkortades till 14 dagar *utan* rätt för försäkringsinrättningarna att meddela frivillig försäkring för karenstiden, skulle uppstå en minskning i tilläggsavgifternas och bidragens belopp, vilken minskning kunde beräknas till omkring 30,000 kronor årligen. Skulle slutligen karenstiden förkortas till 14 dagar och frivillig försäkring för den förkortade karenstiden antagas äga rum i ungefär samma omfattning som för närvarande, kunde därav beräknas uppkomma en årlig ökning av omförmälda kostnader med i runt tal 85,000 kronor.

De ifrågasatta förändringarna rörande karenstiden m. m. kunde även väntas komma att inverka på de ömsesidiga försäkringsbolagens förvaltningskostnader. Emellertid hade riksförsäkringsanstalten icke kunnat verkställa någon fullständig beräkning av den sannolika ökningen i berörda kostnader.

Beträffande den inverkan de ifrågasatta förändringarna skulle medföra i avseende å riksförsäkringsanstaltens av statsverket bestridda administrationskostnader bleve den naturligen olika under de särskilda alternativen. Det kunde antagas, att om karenstiden borttoges, nämnda kostnader komme att ökas med 41,000 kronor om året. Ett förkortande av karenstiden till 14 dagar *utan* rätt till karensförsäkring kunde beräknas medföra en årlig utgiftsminskning av 89,000 kronor. Om däremot karenstiden förkortades till 14 dagar *med* rätt till karensförsäkring, finge beräknas en kostnadsökning av i runt tal 32,000 kronor.

Riksförsäkringsanstalten har för sin del ansett, att det vore olämpligt att ordna förevarande fråga enligt något av de två sistnämnda alternativen.

Påpekas finge jämväl, att även försäkringsrådets arbetsbörda syntes komma att röna inverkan av en ökning av antalet ersättningsberättigade olycksfall i samband med karenstidens borttagande eller förkortande.

Vad slutligen angår frågan om anordnande av en effektiv *kontroll* över de kortvariga sjukdomsfallen, har riksförsäkringsanstalten redogjort för de åtgärder, som vidtagits i detta syfte. Tillika har styrelsen framhållit, att med nuvarande organisation av olycksfallsförsäkringen och sjukkasheväsendet ytterligare åtgärder icke stode till buds för åstadkommande utan alltför betun-

gande kostnader av någon i stort sett bättre kontroll beträffande de kortvariga olycksfallen. Att emellertid en mer effektiv kontroll vore av behovet påkallad, syntes anstalten framgå av vunnen erfarenhet. En sådan kontroll bleve så mycket mer erforderlig i samma mån som *dels* ersättningarna under den nuvarande karenstiden höjdes och *dels* vid inträffande sjukdom på grund av olycksfall i arbete sålunda förhöjda ersättningar skulle komma att utgå till sjuk, vilken tillika vore medlem i sjukkassa och som på grund av sålunda fortfarande bestående dubbelförsäkring skulle erhålla ersättning även från sjukkassan.

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Såsom av det anförda framgår, har riksförsäkringsanstalten i viss mån ställt frågan om karenstidens borttagande i samband med spörsmålet om organisationen av olycksfallsförsäkringen och sjukkasseväsendet. Denna uppfattning har än skarpare framhållits av min närmaste företrädare i ämbetet. Vid anmälan i statsrådet av det förslag till omorganisation av olycksfallsförsäkringen, som förelades föregående års riksdag, erinrade han inledningsvis, att tanken på karenstidens borttagande framförts redan av ålderdomsförsäkringskommittén och även upptagits i propositionen i olycksfallsförsäkringsfrågan till 1916 års riksdag. Skälet till att denna tanke icke vid nämnda tillfälle vann båda kamrarnas bifall syntes huvudsakligen hava varit den omständigheten, att man önskade uppskjuta ordnandet av de kortvariga olycksfallens behandling, till dess sjukförsäkringen först hunnit ordnas. Därtill hade även kommit, att man ansett, att en centralisering till försäkringsinrättningarna av behandlingen av de kortvariga skadorna skulle komma att föranleda en utökning av förvaltningsapparaten.

För egen del framhöll departementschefen i detta sammanhang vidare, att vad den första synpunkten beträffade, syntes densamma icke längre kunna åberopas, då införande av en obligatorisk sjukförsäkring icke kunde anses tillhöra de önskemål, som kunde väntas bliva realiserade inom nära förestående framtid. I sammanhang därmed finge erinras, att det vore avsett att för riksdagen skulle framläggas ett förslag till nyorganisation av den statsunderstödda frivilliga sjukkasserveksamheten, genom vilket förslag det samarbete mellan olycksfallsförsäkringens organ och sjukkassorna, som man år 1916 syntes hava velat avvakta, i huvudsak kunde genomföras.

Vad anginge de påstådda svårigheterna ur förvaltningssynpunkt, vore det visserligen riktigt, att *med oförändrad organisation av olycksfallsförsäkringen och av den statsunderstödda sjukförsäkringen* dylika svårigheter komme att uppstå. Genom den ändring i organisationen för den sociala olycksfallsförsäkringen, som vore avsedd att genomföras, bortföle emellertid även nämnda skäl för ett bibehållande av den nuvarande karenstiden. Olycksfallsförsäkringens centralisering till en enda anstalt tillsammans med den föreslagna nya ordningen för sjukförsäkringens lokala organisationer möjliggjorde nämligen en successiv decentralisation av de kortvariga olycksfallens behandling genom deras överflyttande till sjukkassorna.

Den av min företrädare i ämbetet sålunda uttalade meningen synes hava delats av föregående års riksdag. I andra särskilda utskottets av riksdagen godkända utlåtande framhölls nämligen, att frågan om karenstiden nära sammanhänge med organisationsfrågan. Då utskottet icke ansett sig kunna biträda det av Kungl. Maj:t framlagda organisationsförslaget, ansåge sig utskottet icke berett att *med nuvarande organisation för närvarande förorda karenstidens borttagande*. När emellertid enligt utskottets mening starka skäl anförts för ett borttagande eller en begränsning av karenstiden, syntes en ytterligare utredning i frågan böra företagas och förslag i ärendet föreläggas 1927 års riksdag.

Frågan om karenstidens borttagande står otvivelaktigt i nära sammanhang

Svar å
interpellation.
(Forts.)

ej blott med spørsmålet om olycksfallsförsäkringens organisation utan även med frågan om sjukförsäkringens omdaning. Den nu genom riksförsäkringsanstalten verkställda utredningen har givit ett kraftigt stöd för denna uppfattning. Vad anstalten anfört rörande svårigheten att med nuvarande organisation av olycksfallsförsäkringen och sjukförsäkringen utan betungande kostnader erhålla en tillfredsställande kontroll beträffande de kortvariga olycksfallen, är enligt min mening värt synnerligt beaktande. Utan att äga tillgång till lokala organ, som kunna dels biträda med denna kontroll, dels ock i övrigt tillhandagå med utbetalning av olycksfallsersättning m. m., lär man alltså svårigen kunna tänka sig att upphäva de särskilda bestämmelserna om karenstid. Genom det förslag i sjukförsäkringsfrågan, som förelagts årets riksdag, är det visserligen avsett att man skall genom de s. k. distrikts-sjuk-kassorna erhålla organisationer, som skulle kunna användas såsom dylika lokalorgan. Om sjukförsäkringsförslaget antages innevarande år, kommer det dock att kräva viss icke obetydlig tid, innan dylika distrikts-sjuk-kassor mera allmänt komma till stånd; jag vill erinra om att nämnda förslag räknar med en övergångstid av 4 år.

Av det nu anförda framgår, att jag i varje fall icke anser det vara tillrådligt att, förrän definitivt beslut om sjukförsäkringens omorganisation föreligger, låta ett borttagande av karenstiden beträffande olycksfallsförsäkringen *träda i kraft*. Vid sådant förhållande har jag ansett starka skäl föreligga för att avvakta riksdagens behandling av sjukförsäkringsfrågan, innan spørsmålet om karenstidens borttagande *upptages till legislativ behandling*. Så snart en tillfredsställande anordning av sjukkasaväsendet blivit beslutad, skall, så vitt på mig beror, frågan om karenstidens avskaffande utan dröjsmål föreläggas riksdagen. Skulle riksdagen i huvudsak avslå den föreliggande propositionen om sjukkasaväsendet, synes frågan om karenstiden böra underkastas ny beredning och prövning.

Vidare yttrade

Herr Carlsson i Stockholm: Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet få uttala mitt tack för det lämnade svaret på interpellationen. Av detsamma framgick ju, att herr socialministern vill avvakta sjukförsäkringsfrågans eller sjukkasfrågans lösning, innan något effektivt åtgöres beträffande frågan om karenstiden.

Det är ju så, att 37 § i den nu gällande olycksfallsförsäkringslagen innehåller bestämmelsen, att »intill dess särskild lag om sjukförsäkring må varda genomförd, äger arbetare» etc. Detta är ju ett uttryck för att lagen är ett provisorium, och man har därmed från statsmakternas sida givit de försäkrade en utfästelse om att en ändring skall komma till stånd. Vid den tidpunkt, då olycksfallsförsäkringslagen behandlades i riksdagen, nämligen 1916, var som bekant frågan om införande av obligatorisk sjukförsäkring aktuell. Det var den linjen som man då trodde skulle gå segrande fram, och för min del måste jag beklaga, att man lämnat denna linje. Läget för närvarande tyder på att den obligatoriska sjukförsäkringen inte har utsikt att vinna gehör i riksdagen.

Jag ber, herr talman, att i samband med detta få erinra något om de olägenheter, som karenstiden och karenstidsbestämmelserna medföra. I första hand ligga dessa olägenheter däri, att försäkringsplikten ersatts av en ersättningsplikt, men vidare ligga de också i själva bestämmelserna rörande ersättningsutgående, d. v. s. i grunderna för densamma. Då bestämmelserna om karenstiden tillkommo, var förhållandet som bekant det, att andra kammaren beslöt att icke någon karenstid skulle tillämpas, medan däremot första kammaren hade en motsatt uppfattning, och det var sålunda vid förhandling rörande kam-

rarnas olika beslut som karenstiden kom till stånd. Man försökte då få en enkel norm eller regel för beräkning av ersättningens storlek, och då tog man och lade pensionsavgiften till grund härför. Pensionsavgiften påföres som bekant på grundval av det taxerade inkomstbeloppet. Nu är det ju emellertid så, att detta belopp inte motsvarar den verkliga arbetsinkomsten, enär ju de s. k. allmänna avdragen frånräknats. Det taxerade inkomstbeloppet blir sålunda inte den verkliga arbetsinkomst, som den skadade arbetaren haft under året före skadans inträffande. Om vidare den skadade under året före olycksfallet varit oförvållat arbetslös eller sjuk eller fullgjort sin värnplikt och på grund därav haft ringa arbetsinkomst, så brukar vanligen en pensionsavgift på 3 kronor påföras honom, och ersättningen kan under sådana förhållanden inte uppgå till mera än 1 krona om dagen. Vidare vill jag erinra därom, att någon pensionsavgift icke påföres en person innan han fyllt 16 år eller efter det han fyllt 66 år. Även i sådana fall kan sålunda ersättningen endast utgå med 1 krona om dagen. Ersättningen efter karenstiden, alltså från och med 36:e dagen, utgår som bekant med två tredjedelar eller i runt tal 67 procent av den skadades dagliga arbetsinkomst. Av den utredning, som företogs i samband med omorganisationsförslaget i fjol, framgår, att ersättningen under karenstiden uppgår till i genomsnitt endast 50 procent och vid lägre belopp till föga mer än 25 procent av arbetsinkomsten. Ersättningen står där alltså inte i rimlig relation till arbetsförtjänsten. Även ur rättssynpunkt vålla karenstidsbestämmelserna krångel och svårigheter. Detta gäller icke blott de försäkrade. Även för försäkringstagarna, framför allt de mindre arbetsgivarna och huvudsakligast jordbrukarna, vålla dessa bestämmelser avsevärda olägenheter. Man måste komma ihåg, att cirka 80 procent av samtliga olycksfall gå till hälsa under karenstiden, och ersättning för dessa skall utgivas direkt av arbetsgivaren. I ersättningen ingår förutom sjukpenning även sjukhus- och läkarvård, och ersättningen kan ibland uppgå till avsevärda belopp. Arbetsgivaren, som ofta inte känner lagen så noga, tror, då han betalt premien för den obligatoriska försäkringen, att all rättfärdighet är uppfylld. Han tänker inte på förpliktelseerna under de 35 första dagarna. Detta vållar missnöje, som går ut över försäkringen såsom sådan. Det har också i denna kammare från lantmannahåll väckts motioner, där det erinrats om detta och hemställts om karenstidens borttagande. Det är sålunda för såväl arbetare som arbetsgivare utom all fråga fördelaktigast, att från början bestyret med de skadades vård och ersättnings utgivande överlättes till försäkringsinrättningen.

Den frivilliga karensförsäkringen, som ju lagen medger, har som bekant uppnått stor omfattning. Av olycksfallsstatistiken framgår, att i genomsnitt 74 % av arbetarna varit karensförsäkrade. De ömsesidiga bolagen hade närmare 82 % och riksförsäkringsanstalten ungefär 65 % karensförsäkrade. Dessa förhållanden peka på, att svårigheterna för reformens genomförande icke äro oöverkomliga. Man må vidare komma ihåg, att redan med nuvarande bestämmelser karensförsäkringen kan bli så att säga allmän. För de ömsesidiga bolagen kan detta icke vålla stora svårigheter. Riksförsäkringsanstalten har naturligtvis större besvärligheter med hänsyn till den försäkringsstock den har på sin lott. Det har åberopats i svaret, att denna fråga har ett mycket intimt samband med sjukförsäkringen, och det är givet att den har det. Man har tänkt, att sjukförsäkringen skulle med sjukkassorna som sina lokala organ övertaga de kortvariga sjukdomsfallen, utbetala ersättning och sköta bestyren under den tid dessa vara. Tidigare har man utgått ifrån, att detta skulle åvila den obligatoriska sjukförsäkringen. Man har dock på sakkunnigt håll ställt sig mycket tvekande, om verkligen den *frivilliga sjukförsäkringen* kan så utbyggas, att man i någon större utsträckning på densamma kan överlåta dessa bestyr. Jag måste för min del säga, att jag knappast tror, att sjukförsäk-

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Svar å
interpellation.
(Forts.)

ringen, med den organisation som man tänkt sig i det kungl. förslaget, kan erbjuda sådana lokala organ, som kunna sköta dessa uppgifter, i den utsträckning som herr socialministern här omnämnt, utan det blir väl som nu en successiv utbyggnad, i den mån som kassorna utvecklas. Riksförsäkringsanstalten har, enligt tidigare uppgifter, överenskommit med ett 20-tal sjukkassor som f. n. sköta dessa bestyr. Såsom sjukförsäkringen nu är avsedd att utformas tror jag emellertid, att det kommer att dröja lång tid, innan man kan räkna på att dessa lokala organ mera allmänt kunna fylla dessa uppgifter. Det måste jag bestämt säga. Jag får därför — i förbigående — beklaga, att man lämnat den obligatoriska sjukförsäkringens linje.

Så vitt jag kan läsa ut föregående års riksdags beslut i denna fråga, kan jag icke förstå, att riksdagen har fattat sitt beslut med något förbehåll, vare sig med avseende å socialförsäkringens omorganisation eller med hänsyn till sjukförsäkringen. Det är visserligen sant, såsom anfördes från herr statsrådets sida, att motiveringen tyder därpå, men i förslaget som sådant hette det: att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t — under framhållande av önskvärdheten av borttagande eller begränsning av nämnda karenstid — anhålla, att Kungl. Maj:t efter närmare utredning av berörda spörsmål måtte till nästa års riksdag framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda. — Vid den tidpunkt, då utskottet utformade detta förslag och riksdagen fattade beslut i överensstämmelse härmed, var man medveten om, att något förslag till omorganisation av socialförsäkringen icke kunde föreligga till denna riksdag. Den saken var klar, och man hade också i stort sett linjerna för sjukförsäkringen klara vid denna tidpunkt.

Jag anser därför att riksdagen, oberoende av sjukförsäkringsfrågans lösning, hemställt om utredning och förslag rörande karenstiden. Sista passusen i herr statsrådets svar tyder också på att frågan skall oberoende av detta upptagas.

Ja, herr talman, på grund av min verksamhet mottager jag från olika håll brev och förfrågningar från såväl arbetare som arbetsgivare rörande detta, och man uttalar därvid tillika önskemål om att karenstiden snart måtte försvinna. Det är på grund av detta och med stöd av föregående riksdags beslut jag har vågat besvara kammaren med denna sak, och jag vill uttala den förhoppningen, att förslag till ändring av dessa bestämmelser snart måtte komma att föreligga på kammarens bord.

§ 5.

Föredrogos, men blevo ånyo bordlagda statsutskottets utlåtanden nr 72—85, bankoutskottets utlåtanden nr 36—38, första lagutskottets utlåtanden nr 31—36 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 41—46, 48 och 49.

§ 6.

Vidare föredrogos och lades till handlingarna jordbruksutskottets memorial: nr 50, med överlämnande till riksdagen av förteckning över försålda kronoegendomar; och nr 51, med överlämnande till riksdagen av förteckning över av vattenfallsstyrelsen under år 1926 försålda eller bortbytta tomtar och områden.

§ 7.

Ordet lämnades nu till herr **andre vice talmannen**, som yttrade: Jag tillåter mig föreslå, att de två gånger bordlagda ärendena måtte å morgondagens

föredragningslista uppföras i följande ordning: konstitutionsutskottets utlåtanden nr 17 och 18, därefter bankoutskottets utlåtanden nr 36—38, därefter statsutskottets utlåtanden nr 73—84, därefter statsutskottets utlåtande nr 72, därefter statsutskottets utlåtande nr 85, därefter jordbruksutskottets utlåtanden nr 41—49 och slutligen första lagutskottets utlåtanden nr 31—36.

Denna hemställan bifölles.

§ 8.

Herr förste vice talmannen gav härefter på begäran ordet till herr **Brännberg**, som anförde: Herr talman! År 1919 sökte enligt gällande bestämmelser elva stycken lägenhetsägare, hörande under kronohemmanet Lyse Övra i Lyse socken av Göteborgs och Bohus län, rätt till friköpning av sina lägenheter. År 1921 behandlade riksdagen ärendet och biföll den gjorda framställningen. Ären fram till 1926 gingo, utan att riksdagens beslut kunde bringas i verkställighet. Det uppstod ständiga anledningar till förhållning av frågan. Än var det lantmätaren, som angavs bära skulden, än ägostyckningsrätten, och slutligen hade under tiden ytterligare två lägenhetsägare under samma gård begärt friköpning, varför man ansåg skäl föreligga att vänta med de elva första ansökningarna, tills frågan blev klar för de två senare för att då på nytt föra frågan inför riksdagen. År 1926 var den åter före, och i febr. månad nämnda är beslöts försäljning även av de två senare.

De elva, som i fem år fått vänta på att vad riksdagen beslutat skulle bli, inte bara ett beslut på papperet, utan en verklighet, kände sig förklarligt nog glada över att sista hindret var undanröjt och hoppades på att snart få emotse köpekontrakt. Dessa väntade man få erhålla i god tid före 14 mars i år, för att de således efter denna dag skulle få känna sig som ägare till det egna lilla hemmet. Man kan därför förstå deras förvåning, när från länsstyrelsen i febr. månad komma nya arrendekontrakt på två år, alltså till den 14 mars 1929. Så lång tid ansåg sig domänstyrelsen nämligen behöva för att bli klar med frågan. Som saken nu tycks ligga till vet man emellertid inte, huruvida man kan bli färdig ens till denna tid, då enligt lämnade upplysningar även själva huvudgården skall försälas. Och det upplystes, att man önskade ta det hela i ett sammanhang. Hur lång tid en dylik anordning tager, vet väl ingen för närvarande, ty om än riksdagsbeslut kan fattas inom två år, finner man, att det tager en rundlig tid, innan ett dylikt beslut kan gå i verkställighet.

Då den här relaterade frågan och alla dessa ständiga uppskov med följande olägenheter av olika slag för vederbörande lägenhetsägare synas mig vara av allmänt allvarlig beskaffenhet, har jag ej kunnat uraktlåta draga den inför riksdagen och med dess tillstånd överlämna den till statsrådets och chefens för jordbruksdepartementet prövning och undersökning. Att i ett tiotal år få vänta på ett riksdagsbesluts verkställighet, då saken är av så enkel beskaffenhet som den ifrågavarande, synes mig oförklarligt och onödigt och torde väl ej heller vara gällande praxis. Något administrativt fel måste föreligga. Huruvida detta beror av vederbörande ämbetsverk eller lantmätare tillkommer ej mig att bedöma. Det torde bäst framkomma vid en företagen utredning och undersökning. Det lär väl ej heller vara riksdagens mening, att en sådan tidsrymd som den här relaterade skall erfordras, för att ett beslut skall bringas i verkställighet. Ett onödigt dröjsmål med handläggandet av dessa ärenden måste vidare verka i hög grad återhållande på de berättigade och av riksdagen åsyftade och erkända strävandena att hjälpa den obesuttna delen av jordbrukareklassen till egna hem. Jag anhåller därför om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få framställa följande frågor:

Interpellation.

(Forts.)

Vad är anledningen till att riksdagsbeslutet år 1921 om försäljning av elva lägenheter under kronohemmanet Lyse Övra i Lyse socken av Göteborgs och Bohus län ännu ej kunnat träda i verkställighet?

Vill statsrådet medverka till att denna försäljning med det snaraste kan bringas till stånd i enlighet med riksdagens fattade beslut?

Ifrågavarande anhållan bordlades.

§ 9.

Till bordläggning anmäldes:

bevillningsutskottets betänkande, nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 6 augusti 1894 angående mantalsskrivning;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa beslut, som fattats av den internationella arbetsorganisationens konferens vid dess nionde sammanträde i Genève år 1926; och

nr 28, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 6, 31 och 90 §§ av den 14 juni 1918 (nr 422) om fattigvården, dels ock i ämnet väckta motioner; samt

andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 6, i anledning av väckt motion angående inrättande av mellaninstanser för folkskoleväsendet i domkapitlens ställe.

§ 10.

Justerades ett protokollsutdrag.

§ 11.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Andersson</i> i Grimbo	under	5 dagar fr. o. m.	den 30 april,
» <i>Nilsson</i> i Tånga	»	2 » »	» 30 »
» <i>Ros</i>	»	3 » »	» 30 » och
» <i>Jansson</i> i Edsbäcken	»	den 30 april.	

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.20 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Lördagen den 30 april.

Kl. 10 f. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde av herr förste vice talmannen.

§ 1.

Föredrogs herr *Brännbergs* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få framställa spörsmål angående verkställigheten av riksdagens beslut i fråga om försäljning av elva lägenheter under kronohemmanet Lyse Övra i Lyse socken av Göteborgs och Bohus län; och blev berörda anhållan av kammaren bifallen.

§ 2.

Vidare föredrogs, men bordlades åter bevillningsutskottets betänkande nr 41, andra lagutskottets utlåtanden nr 26 och 28 samt andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 6.

§ 3.

Härefter föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande, nr 17, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 26 november 1920 om val till riksdagen, dels ock i ämnet väckta motioner. Därvid anförde:

*Ang. än dring
i vissa delar av
lagen om val
till riksdagen.*

Herr *Björkman*: Herr talman! Det skulle icke falla mig in att med något längre anförande störa den morgonfrid, som tydligen råder i andra kammaren vid denna timme. Emellertid var jag i utskottet försedd med en ropandes röst, som visserligen icke vann någon genklang. Jag skall därför be att här i andra kammaren få i korthet framlägga de synpunkter, som jag haft i denna sak och som jag för övrigt förut en gång anlagt vid behandlingen helt nyligen av ett ärende av liknande beskaffenhet.

Som herr talmannen erinrar sig, avgavs vid riksdagens början ett utlåtande av konstitutionsutskottet, däri det hemställdes, att kamrarna måtte besluta en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om de ändringar i lagstiftningen, som voro nödvändiga för att resultatet av landstings- och kommunalfullmäktigevälen snabbare än nu kunde bliva för vederbörande kända. Jag påpekade då, att det kunde vara riskabelt att, såsom utskottet tänkte sig, gå in för en preliminär röstsammanräkning, och jag framhöll särskilt i kammaren, att vi måste avvakta Kungl. Maj:ts svar på den förfrågan, som riksdagen ställt med hänsyn till samma önskemål med avseende på riksdagsmannavälen. Jag förutså nämligen, att till grund för detta svar skulle ligga en utredning från länsstyrelserna, de på detta område mest sakkunniga myndigheterna, och att deras upplysningar kanske kunde ställa frågan i ett klart ljus. Med ifrågavarande proposition ha vi också fått reda på länsstyrelsernas åsikt härutinnan, och vi finna då, att en del länsstyrelser yrkat avslag å förslaget om preliminär röst-

Ang. ändring
i vissa delar av
lagen om val
till riksdagen.
(Forts.)

sammanräkning såsom en rätt riskabel sak, under det andra visserligen icke gått så långt men trots sina betänkligheter böjt sig endast därför, att det skulle finnas en så »utbredd önskan» bland det kungliga svenska folket i förevarande avseende.

De betänkligheter, som jag sedan sist sålunda fått understruken, behöver jag icke nu återigen utförligt upprepa; de gå ut på att det är farligt att lägga i de kommunala myndigheternas händer sådana angelägenheter, vilka kräva en sådan rutin och vakenhet, som man icke kan begära att menige man skall äga och som — jag medger det — kan saknas även hos myndigheterna. Och de olika formaliteterna vid sammanräkningen äro dock av den vikt och betydelse, att de ofta innebära kassationsanledningar för valen. Jag påpekade förra gången med regeringsrättens årsbok i min hand, att det mångfaldiga gånger hänt, att den allra minsta fallgrop varit tillräcklig för att utgöra — om jag får vända uttrycket — den tuva, på vilken hela valet ramlat. För min del anser jag, att man kunde gått fram på en betydligt enklare väg, nämligen att, såsom vissa länsstyrelser föreslagit — jag minnes särskilt länsstyrelserna i Hallands och Kristianstads län — kraftigt understryka, att valresultatets slutliga sammanräkning hos länsstyrelserna bör försiggå mycket raskare och att särskilt de länsstyrelser, som nu satt sig i efterhand, böra gå fram i samma raska takt som de, vilka gått i första ledet.

Då jag emellertid icke fått någon av utskottets övriga ledamöter med mig om denna min ståndpunkt och då jag alltså blivit ensam reservant, skall jag med skyldig hänsyn till herr talmannen och kammarens ledamöter icke draga upp någon längre debatt utan endast inskränka mig till att till kammarens protokoll framföra dessa betänkligheter, vilka för övrigt till ingen del gälla de övriga delarna av utlåtandet: i avseende å kartellbeteckningar, valförrättningen i förhållande till gudstjänsttiden o. s. v. Jag har gjort detta för att rädda min själ med hänsyn till de faror, som jag ser lura härvidlag men som jag hoppas i någon ringa mån må kunna visa sig obefogade, framför allt om man möjligen kan få en sådan förtjänstfull promemoria, som utskottet vill sätta i händerna på valförrättarna för att de icke skola falla i de fallgropar, varom jag talat. Jag har sålunda, herr talman, intet yrkande.

Herr *Olovson* i Västerås instämde häruti.

Herr **Fast**: Herr talman! Med anledning av att herr Björkman höll ett så kort anförande skall icke heller jag länge upptaga tiden. På grund av den diskussion som tidigare utkämpats här i kammaren och som herr Björkman mycket lätt vidrörde, anser jag i likhet med utskottet egentligen denna sak vara utagerad. Riksdagen har tidigare tagit ställning till densamma i den skrivelse, som på sin tid avläts till Kungl. Maj:t. Sedan Kungl. Maj:t effektuert det önskemål, som då uttalades, bör diskussionen kunna räknas som slutförd i förevarande hänseende.

Jag är övertygad om att de farhågor, som herr Björkman gav uttryck åt, skola visa sig obefogade. Även om man gärna giver sitt erkännande åt länsstyrelsernas plikttrogna arbete, tror jag icke man skall överskatta detsamma. Det underkännande av de kommunala förtroendemännen, som låg bakom herr Björkmans tankegång, finner jag icke berättigat. Det har visat sig, att dessa förtroendemän ute i bygderna handhaft valförrättningar av liknande karaktär på ett i allo samvetsgrant och pliktuppfyllande sätt, och det finns ingen anledning befara, att de icke skola anse det som en hederssak att verkligen opartiskt och till allas belåtenhet fullgöra sina åligganden även i förevarande avseende.

Om riksdagen vill vidbliva sin tidigare uppfattning, finns det heller inga andra framkomliga vägar än de som avses i föreliggande utlåtande. Ett snab-

bare sammanräkningsförfarande från länsstyrelsernas sida möter nämligen ööverstigliga svårigheter dels på grund av de långa avstånden och dels på grund av att länsstyrelserna ha andra göromål, som icke utan vidare kunna läggas åsido. Från dessa utgångspunkter och med hänvisning till riksdagens förut fattade beslut ber jag att få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Ang. ändring i vissa delar av lagen om val till riksdagen.
(Forts.)

Då här icke nämnts något om de övriga detaljer, som omnämnas i utlåtandet, finns icke heller för mig någon anledning att ge mig in på de ändringar, som utskottet gjort i den kungl. propositionen, ändringar vilka på de flesta punkter endast äro av formell karaktär. Jag vill dock tillägga, att då man nu gått in för kartellväsendets överförande till andrakammarvalen, innebär detta icke ett godkännande av den ifrågavarande principen i och för sig, utan blott att man ansett det orimligt att icke tillämpa densamma likformigt för alla val. Vill man göra en attack mot detta kartellväsende, må man rikta sig mot samtliga hithörande punkter i vår författning. Jag tillåter mig, som sagt, att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Björkman: Herr talman! Då herr Fast menade, att den diskussion, som kan föras rörande förslaget om preliminär röstsammanräkning, egentligen vore att anse såsom överflödig efter riksdagens ifrågavarande skrivelse, ber jag för min del att få inlägga en gensaga emot att en skrivelse med begäran om utredning skulle anses innebära ett slutgiltigt ståndpunktstagande i själva sakfrågan. Skulle så vara, komme man att alldeles upphäva betydelsen av det utredningsmaterial, som sedan inflyter. I förevarande fall ha vi också fått ett utredningsmaterial av ganska skrämmande art.

Vidare har jag icke på något sätt ansett, att det ligger ett underkännande av de kommunala förtroendemännen däri, att länsstyrelserna varnat för tron på att dessa förtroendemäns ord äro kungssord och deras gärningar ofelbara. Jag har emellertid med en regeringsrättens årsbok i min hand visat, vilken risk som kan ligga uti att anförtro viktiga valförrättningsåtgärder åt personer, som icke handla under myndighets ansvar.

Herr Bäckström: Herr talman! Med anledning av herr Björkmans ytt-
rande vill jag framhålla, att vi tagit förevarande spörsmål under noggrant överbäggande i utskottet, där herr Björkman deklarerat den ståndpunkt han här givit uttryck för. Och då han talar om det skrämmande utredningsresultat, som från myndigheternas sida skulle givit stöd för hans farhågor om att ett förberedande sammanräkningsförfarande skulle medföra stora risker, kan jag invända, att utredningen rörande de senast förrättade valen, då man för första gången samtidigt utsåg kommunalfullmäktige och landstingsmän, visade, att de kommunala förtroendemännen ådagalagt en sådan kompetens i förevarande hänseende, att det är rent förvånansvärt, att allt gått så bra som det gjort. Förvisso komma de mörkålmåningar, som herr Björkman dragit upp, att visa sig vara mycket överdrivna. Jag vill, herr talman, hemställa, att utskottets förslag antages.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 4.

Vid nu skedd föredragning av konstitutionsutskottets utlåtande, nr 18, i anledning av väckt motion angående viss utsträckning av rätten att vid allmänna val rösta utan personlig inställelse begärdes ordet av

Ang. viss utsträckning av rätten att vid allmänna val rösta utan personlig inställelse.

Herr Anderson i Storegården, som yttrade: Herr förste vice talman! Då motionären är förhindrad att uppträda, har han bett mig rätta ett misstag, som

Ang. viss
utsträckning
av rätten att
vid allmänna
val rösta utan
personlig
inställelse.
(Forts.)

konstitutionsutskottet gjort sig skyldigt till i sitt utlåtande. Konstitutionsutskottet visar med tabeller, att valdeltagandet icke har varit mindre i de så kallade avspärrade områdena. Detta är en missuppfattning av motionen. När det gällt sådana områden, där mötesförbud eller betesförbud varit utfärdade för att hindra mul- och klövsjukans spridning, har detta icke påverkat deltagandet i valen. Däremot har en annan omständighet i mycket hög grad inverkat på möjligheterna i synnerhet för lantmännen att deltaga i förra höstens landstingsmannaval i de valdistrikt, där man hade mul- och klövsjukan alldeles inpå sig, och det har varit avspärrningen av gårdarna i distriktet. I det område, som finnes angivet i konstitutionsutskottets utlåtande, nämligen Kinnefjärdings, Kinne och Kållands domsaga, förefunnos icke några sådana akuta fall vid valtillfället. Däremot funnos sådana i en angränsande domsaga, och siffrorna för en socken som exempelvis Larv skulle gett utskottet den upplysningen, att under det att valdeltagandet i denna socken förut uppgått till 40 och ända upp till 50 procent, deltog vid landstingsmannavalet förliden höst endast 16 procent. I denna socken var just vid valtillfället en hel mängd gårdar avspärrade, och den allmänna paniken för mul- och klövsjukans spridning åstadkom då, att lantmännen icke vågade gå och avlämna sina röster.

Jag vill icke göra något annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan, men jag har velat påpeka detta för att visa, att förhandenvaron av sådana smittsamma sjukdomar kan medföra, att åtskilliga personer icke kunna avlämna sina röster vid ett val och att något borde göras för att råda bot på detta förhållande.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 5.

Till avgörande företogs bankoutskottets utlåtande, nr 36, i anledning av vissa framställningar rörande elfte huvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Sedan herr förste vice talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr **Borggren**, som yttrade: Herr förste vice talman! Jag ber att få hemställa, att vid föredragning av bankoutskottets utlåtanden nr 36, 37 och 38 endast kantrubrikerna behöva uppläsas, försämitt icke någon av kammarens ledamöter begär, att någon punkt i betänkandet skall uppläsas.

Denna hemställan bifölls.

Punkterna 1—6.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang.
pensionsför-
bättring åt
vissa månads-
lönare vid
flottans varv i
Karlskrona.

Härpå föredrogs *punkten 7*, angående pensionsförbättring åt vissa månadslönare vid flottans varv i Karlskrona; och yttrade därvid

Herr **Bäcklund**: Herr förste vice talman! Herr Lindley i första kammaren och jag ha antecknat en blank reservation till vardera av punkterna 7:o och 8:o i utskottets betänkande. Vi ha icke gjort det för att ställa något annat yrkande än utskottet, men vi ha observerat, att verkmästare på månadslönestat ha en pensionsålder av 55 år. De ha rätt att avgå vid denna ålder med full pension. Vi ha ansett, att detta förhållande icke är riktigt, och vi ha därför velat påtala det, så att regeringen måtte beakta det vid den utred-

ning, som nu pågår angående pensionsförhållanden för extra personal i allmänhet vid statens verk. Det kan nämligen icke vara riktigt, att en verkmästare vid till exempel flottans verkstäder skall ha en pensionsålder av 55 år, när i statens verk i övrigt med dem likställda ha en pensionsålder på 65 år. Vi ha velat påpeka detta i hopp om att det skall bli rättelse.

Var pensionsåldern hör sättes, skall jag icke nu ingå på, men 55 års pensionsålder är i detta fall liksom även i det fall, som behandlas under punkt 8:o — jag skall icke begära ordet vid denna punkt — enligt vår mening alltför låg i förhållande till vad som gäller för andra. Vi anse därför, att denna sak i ett kommande förslag om den extra personalens pensionering bör rättas till, så att bestämmelserna bliva analoga med vad som gäller i andra statens verk.

Jag har, herr förste vice talman, intet yrkande att göra.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 8—46.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 47, angående pension åt förre städaren vid Carl Gustafs stads gevärsfaktori A. Andersson.

I en till riksdagen den 18 februari 1927 avlåten proposition, nr 135, hade Kungl. Maj:t under punkten 16 föreslagit riksdagen medgiva, att förre städaren vid Carl Gustafs stads gevärsfaktori Axel Andersson finge från och med den 1 maj 1926 under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 852 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehäft en inom andra kammaren av herrar *Jonsson* och *Laurén* väckt motion, nr 305, vari hemställts, att riksdagen ville besluta sådan ändring i Kungl. Maj:ts förslag, att pensionen till förre städaren Andersson måtte utgå med ett belopp av 1,152 kronor.

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen, med avslag å ovanberörda motion, måtte bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

Uti en vid denna punkt avgiven reservation hade herrar *Bäcklund*, *Höglund* och *Svensson* i Betingetorp yrkat, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning och förenämnda motion, måtte medgiva, att förre städaren Axel Andersson finge från och med den 1 maj 1926 under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 996 kronor.

Sedan punkten föredragits, anförde:

Herr Bäcklund: Herr förste vice talman! I den föreliggande punkten 47:o föreligger en reservation om en pension av 996 kronor till en arbetare med anledning av en motion i ärendet, som väckts av herrar *Jonsson* och *Laurén*. Nu har den olyckan inträffat, att vid utlåtandets tryckning har denna reservation fallit bort. Jag antar, att man nu håller på att dela ut ett kartongblad i kammaren, som innehåller just den ifrågavarande reservationen.

Det är härvidlag på det sättet, att Kungl. Maj:t icke begärt samma belopp för alla i propositionen, som innehåller ett flertal pensioner till olika belopp, och denne städare, som han kallas, har av Kungl. Maj:t föreslagits skola erhålla en pension av 852 kronor. Motionärerna, som känna förhållandet, ha nu ansett, att detta belopp icke överensstämmer med den tjänst och det arbete, som denne man haft, och med hans tjänstetid. De ha ansett, vilket jag antar är

Ang.
pensionsför-
bättring åt
vissa månads-
lönare vid
flottans verk i
Karlskrona.
(Forts.)

Ang.
pension åt
förre faktori-
städaren
A. Andersson.

Ang.
pension åt
förra faktori-
städaren
A. Andersson.
(Forts.)

fullt riktigt och jag har också fått den uppfattningen, att mannen egentligen haft en syssla, som i mångt och mycket kan betraktas som en förmanssyssla, och han skulle därför vara berättigad att komma i samma ställning som de övriga, för vilka utskottet föreslår en pension av 996 kronor.

Jag ber av denna anledning, herr förste vice talman, att få yrka, att den reservation, som jag har gått med på och som återfinnes på kartongbladet, bifalles. Den innehåller som sagt den ändringen i förhållande till utskottets förslag, att man föreslår en pension av 996 i stället för 852 kronor.

Häruti instämde herrar *Höglund*, *Svensson* i Betingetorp, *Kloo* och *Wikström*.

Herr **Laurén**: Herr förste vice talman! Jag skall be att få instämma i herr Bäcklunds yttrande och dessutom be att få tillägga några ord.

Denne man, städaren Andersson, har tjänat vid gevärsfaktoriet i 31 år. Hösten 1925 kom han upp till mig och undrade, vilken pension han skulle kunna få, om han begärde avsked. Jag föreslog honom då, att han skulle stanna kvar, vilket hade varit möjligt med hans dåvarande hälsotillstånd, men han tyckte, att tjänsten krävde en yngre person med större krafter och ville gärna gå. Han begagnade sig sålunda icke av samma rätt som andra att tjäna kvar så länge som möjligt. Hade han stannat kvar till hösten 1926, hade han otvivelaktigt kommit med i den grupp, för vilka pensioner föreslås i punkt 65:o, och då hade det icke varit tu tal om att han icke fått en pension på 996 kronor.

Denne man har icke utfört ett kvalificerat arbete i den meningen, att han har stått vid en maskin, varit filare, verktygsarbetare eller dylikt, men han har i stället haft en mycket maktpåliggande sysselsättning, ett förtroendearbete kan man säga. Jag känner honom sedan nära 30 år tillbaka och vet, vad han utfört. Bland annat har i hans åliggande ingått att se till det lokalerna efter slutat arbete varit stängda och att till äventyrs förefintlig eldfara ej förelegat. Jag känner till ett par tillfällen, då han lyckats avvärja sådan fara tack vare sin påpasslighet, och särskilt en gång har han säkerligen räddat värden åt kronan för hundratusentals kronor. Det är ju så vid en dylik fabrik, att man får vara mycket noga med elden, och denna tillsyn såväl som sina övriga åligganden har Andersson fullgjort på ett i allo berömvärt sätt. Jag tycker därför, att det skulle vara synnerligen orätt, om utskottets förslag här skulle gå igenom och han skulle få en pension, som väsentligen understiger vad hans kamrater ha blivit föreslagna att erhålla.

Jag ber därför, herr förste vice talman, att få instämma i herr Bäcklunds yrkande om en pension åt förre städaren Andersson på 996 kronor.

Med herr Laurén förenade sig herr *Jonsson*.

Herr **Borggren**: Herr förste vice talman! Utskottets framställning går i denna punkt ut på en pension åt förre städaren Axel Andersson vid Carl Gustafs stads gevärsfaktori på 852 kronor. Detta av utskottet tillstyrkta belopp är detsamma, som utskottet föreslår för arbetare, som äro ungefär likställda med honom. Nu vill herr Laurén, att man skulle höja beloppet med hänsyn till att denne man skulle ha tjänstgjort som förman. Jag förstår icke, hur man kan komma till det resultatet, att han skulle varit förman, ty han har i själva verket endast varit städare. Jag kan därför för min del icke anse, att riksdagen bör gå längre än vad Kungl. Maj:t föreslagit, i all synnerhet som man kan säga, att ett flertal andra pensionstagare erhålla precis samma belopp.

På grund av detta ber jag, herr förste vice talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i sistnämnda proposition.

Ang.
pension åt
förra faktori-
städaren
A. Andersson.
(Forts.)

Punkterna 48—64.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 65.

Utskottets i punkten gjorda anmälan lades till handlingarna, varjämte kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkten 66.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 67.

Lades till handlingarna.

Punkterna 68—75.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 76, angående pension till förra daglönaren vid kronovarvet i Karlskrona J. A. Lindström.

Ang. pension
till förra dag-
lönaren J. A.
Lindström.

I två likalydande motioner, nämligen nr 62, inom första kammaren av herr *Leander* och nr 98 inom andra kammaren av herr *Holmgren*, hade föreslagits, att riksdagen ville medgiva, att pension till skäligt belopp finge från och med den 1 januari 1927 och under hans återstående livstid å allmänna indragningsstaten utgå till förra daglönaren vid kronovarvet i Karlskrona Johan Alfred Lindström.

Utskottet hemställde, att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vid denna punkt hade reservation avgivits av herrar *Östergren*, *Bäcklund* och *Höglund*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen, i anledning av förevarande motioner måtte medgiva, att förra daglönaren Johan Alfred Lindström finge från och med den 1 januari 1927 under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av 600 kronor.

Efter föredragning av punkten yttrade:

Herr **Bäcklund**: Herr förste vice talman! Jag har jämte herr *Östergren* och herr *Höglund* fogat en reservation till denna punkt. Det är så, att herr *Leander* i första kammaren och herr *Holmgren* i andra kammaren ha väckt en motion, där de hemställa om pension för en man, som har avgått ur kronans tjänst, men som — det har jag blivit övertygad om — icke varit i den sinnesstämningen, när han tog sitt avsked, att man kan säga, att han rått över sig själv. Det finns ju också läkarbetyg, som visa, att mannen är och har varit sjuklig. Detta har gjort, att jag och mina medreservanter icke ha kunnat ställa oss på samma linje som utskottet, att man skulle avslå denna framställning.

Det finns litet längre fram i detta utskottsutlåtande en framställning från Kungl. Maj:t, som gäller en länsnotarie *Forssgren*, som också på samma sätt har begärt sitt avsked och för vilken Kungl. Maj:t föreslår en pension. Ut-

Ang. pension
till förra dag-
lönaren J. A.
Lindström.
(Forts.)

skottet har sedermera på grund av vissa omständigheter, som jag kanske senare får tillfälle att redogöra för, när vi komma till den ifrågavarande punkten, ansett sig icke böra stanna vid detta utan gått längre, i det att utskottet även föreslår en gratifikation för den tid, som gått, sedan Forssgren begärde sitt avsked, till dess han får pension.

I det nu föreliggande fallet vill utskottet emellertid icke ge vare sig pension eller gratifikation, trots att omständigheterna äro desamma. Det är konstaterat, och det tror jag att alla Karlskronabor, som känna mannen, kunna intyga, att han begärde sitt avsked under liknande förhållanden som omnämnde länsnotarie Forssgren.

Jag och mina medreservanter anse därför, att det vore riktigt, att denne Lindström också fick en pension, och vi ha i reservationen yrkat på ett årligt understöd av 600 kronor. Det skulle stämma med den tjänstetid, han haft i kronans tjänst, och icke vara mera, än om han hade avgått på vanligt sätt på grund av sjukdom eller med förtidspensionering.

Jag ber på dessa grunder, herr talman, att få yrka bifall till den reservation, som fogats till denna punkt av herr Östergren m. fl., enligt vilken reservation ett understöd skulle utgå med 600 kronor om året.

I detta anförande instämde herr *Borg*.

Herr **Kloo**: Herr förste vice talman! Jag har suttit med vid behandlingen av denna liksom flera andra punkter i utskottets utlåtande, men genom ett sär eget sätt, som bankoutskottet har, antecknas endast de vid slutjusteringen närvarande. Vid denna punkts preliminära behandling i utskottet avgav jag en reservation, vilket icke heller kommit fram, då jag icke blev antecknad vid slutbehandlingen, vid vilken jag på grund av en tillfällig sjukdom var förhindrad närvara.

Jag kan helt instämma i herr Bäcklunds anförande och ber därtill endast att få påpeka det läkarintyg, som är avgivet av vederbörande läkare i Karlskrona, förste marinläkaren Lagerholm, där han säger, att »timlönaren vid kronovarvet nr 1582 Lindström, som lider av höggradig neurasteni, anser sig ha ådragit sig sin sjukdom genom arbete på varvet», och han slutar med: »att hans arbete förorsakat sjukdomen kan ej sägas, men väl att under hans arbete hans sjukdom förvärrats.»

Jag anser, att bara detta intyg bör mana riksdagen att ge honom någon ersättning och icke ställa honom på bar backe och lämna honom åt fattigvården. Var och en förstår ju vad sjukdomen »höggradig neurasteni» innebär, och för övrigt är det ju i reservationen påpekat, att han i någon mån icke varit herre över sina handlingar.

Jag har vidare fått en uppgift, som jag icke haft tillfälle att kontrollera, men vars riktighet jag icke har någon anledning att betvivla. Han lär ha gått in till varvsmyndigheterna med en förfrågan, om han icke skulle kunna få pension på grund av sitt nedsatta hälsotillstånd, och då erhöi han som svar sitt avsked. Varvschefen ansåg, att denna hans förfrågan om han kunde få avsked med någon pension, innebar en anhållan om avsked, och så fick han detta men utan pension. Jag anser det icke vara honnett att handla på det sättet. Däremot anser jag det vara riktigt, att hans begäran om återinträde i varvets tjänst icke bifölls, ty med ett återinträde i tjänst hade säkerligen hans sjukdom brutit ut på nytt igen.

Nu har han kunnat få något tillfälligt trädgårdsarbete under sommaren än här och än där, men detta har icke kunnat ge honom tillräckligt levebröd. Detta arbete har emellertid medfört, att han i någon mån återvunnit ett bättre hälsotillstånd, men han lider av något slags förföljelsemani. Han kan icke leva

tillsammans med sin familj eller med andra människor, och bara detta, herr talman, tycker jag bör visa riksdagens ledamöter, att riksdagen här bör räkka en hjälpande hand, även om mannen icke har någon som helst rätt till pension. Det kommer ju stundom även annars frågor på riksdagens bord, där riksdagen ger nåd i stället för rätt, då en sådan rätt icke föreligger.

Jag anhåller därför, herr talman, att kammaren måtte bifalla den av herr Bäcklund m. fl. avgivna reservationen.

Med herr Kloo förenade sig herr *Höglund*.

Herr Borggren: Herr förste vice talman! Jag är alldeles förvissad om att icke var och en av kammarens ledamöter skulle vilja gå med på att ge pension även till sådana, som ha varit anställda i statens tjänst, men det finns dock vissa omständigheter, som kunna lägga hinder i vägen för att man skall vara med om sådana pensioner. Vad nu beträffar denne arbetare i Karlskrona, så gick han, innan han slutade, in till Kungl. Maj:t med en anhållan att få pension. Då Kungl. Maj:t svarade, att det var omöjligt, och att han icke kunde få pension, slutade han sin plats. Jag undrar då, om det kan vara riktigt att ge honom pension, sedan han fått besked, att han icke kunde få en sådan, och han det oaktat slutar sin plats. Vi få också komma ihåg, att han icke är mer än 52 år gammal, och det har upplysts i utskottet, att han icke är så sjuk, att han icke skulle kunna sköta sitt arbete. Det har ju omnämnts, att han har trädgårdsarbete under sommaren i Karlskrona. Om han däremot har något arbete på vintern, kan jag icke yttra mig om.

Jag tror i alla fall för min del, att det icke finns någon möjlighet för riksdagen att gå med på en pension i ett sådant fall som detta, ty då är det mycket möjligt, att det kommer många till och begära pension, vilka man icke kan förvägra en sådan. Utskottet har mycket noga övervägt denna sak och funnit det omöjligt. Hade det varit möjligt, är jag alldeles övertygad om att majoriteten gått med på en pension.

Jag ber på grund av vad jag anför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr *Thore* instämde häruti.

Herr Bäcklund: Herr förste vice talman! Jag skall icke förlänga debatten, men jag tycker, att herr Borggrens försvar för utskottets ställning icke är riktig. Mannen har ändå tjänat 20 år och 10 månader i statens tjänst, och då han ville ha pension på grund av sjukdom, fick han icke detta. Följden blev, att mannens sjukdom påverkades så av detta avslag, att han icke hade bättre förstånd, om jag får uttrycka det så, än att han begärde sitt avsked. Detta fall är precis analogt med det andra fall, som jag omnämnde, som gäller länsnotarien Forssgren. Han ville icke heller tjänstgöra utan fick avsked på egen begäran. Det har nu blivit utrett genom medicinalstyrelsens försorg, att han icke var vid sina sinnens fulla bruk, och detsamma gäller det nu föreliggande fallet, även om icke medicinalstyrelsen haft ärendet om hand. Det framgår av de läkarintyg, som finnas, och av mannens handlingssätt, att han gjort något, som en fullt frisk person icke skulle ha gjort. Därför tycker jag det vara rättvist, när han dock tjänat i 20 år och 10 månader i statens tjänst, att han får en liten pension.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Winkler: Herr talman, mina herrar! Det är, som jag förut nämnt en gång här i kammaren, ganska besvärliga ärenden, som bankoutskottet har

Andra kammarens protokoll 1927. Nr 26.

Ang. pension
till förra dag-
lönaren J. A.
Lindström.
(Forts.)

att behandla, men vi måste försöka att vara konsekventa. Den här föreliggande framställningen är mycket riskabel att gå in på, därför att det i så fall, såvitt jag vet, skulle vara första gången, som vi bevilja pension eller understöd åt en person, som långt före pensionsålderns uppnående på egen begäran avgått ur statens tjänst. Skulle vi börja bevilja pensioner åt sådana personer, som befinna sig i privat tjänst eller arbeta för egen räkning, därför att de en gång ha varit statstjänstemän eller statsarbetare, undrar jag, vart det skulle bära hän, och jag vill därför på det bestämdaste varna kammaren för att gå in på herr Bäcklunds yrkande.

Jag vill även påpeka, att vi senare i dag komma in på en motsvarande fråga, där det gäller en tjänsteman, som icke varit längre än 11 år i statens tjänst och också avgått på egen begäran. Där har herr Bäcklund också reserverat sig till förmån för pension åt hans änka. Jag anser för min del, att man under inga förhållanden bör gå in för sådana principer, att man beviljar pension eller understöd åt tjänstemän eller arbetare, som, då denna pension skall beviljas, icke längre befinna sig i statens tjänst eller avlidit, medan de varit i privat tjänst. Det blir då, säger jag, ett prejudikat, som blir bindande för bankoutskottet och riksdagen, och som kommer att medföra synnerligen betydande utgifter. Jag hemställer därför i detta ärende, som noga prövats av utskottet, om bifall till utskottets hemställan.

Det är dessutom icke påvisat i bankoutskottet — jag har först hört det uppgivas nu — att mannen icke var vid sina sinnens fulla bruk. Det behöver nog bestämdare än som skett intygas, innan man kan gå ut från sådana synpunkter. Det är ju i alla fall ett faktum, att han har arbete som trädgårdsarbetare och att han själv påstår, att han blivit sjuk i statens tjänst. Det finns ju många människor, som icke duga till vad arbete som helst, men de få ju då ägna sig åt annat arbete. Det förekommer ju också i privat tjänst många, som övergå till utearbete, därför att de trivas bättre med det, eller därför att det är nyttigare för deras hälsa.

Faktum är, att denne man icke varit i statens tjänst sedan 1923, och att det icke finns något, som talar för att han icke kan arbeta. Vidare är han född 1875 och alltså icke mer än 52 år gammal. En annan sak är, om han en gång blir orkeslös, t. ex. vid uppnådda 70 års ålder, och att riksdagen då kan taga upp saken till förnyad prövning, men för närvarande anser jag, att ett bifall kan medföra mycket vittgående konsekvenser.

Herr Höglund: Herr talman! Med anledning av herr Winklers anförande vill jag säga, att det icke alls är ovanligt, att bankoutskottet föreslagit pensioner åt personer, som tidigare varit i statens tjänst och som icke de senaste åren varit statsanställda. Jag hänvisar till en del befattningar, där det är ungefär på samma sätt som här och där pension beviljats, men här föreligger dessutom ett särskilt förhållande. Mannen är sjuk, det kan icke herr Winkler borteliminera på något som helst sätt. Jag hänvisar kammarens ledamöter till punkt 90: o, där utskottet föreslår en pension å allmänna indragningsstaten till länsnotarien E. O. F. Forssgren med 3,000 kronor, och dessutom föreslås ett understöd en gång för alla till samme Forssgren med 6,000 kronor, vilket senare dock icke alla gått med på. Det föreligger i avseende på honom precis samma förhållande som med den man, det här gäller. Jag tycker därför, att det icke kan vara farligare att gå in för att ge denne fattige man ett understöd, då han är sjuk och enligt utsago vid det tillfälle, då han fick sitt avsked, icke rätt fullt över sig själv, än att ge länsnotarien Forssgren både pension och gratifikation en gång för alla. Jag tycker, att det är rätt, att länsnotarien Forssgren skall få detta, men jag tycker också, att det icke är

rätt att behandla en fattig arbetare, som är i samma predikament, på annat sätt. *Ang. pension till förra dag-lönaren J. A. Lindström.*

Jag ber därför, herr talman, att få hemställa, att andra kammaren måtte bifalla reservationen. *(Forts.)*

Häruti instämde herrar *Samuelsson* och *Herou*.

Herr Kloo: Herr talman! Herr Winkler påstod, att den omständigheten, att mannen icke skulle vara fullt omdömesgill, icke hade kommit fram i utskottet. Det är icke riktigt. Det finns ju läkarintyg på att han lider av höggradig neurasteni, och vi förstå nog, vad som menas med det, och dessutom har jag upprepade gånger i utskottet framhållit en del handlingar, som han begått, som visa detta, men det har tydligen herr Winkler glömt bort. Hade denne man haft full självbehärskning och förstått, hur han skulle handla, hade han bara sjukanmält sig och hade då fått stå kvar i kronans tjänst, tills han uppnådde pensionsåldern, och då fått avsked med full pension. Han trodde, att han gick i vägen för några andra, som sågo honom med oblida ögon, och att det därför var bäst, att han gick. Jag kan icke förstå, att herr Winkler, som dock var närvarande, kan ha glömt alla dessa detaljer, som upplästes och som vi höllo på med ganska länge.

Ett bifall har icke heller de farliga konsekvenser, som herr Winkler påstod skulle följa med detsamma, nämligen att man då måste ge pension åt flera andra, som ha lika kort eller kortare tjänstetid, ty i dessa fall, herr Winkler, har det icke varit — jag vill icke ge det annat namn än som står i läkarintyget — höggradig neurasteni, som varit orsaken till avskedstagandet som i detta fall.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Wikström: Herr talman! Jag var vid behandlingen av denna punkt i utskottet benägen att gå motionärerna till mötes. På min begäran bereddes rådrum för att giva de motionerande Karlskronarepresentanterna tillfälle att skaffa läkarintyg i syfte att visa, att mannen i fråga icke kunde bedöma sina handlingar vid avskedsansökandet. Det läkarintyg, som kom in, visade emellertid icke mer i det avseendet än vad som upplysts förut, nämligen att mannen lider av höggradig neurasteni. Detta kan emellertid, såvitt jag har mig bekant, icke utan vidare tolkas på det sättet, att en person, som lider av denna sjukdom, måste anses oförmögen att bedöma följderna av sina handlingar. Således stod man fortfarande, när man gick att avgöra ärendet, utan officiell bekräftelse på de muntliga uppgifter, som i det avseendet lämnats. Jag ansåg, att med hänsyn till konsekvenserna det skulle vara ganska äventyrligt för riksdagen att bevilja understöd på sätt här föreslagits åt en person, som frivilligt avgått, utan att detta genom ett officiellt läkarintyg visades hava skett på grund av hans oförmåga att bedöma sina egna handlingar.

Här har åberopats fallet Forssgren. Här föreligga emellertid klara läkarintyg, som säga, att mannen saknade förmåga att bedöma konsekvenserna av sin handling, när han ingav sin avskedsansökan. Det kan man icke säga i nu förevarande fall. Det var uteslutande på denna grund som jag i utskottet anslöt mig till majoriteten. Jag tror fortfarande, att det kan hava sina betänkliga konsekvenser att på så lösa boliner som muntliga uppgifter av intresserade personer bevilja sådana här understöd.

Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Holmgren: Herr talman! Den man, om vilken här är fråga, lider, såsom framgår av handlingarna, av höggradig neurasteni. Det veta väl samt-

*Ang. pension
till förre dag-
lönaren J. A.
Lindström.*

(Forts.)

liga här i kammaren, vad sådant innebär. Under intryck av denna sjukdom lämade han sin anställning vid flottans varv i Karlskrona. Han har sedermera gjort otaliga försök att återvinna denna sin anställning. Jag har för min del försökt att hjälpa honom att få arbete på andra håll, men det har icke lyckats på grund av mannens sjukdom. Nu har han händelsevis fått sysselsättning i trädgårdsarbete och försökt att draga sig fram med det på det ena eller det andra sättet. Detta måste man dock räkna till nödhjulsarbete, som någon välvillig människa, som tyckt synd om honom, givit honom. Man kan icke hava honom i tjänst på grund av hans sjukdom. Följaktligen lider han oerhörd nöd. Därför anser jag det rimligt, att, då han varit anställd så länge i statens tjänst, vi också göra något för att hjälpa honom, sedan har råkat i nöd och sjukdom, även om han icke nått så hög ålder, att han på den grund skulle hava varit berättigad till pension.

Herr talman, jag yrkar bifall till reservationen.

Herr Thore: Herr förste vice talman! Jag tror i alla fall, att man får vara försiktig med att gå på reservanternas förslag. Herr Bäcklund sökte jämställa detta fall med fallet i fråga om länsnotarien Forssgren, som också på grund av att han icke var vid sina sinnens fulla bruk tog avsked utan att tänka på följderna. Det råder dock en väsentlig skillnad mellan dessa fall. Herr Bäcklund har säkert reda på, att vi fingo ett intyg av medicinalstyrelsen om denne Forssgren; och vi fingo dessutom prov på sådana uttalanden, som denne man gjort, att det icke fanns något tvivel om, att han icke var vid sina sinnens fulla bruk. Vi kunna icke fastslå samma förhållande i detta fallet Lindström. Vi sökte visserligen att få ut detta av ett utlåtande på denna punkt från stadsläkaren i Karlskrona, men det lyckades icke. Jag har fått den uppfattningen, att detta är ett försök att flytta över på staten vad som egentligen skall höra till fattigvården i Karlskrona. Det är för övrigt nog icke det första fallet, där så skett. Det synes, som om Karlskronarepresentanterna sökte överbjuda varandra, när det gäller att få pensioner överförda på staten. Det skall man bland annat finna i ett av de närmaste betänkandena, nr 38, där man finner en mängd motioner från Karlskronahåll, vari det yrkas, att staten skall gå med på ersättningar av ifrågavarande slag. Dessa kunna ju måhända vara befogade. I det nu förevarande fallet kan jag dock icke finna, att det finnes någon anledning för riksdagen att på grund av de omständigheter, som äro anförda av reservanterna, gå med på reservationen.

Herr Höglund: Herr talman! Jag ber att få försäkra, att jag skulle icke hava gått med på denna reservation, om jag icke haft klart för mig, att här föreligger ett fall, där man verkligen kan gå på den linje, som är föreslagen av reservanterna.

Herr Winkler talar om, att mannen i fråga har trädgårdsarbete och detta skulle göra det antagligt, att han vore fullt arbetsför. Jag kan meddela, att enligt samstämmiga uttalanden, icke bara av Karlskronarepresentanter utan också från andra håll, så verkar mannen än i dag sjuk, när man resonerar med honom. Att han kan utföra något trädgårdsarbete behöver icke betyda, att han är fri från sin sjukdom.

Sedan talade herr Thore om, att det är så många motioner från Karlskrona. Vi skola väl ändå icke lägga Karlskronarepresentanterna till last, att de råka vara bosatta i ett samhälle, vars väsentliga befolkning består av militärer och deras änkor. Detta gör naturligtvis, att det vid ett ytligt betraktande kan förefalla vara litet väl mycket med framställningar om pensioner och dylikt därifrån. Se vi emellertid på de framställningar, som komma från andra platser, så skola vi nog finna, att relativt taget är det nog samma kvantiteter, fastän

det på andra håll icke synes så mycket, eftersom förhållandena där ligga till på ett helt annat sätt.

Herr Thore gjorde också en jämförelse med fallet Forssgren. Det ansåg han icke kunna likställas med detta. De äro verkligen icke helt och hållet lika. Men efter allt att döma och efter vad alla utlåtanden, som vi fått, giva vid handen, är det så, att denne man, som det här gäller, icke var frisk vid det tillfälle, då han tog avsked från sin befattning. Man kan väl icke tänka sig, att en man, som är vid sina sinnens fulla bruk, går på det sättet och tar avsked. Givetvis har han varit behäftad med denna sjukdom, och på grund därav har han känt den allra minsta anmärkning som förföljelse mot sig och så utan vidare gått och kastat yxan i sjön. Detta är väl om något ett bevis för att mannen icke var vid sina sinnens fulla bruk vid detta tillfälle. Det är detta, som gjort, att jag för min del kunnat biträda reservationen, till vilken jag alltså, herr talman, ber att få yrka bifall.

Ang. pension till förre daglönaren J. A. Lindström.
(Forts.)

Efter härmed slutad överläggning gav herr förste vice talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr förste vice talmannen den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Borggren begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren, med avslag å bankoutskottets hemställan i punkten 76 av utskottets förevarande utlåtande nr 36, bifaller den vid punkten fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets hemställan i berörda punkt.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Punkterna 77 och 78.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 79, angående årligt understöd åt städerskan vid ridskolan å Strömsholm Ebba Sofia Lovisa Lundin.

Ang. årligt understöd åt städerskan E. S. L. Lundin.

I en inom andra kammaren av herr *Pettersson* i Köping väckt motion, nr 19, hade föreslagits, att riksdagen måtte bevilja städerskan vid ridskolan å Strömsholm Ebba Sofia Lovisa Lundin under hennes återstående livstid ett årligt understöd av 400 kronor att utgå från och med den 1 juli 1927.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vid denna punkt hade reservation avgivits av herrar *Höglund* och *Molander*, som ansett, att utskottets hemställan, vilken de biträdde, bort grundas på följande i reservationen intagna motivering.

Ang. årligt
understöd åt
städerskan
E. S. L.
Lundin.
(Forts.)

»Utskottet, som ansett sig i förevarande fall icke kunna tillstyrka pension eller årligt understöd, har med hänsyn till städerskan Lundins omkring 23-åriga anställning i statens tjänst och de i ärendet åberopade synnerligen ömmande omständigheterna velat uttala, att hinder icke synes föreligga för Kungl. Maj:t att av tillgängliga medel låta till Lundin utbetala en gratifikation med skäligt belopp.»

Punkten föredrogs. Därvid anförde:

Herr Höglund: Herr förste vice talman! Vid denna punkt har jag jämte herr Molander anmält en reservation. I den motion, vilken väckts av herr Pettersson i Köping, yrkas, att riksdagen måtte anslå ett årligt understöd av 400 kronor åt städerskan Ebba Sofia Lovisa Lundin. Det är sant, som utskottet i sitt betänkande säger, att hennes huvudsakliga inkomst erhållits genom städning åt ridskolans elever av deras bostadsrum. Hon har emellertid också, som synes, uppburit någon del av inkomsten från statsmedel i egenskap av städerska på expeditionen och andra lokaler på Strömsholms slott. Det är att märka, såsom också motionären anför, att hon vid detta arbete har fått avlöna biträde. Inkomsten för hennes egen del har därför icke blivit så stor, som angives i bifogade tabell. Vi reservanter hava ansett det billigt, att hon ändå måtte få sig tilldelad någon ersättning för sin långa tjänstetid. Hon har, såsom framgår av motionen, varit anställd såsom städerska i 23 år, och hon börjar nu bliva till åren kommen och är enligt läkarintyg så sjuklig, att hon för framtiden är oförmögen att utföra något arbete. Hon kommer alltså att sakna medel till sitt uppehälle, ty — det vill jag tillägga — hon kan antagligen i denna svåra situation icke vänta att få något som helst understöd från de elever, åt vilka hon under lång tid utfört den huvudsakliga delen av sitt arbete. Hon kommer, som jag nämnde, att stå fullkomligt utblottad.

Vi hava nu icke ansett oss kunna gå den väg, motionären föreslår, ty det allra minsta understöd, som eljest brukar utgå, skulle här i alla fall komma att överstiga den årliga inkomst, som hon haft av sin städning på Strömsholms slott. Vi hava emellertid velat visa vår goda vilja genom att i motiveringen införa en passus om, att hon skulle kunna genom Kungl. Maj:t erhålla någon liten gratifikation. Vi anse i detta fall saken så ömmande och behjärtansvärd, att vi tro, att riksdagen icke skulle begå någon orätt, om den ville ansluta sig till denna reservation. Det är nämligen så i de två följande fallen, som behandlas i punkterna 80 och 81 av detta betänkande, att där har man icke ansett sig kunna gå med på någon pension eller något understöd; men, såsom synes av betänkandet, i de fallen har man redan en gång tidigare gått den vägen, att man genom framställning till Kungl. Maj:t utverkat eu liten gratifikation på 500 kronor i vardera fallet. Det är ungefär i den riktningen, som reservanterna här syfta. Jag vädjar i detta sammanhang på det varmaste till kammaren att gå med på reservanternas motivering i denna fråga, till vilken jag alltså, herr förste vice talman, ber att få yrka bifall.

Herr Pettersson i Köping: Herr förste vice talman! Jag skall be att i föreliggande ärende få säga några ord utöver vad herr Höglund framhållit. Jag har nämligen, som synes, väckt en motion, som avser beredande av understöd åt en städerska vid ridskolan å Strömsholm. Utskottet har emellertid yrkat avslag å motionen. Skälet för detta avslagsyrkande är närmast det, att hon i alltför obetydlig omfattning utfört arbete för statens räkning. Nu är det ju så, att denna befattning avlönas visserligen till mindre del av direkta statsmedel. Den större delen utgår av medel från ridskolans officersklubb. Jag måste säga, att även det på sistnämnda sätt avlönade arbetet måste anses

vara, åtminstone indirekt, ett arbete, utfört för statens räkning, ty det är alldeles tydligt, att det måste vara så ordnat vid en skola av detta slag, att vederbörande elever få det underhåll, den trevnad och den omvårdnad, som städningen utgör, och som för dem vid ett vistande vid skolan och för dess uppehållande och drift äro nödvändiga.

Jag vill säga i förbigående, att det är icke så lätt att få jämförelsepunkter i detta fall, men det ges dock en jämförelse med förhållandena å krigsskolan vid Karlberg. Där finnes också en städerska med ungefär samma befattning som denna. Skillnaden är emellertid, att städerskan vid Karlberg är upptagen i krigsskolans stat, och följaktligen torde hon, när hon slutar sin befattning, på den grund komma i åtnjutande av pension.

Jag har också sökt att göra vissa jämförelser i avseende å några andra befattningshavare vid Karlberg, och då har jag funnit, att under de senare åren har det förekommit, att riksdagen har bifallit framställningar om pensioner till åtskilliga civila befattningshavare just vid krigsskolan å Karlberg. Två av dem synas mig vara synnerligen jämförbara med detta fall. Det är nämligen så, att riksdagen beslöt år 1921 att tillerkänna mässjungfrun Selma Charlotta Forsberg pension för en tjänstetid av 37 år. Hennes arbete vid krigsskolan utgjordes huvudsakligen av köksarbete samt städning. År 1925 beslöt riksdagen också att pensionera oldfrun vid krigsskolan å Karlberg Helga Bernhardina Petersson. Hon hade tjänat i 25 år, och hennes verksamhet hade bestått uti, att hon varit föreståndarinna först för kadetternas mathållning och mässrörelse samt senare för kadettmässen.

Nu är det egendomliga, att dessa sistnämnda befattningshavares avlöning har utgått icke direkt av statsmedel, utan av s. k. kadettmedel, d. v. s. av de medel, som kadetterna vid krigsskolan måste erlægga till skolan. Enda skillnaden är, att dessa kadettmedel äro införda i krigsskolans räkenskaper och att nämnda avlöningar betalas ut genom krigsskolan. Med åberopande av de fall, som jag nu sist omtalat, måste jag bestämt framhålla, att det finnes fall, som äro mycket jämförbara med det, varom nu är fråga. Jag skall be att få hänvisa litet till ett yttrande vid utredningarna, då det gällde en av dessa befattningshavare vid krigsskolan, nämligen mässjungfrun. Statskontoret sade då bland annat, att den omständigheten, att hennes avlöning utgick av kadettmedel, icke kunde anses lägga hinder i vägen för att hon skulle få pension, enär det måste anses vara staten såsom hennes husbonde värdigt att vidtaga sådana åtgärder, att hon kunde efter slutad anställning få någon ersättning av statsmedel. Ungefär på samma sätt motiverades det, då det gällde oldfruns pensionering år 1925.

Nu är det ju på det sättet, att denna befattningshavare har tjänat staten. Jag måste säga, att hon tjänat staten snart sagt hela sitt liv. Hon har varit anställd såsom städerska vid ridskolan i 23 år. Före denna tid hade hon anställning vid olika inrättningar vid ridskolan under en tidrymd av 9 år. Jag vill också tillägga, att här gäller det en självförsörjande kvinna, som nu genom nedsatt arbetsförmåga och inträdd ålder icke längre kan uppehålla denna sin befattning. Det måste såvitt jag kan förstå synas ganska egendomligt, att, då man kan och har kunnat under de senaste åren bevilja pensioner åt personer, som i så hög grad äro jämförbara med denna befattningshavare, utskottet nu funnit sig böra yrka på rent avslag i detta fall.

Nu föreligger ju en reservation, som herr Höglund också talat för, och jag är villig erkänna, att denna reservation avser åtminstone ett litet framsteg, då den ju innebär, att man i motiveringen skulle skriva, att hon skulle få en gratifikation. Det är alldeles tydligt, att en befattningshavare som den förevarande och i den ställning hon befinner sig måste vara mycket tacksam och glad, om det skulle kunna tillerkännas henne en gratifikation, men det är alldeles klart,

*Ang. årligt
understöd åt
städerskan
E. S. L.
Lundin.
(Forts.)*

Ang. årligt
understöd åt
städerskan
E. S. L.
Lundin.
(Forts.)

att för hennes framtida ålderdom och försörjning måste det vara bättre, om man kunde tillerkänna henne ett understöd eller en pension.

Jag förstår alltför väl, att det är omöjligt att kunna få någon ändring och att få riksdagen att gå med på någonting annat än utskottets förslag, i all synnerhet som det icke finnes någon bland reservanterna från första kammaren. Jag har i alla fall velat framhålla dessa synpunkter, samtidigt som jag nu åtminstone för detta tillfälle kan gå med på den reservation, som avgivits av herrar Höglund och Molander, till vilken jag sålunda ber att få yrka bifall.

Herr Winkler: Herr förste vice talman! Det är anmärkningsvärt, att det skall behöva uppstå så långa debatter i dessa obetydliga ärenden, som därigenom taga så onödigt lång tid att behandla i kammaren. De synpunkter som här kommit fram från ömse sidor hava redan kommit fram under långa och uttömmande debatter i bankoutskottet. Det tjänar icke mycket till att vi här stå och deklarerar samma synpunkter från alla håll, och att döma av kammarens beslut i föregående fråga tyckes det vara lönlöst att här yttra sig, då det tyckes vara så, att kammaren vill konstituera sig som någon slags fattigvårdsstyrelse.

Vad det nu ifrågavarande fallet beträffar, har motionären hemställt om, att en städerska, som haft 340 kronor i genomsnitt i lön från statsverket, skulle hava 400 kronor i pension, och det är med anledning av den motivering han här lämnat om motsvarande städerskor vid Karlberg som jag skall be att få påpeka, att det dock är en stor skillnad, ty i det yttrande, som tidigare lämnats från såväl Kungl. Maj:t i propositionen som i bankoutskottets utlåtande hava dessa städerskor jämförts med vaktmästare och städerskor vid de allmänna läroverken, till vilkas avlöning en viss avgift från eleverna utgår. Men denna avlöning går genom statens kassa, och därför har man ansett, att de borde hava pension av statsverket. Av utlåtandet framgår emellertid alldeles tydligt, att meningen därmed icke har varit, att man skulle gå vidare, och med avseende just på en av motionären här framhållen pensionär står det i Kungl. Maj:ts proposition nr 105 till 1921 års riksdag tydligt angivet, att man icke skulle anse, att detta skulle vara prejudicerande för eventuella framtida framställningar om pensioner åt städerskor eller vaktmästare hos officerare, vare sig detta gällde för deras egen uppässning eller för servering i deras mässlokaler. Jag kan icke förstå, att det kan vara någon som helst anledning i detta fall att bevilja pension eller understöd åt den ifrågasatta Ebba Sofia Lovisa Lundin.

Jag vill icke taga kammarens tid i anspråk med att uppläsa dessa yttranden i såväl den kungl. propositionen som bankoutskottets utlåtande, utan jag hemställer endast om bifall till bankoutskottets förslag.

Herr Höglund: Herr förste vice talman! Jag skall endast be att få säga ett par ord med anledning av herr Winklers förebräelse över att dessa ärenden upptaga tiden. Det är dock ett hundratal framställningar, och herr Winkler får icke förvåna sig över, att det kommer en liten återklang i kammaren av all diskussion i utskottet. Det får väl vara så åtminstone någon gång, eljest kunde det hända, att man finge för sig, att detta utskott icke utförde något arbete här i riksdagen.

Så vill jag, när herr Winkler kommer med den gamla satsen, att kammaren konstituerat sig som ett fattigvårdsutskott, när den behandlar dylika frågor, säga, att jag undrar, huru han verkligen kan uttrycka sig så. Är det icke väl kraftiga ord att säga något sådant, ty det kan man säga om allt vad vi göra, även när vi bevilja pension åt en änka med t. ex. 40,000 kronor i förmögenhet. Jag undrar, om man kan förebrå oss för att tiden upptages för en fattig människa, som står inför nödvändigheten att behöva anlita fattigvården, om vi icke vilja ge henne något litet för en lång och trogen tjänst.

Herr talman, jag har intet vidare att framföra; jag skall fortfarande endast be att få yrka bifall till reservationen.

Ang. årligt
understöd åt
städerskan
E. S. L.
Lundin.
(Forts.)

Herr **Molander**: Herr förste vice talman! Jag måste säga, att då man sitter i bankoutskottet och tar del av dessa pensionsärenden, kan man icke undgå att lägga märke till, att olika människor i olika samhällsställning också behandlas tämligen olika, när det gäller deras pensionering. Nu säger man i fråga om den städerska, som det är fråga om, att hon har för statens räkning tjänstgjort så liten tid och därför uppburit så ringa lön, att hon icke därför är värd någon pension. Gå vi till punkt 104 i samma betänkande som nu behandlas, så finna vi där, att Kungl. Maj:t har föreslagit en pension av 804 kronor åt en lärarinna Anna Ulrika Wall vid tekniska skolan i Stockholm, och när man ser på utredningen i det ärendet, finner man, att denna lärarinna har tjänstgjort fem timmar i veckan, och för detta föreslår Kungl. Maj:t en pension av 804 kronor. Nu tror jag, att denna städerska vid Strömsholm har också tjänstgjort fem timmar i veckan för statens räkning, men hon är icke alls förtjänt av någon pension. Kungl. Maj:t anser dock att en lärarinna i mönsterritning är så pass framstående, att hon bör hava pension, som till och med, om jag icke minnes fel, skulle överstiga den lön som hon har uppburit, och utskottet har i det fallet gått med på en pension till henne av 444 kronor. Jag tror således, att det är mycket rimligt begärt av motionären och i varje fall av reservanterna, då de hava gått in för förslaget, att Kungl. Maj:t skulle kunna tilldela denna utslitna städerska åtminstone en gratifikation. Man må orera här hur mycket som helst om hennes ringa tjänstgöring, så kan man dock icke komma ifrån, att den lärarinna jag erinrat om, har tjänstgjort kanske ännu mindre, hon är heller icke berättigad till pension, men vi kunna i alla fall konstatera, att det finnes underklasspensionärer och överklasspensionärer och sådana som ingen pension alls erhålla.

Jag tillåter mig, herr förste vice talman, att till den verkan det hava kan ansluta mig till det yrkande som framställts om bifall till reservationen.

Efter härmed slutad överläggning gav herr förste vice talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkterna 80 och 81.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 82, angående årligt understöd åt förre fortifikationsarbetaren O. Sundström.

I en inom andra kammaren av herr *Samuelsson* väckt motion, nr 58, hade föreslagits, att riksdagen måtte bevilja förre fortifikationsarbetaren Oskar Sundström utöver dennes pension från statens järnvägar ett årligt understöd att utgå från och med innevarande år.

Ang. årligt
understöd åt
förre
fortifikations-
arbetaren
O. Sundström.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Uti en vid denna punkt avgiven reservation hade herrar *Östergren*, *Bäcklund*, *Lovén* och *Höglund* hemställt, att riksdagen, i anledning av förevarande motion, måtte medgiva, att förre fortifikationsarbetaren Sundström finge från och med den 1 januari 1927 under sin återstående livstid uppbära, utöver honom såsom delägare i statens järnvägars pensionskassa för pensionering av icke

Ang. årligt
understöd åt
förrer
fortifikations-
arbetaren
O. Sundström.
(Forts.)

ordinarie personal tillerkänd pension, ett årligt understöd från allmänna in-
dragningsstaten till belopp av 180 kronor utan rätt att därå åtnjuta dyrtids-
tillägg.

Sedan punkten föredragits, yttrade:

Herr Bäcklund: Herr förste vice talman! I denna punkt gäller det en arbetare, som varit anställd vid statens järnvägar efter att förut hava tjänat staten vid fästningsbygget i Boden under 12 år och 11 månader. Den pension han fått utgår enligt bestämmelserna för statens järnvägars pensionskassa och beräknas efter hans tjänstetid vid järnvägen, och därvid har han icke fått inräkna något av den tid som han tjänat staten under dessa 12 år. Nu har motionären här yrkat, att han skulle erhålla någon pension även för den tiden, och det brukar ju i andra fall vara så, att man sammanlägger anställningstiderna i statstjänsten att räknas såsom hel tid, men det har ju järnvägsstyrelsen icke kunnat göra, utan den har endast pensionerat honom för den tid han varit anställd vid järnvägen. Efter den utredning som gjorts, om herrarna se på sid. 89, så yrkar statskontoret, att mannen skulle utöver den lilla pension han har från järnvägen få ett belopp av 180 kronor utan pensionstillägg och extra förmåner på detta belopp. Jag måste anse, att det skulle hjälpa upp hans pension och ställa honom i ett mera rättvist läge i förhållande till hans sammanlagda tjänstetid i statens tjänst. Jag har ansett det vara ett rättvist krav, att en tid av över 12 år i statens tjänst icke bör räknas bort för en person som blivit pensionerad, och därför hava vi reserveranter gått in för att på denna punkt framställa yrkande om bifall till motionen i så måtto, att 180 kronor om året skulle utgå utöver den pension han nu innehar, utan rätt för honom att därå åtnjuta dyrtidstillägg. Jag tycker, som sagt, att saken är rättvis och att mannen borde erhålla rättvisa i ett sådant fall, och därför har jag gått in för reservationen, och det är ju också statskontorets mening, att det borde ordnas så. Därför, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den i ämnet av-
givna reservationen.

Herr Borggren: Herr talman! Man kan ju se dessa frågor på olika sätt. Här ifrågavarande person har varit anställd vid fästningsbyggnaden i Boden under en följd av år, det ena året längre och det andra året kortare tid. Så har man räknat ihop den tid han varit anställd och kommit upp till tolv år. Jag undrar, huru många arbetare det finns, som icke hava varit anställda vid statens byggnader under lika lång tidrymd som denne person, ifall man räknar ihop allt. För tio år sedan fick han så anställning vid statens järnvägar, sedan det blivit slut med arbetet vid fästningsbyggnaden, och då tiden var inne att avgå, fick han en pension från statens järnvägar på icke mindre än 720 kronor för dessa tio år, som han tjänat där.

Nu vill jag säga, att det är naturligtvis alldeles riktigt, att han fick denna pension, ty han gjorde vissa inbetalningar till densamma. Men jag tror, att om man förfar på det sätt, som här är föreslaget, skulle man få fram ganska många, som vore berättigade till pension, bland dem, som arbeta vid olika byggnadsföretag tillhörande statens verk och inrättningar. Och jag tror icke, att man på det sättet kan lägga tillsammans anställningstiderna. Hade denne man icke haft någon pension alls utan varit vid fästningsbyggnaden även under de sista tio åren, är det alldeles klart, att han erhållit någon pension från riksdagen, då han varit anställd under en följd av år. Men jag kan icke anse, att vare sig ömmande omständigheter föreligga eller någonting, som talar för att ge honom ytterligare pension, då han redan har en pension av 720 kronor.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Samuelsson: Herr förste vice talman! Det må ursäktas, att man anser sig vara tvungen att gå upp i en del spörsmål, som kanske icke hava så stor betydelse. Men då det gäller en arbetare som denne, förstår var och en, att om också icke summan är så ofantligt stor, så kan den dock ha stor betydelse för denne man och hans möjligheter att dra sig fram på en liten pension, som staten beviljar. Jag fäste mig vid herr Borggrens anförande, däri han ville göra gällande, att skulle man gå in för här föreslagna understöd, så vore det förvisso så, att man skulle ha många arbetare, som stå i samma ställning som denne. Nåväl, herr Borggren, är det så, att det finns en hel del arbetare, som stå i samma ställning som denne, vill då herr Borggren på grund därav gå emot, att samtliga dessa, som arbetat i statens tjänst, bliva rättvist behandlade?

Man har här förut talat om principiella skäl. Man har ansett sig icke kunna gå med på motionsvis framförda krav på grund av viss principiell innebörd för framtiden. Här äger motsatsen rum. Här är det nämligen så, som utskottet självt säger, att denne man är berättigad till ett pensionstillägg på grund av att han har haft en längre tjänstetid hos staten, än vad han redan fått pension för. Utskottet säger i sin motivering, att så är förhållandet, och tillägger endast, att utskottet anser denna summa så liten, att det icke finns något skäl för utskottet att gå med på densamma. Jag vill i det fallet säga: Förstå icke kammarens ledamöter, att 180 kronor för en arbetare är icke så förfärligt litet? Det är tillräckligt kanske att betala hyran för en sådan arbetare, och det är sålunda en rätt så betydlig hjälp för honom.

De myndigheter, som hörts i detta fall, såväl arméförvaltningen som statskontoret, hava bägge fullkomligt enhälligt varit med om denna tilläggspension. Arméförvaltningen anser den fullkomligt riktig efter föregående principer. Statskontoret har samma synpunkt och anser det fullkomligt riktigt, att riksdagen går med på en tilläggspension i detta fall av 180 kronor. När man har så starka grunder för att bifalla denna motion, då olika myndigheter hörts och yrkat bifall till densamma, då förvånar det mig, att utskottet icke kan gå med på motionen utan ändock yrkat avslag på den.

Jag vill här särskilt vädja till de kammarens ledamöter, som tro, att 180 kronor om året icke hava någon betydelse för en arbetare. Jag vill vädja till dessa att på grund av föregående beslut, på grund av principiella skäl och för att skapa rättvisa i detta fall gå med på reservanternas yrkande. Det gäller endast 180 kronor, men dessa 180 kronor äro, som sagt, rätt så betydande för en arbetare som denne.

Jag yrkar bifall till den av herr Östergren m. fl. vid utlåtandet fogade reservationen.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid punkten fogade reservationen; och förkarade herr förste vice talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Samuelsson begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i punkten 82 av utskottets förevarande utlåtande nr 36. röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Ang. årligt understöd åt förre fortifikationsarbetaren O. Sundström.
(Forts.)

Ang. årligt
understöd åt
förre
fortifikations-
arbetaren
O. Sundström.
(Forts.)

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet.

Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda om omröstningens resultat, vadan namnupprop verkställdes. Därvid avgåvos 86 ja och 86 nej, varjämte 14 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

I följd härav nedlade herr förste vice talmannen i rösturnan en ja-sedel och en nej-sedel, varefter, på anmodan av herr förste vice talmannen, en av sedlarna upptogs ur urnan av herr andre vice talmannen. Denna sedel utvisade ja; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 83—85.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 86.

Lades till handlingarna.

Punkten 87.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 88 och 89.

Lades till handlingarna.

Ang. pension
åt f. d.
länsnotarien
E. O. F.
Forssgren.

Punkten 90, angående pension åt f. d. länsnotarien E. O. F. Forssgren.

I en till riksdagen den 22 februari 1927 avlåten proposition, nr 147, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att till f. d. länsnotarien Edvard Oskar Ferdinand Forssgren finge från och med den 1 januari 1927 under hans återstående livstid från allmänna indragningsstaten utgå en årlig pension av 3,000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehåft en inom andra kammaren i anledning av propositionen väckt motion, nr 317, vari herr *Dahlén* föreslagit, att riksdagen måtte medgiva, att till f. d. länsnotarien Forssgren finge från och med den 1 januari 1927 under hans återstående livstid från allmänna indragningsstaten utgå en årlig livränta av 3,000 kronor, samt att till Forssgren därutöver finge utbetalas en engångsersättning av 6,000 kronor att utgå av medel från allmänna indragningsstaten.

Utskottet hemställde,

att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition och berörda motion, måtte medgiva,

dels att till f. d. länsnotarien Forssgren finge från och med den 1 januari 1927 under hans återstående livstid från allmänna indragningsstaten utgå en årlig pension av 3,000 kronor;

dels ock att till Forssgren finge från allmänna indragningsstaten utbetalas ett understöd en gång för alla till belopp av 6,000 kronor.

Vid denna punkt hade reservationer avgivits:

av herr *Bäcklund*; och

av herr *Lovén*, som ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition och med avslag å berörda motion, i vad den skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, måtte medgiva, att till f. d. länsnotarien *Forssgren* finge från och med den 1 januari 1927 under hans återstående livstid från allmänna indragningsstaten utgå en årlig pension av 3,000 kronor.

*Ang. pension
åt f. d.
länsnotarien
E. O. F.
Forssgren.
(Forts.)*

Punkten föredrogs. Därvid yttrade:

Herr Bäcklund: Herr talman! Jag har yttrat mig tidigare om det här föreliggande fallet *Forssgren*. Jag har ju också vid utskottets utlåtande i punkt 90 fogat en blank reservation, varigenom jag icke angivit, vad jag egentligen åsyftat, då jag antagit, att det vore kanske lika omöjligt att komma dithän i kammaren som i utskottet.

Frågan ligger så till, att det blivit utrett, att nämnde *Forssgren* var i sådan sinnesbeskaffenhet vid avskedet, att han sedermera har konstaterats vara berättigad att erhålla pension. Kungl. Maj:t har ju också gått in med en begäran om pension för *Forssgren*, varvid Kungl. Maj:t ju endast begärt 3,000 kronor. Från statskontoret har det dessutom ifrågasatts, att han skulle få 6,000 kronor i engångsersättning utöver den begärda pensionen. Utskottet stannade först för Kungl. Maj:ts förslag. Jag var ju icke med på den linjen, men utskottet föreslog först ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag om de 3,000 kronorna. Sedermera har emellertid justitieombudsmannen samtalat med ordföranden i utskottet om förhållandena i detta ärende och om förhållandena rörande *Forssgren* i allmänhet och ansett, att *Forssgren* efter allt att döma vore berättigad till mer än vad Kungl. Maj:t begärt. På den grund ändrade också utskottet sitt preliminära beslut om 3,000 kronors pension och har nu också gått in för de 6,000 kronor, som statskontoret yrkat på såsom ett engångsbelopp utöver pensionen. Men jag har den meningen, att skall full rättvisa vederfaras *Forssgren*, när det är konstaterat, att han var sjuk vid avskedstagandet, så att han skulle hava pension redan från avgången ur tjänsten, så hade han även enligt avlöningsreglementet för det första rätt att vara tjänstledig med uppbärande av sjukavlöning under fem år, innan pension skulle bestämmas för honom. Och när sedermera avsked beviljades honom, hade han rätt att få pension efter de bestämmelser, som finnas i pensionsreglementet. Alltså skulle *Forssgren* enligt min mening vara berättigad att uppbära en väsentligt högre ersättning, än som här är ifrågasatt. Det är ju klart, att när det nu genom medicinalstyrelsen är konstaterat, att *Forssgren* var sjuk och icke rådde över sig själv vid avskedstagandet, så har han enligt min mening laglig rätt att få ut alla de avlöningsförmåner, som bort tillkomma honom, och icke godtyckligt, som här ifrågasatts, denna engångsersättning av 6,000 kronor för den gångna tiden och sedan en pension på 3,000 kronor. Det är denna mening, som jag hävdar inom utskottet. Och som jag gärna velat upplysa kammaren därom, har jag fogat denna blanka reservation vid utskottets utlåtande på denna punkt. Jag tror även, att det icke blir slut med denna fråga härmed, ty herr *Forssgren* är icke sämre, än att han processar i en hel del andra fall och går till J. O. Troligtvis blir sålunda icke frågan avgjord med detta, när man icke ger honom full rätt, utan J. O. och andra, som få hand om frågan, måste naturligtvis taga hänsyn till rätten på grund av medicinalstyrelsens utlåtande.

Nu ligger det så till, att en hel kommun anser *Forssgren* så frisk, att den utsett honom till sitt juridiska ombud att svara och kära för kommunen i dess angelägenheter. Men medicinalstyrelsen har ju förklarat honom icke vara vid sina sinnens fulla bruk, och mannen är också satt under förmyndare. Det

Ang. pension
åt f. d.
länsnotarien
E. O. F.
Forssgren.
(Forts.)

hindrar honom emellertid icke att göra ansökningar. Och när J. O. får hand om ärendet, är jag icke säker på, att han anser, att Forssgren blivit tillgodsedd i full utsträckning efter vad avlönings- och pensionsreglementen föreskriva. Jag har därför velat säga ifrån, att jag icke är tillfreds med den halvmesyr, som ligger däruti att man — då det dock är konstaterat, att pension skall utgå — endast ger en del av det förfallna beloppet och icke det hela. Jag har, herr förste vice talman, intet yrkande; jag kommer att rösta för utskottets förslag, då något annat väl icke är möjligt att få igenom här i kamraren.

Herr Lovén: Herr talman! Jag har icke kunnat biträda vare sig utskottets förslag eller herr Bäcklunds reservation, utan avlämnat en särskild reservation. Jag är fullt på det klara med, att mannen i fråga var sinnessjuk, när han begärde och fick avsked. Men vad jag icke kunnat vara med om är, att man här skall bevilja 6,000 kronor såsom ett engångsbelopp — icke därför att jag missunnar mannen detta belopp, utan därför att jag har en känsla av, att detsamma aldrig kommer honom tillgodo. I den av herr Dahléen m. fl. väckta motionen har man också begärt, att beloppet skall av allmänna medel utgå under den förutsättningen, att en form kunde finnas, som omöjliggjorde medlens tagande i mät för ogulden skuld. Om den saken säger regeringen i sin proposition: »Vad slutligen angår den av statskontoret berörda frågan om åtgärd för det ifrågasatta understödets undandragande från utmätning för gäld, lär en sådan åtgärd i detta fall näppeligen kunna ifrågakomma.» Det är sålunda icke säkert, att ens själva pensionsbeloppet, 3,000 kronor, är säkert för utmätning, och långt mindre de 6,000 kronor, varom här är fråga. Jag skulle däremot gärna vara med om att bevilja ett belopp, därest detsamma kunde garanteras mannen själv och icke komma en del av hans brummande »björnar» till godo. Jag ber därför att få yrka bifall till den av mig avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen.

Herr Borggren: Herr talman! Jag ansåg det från början tveksamt, huruvida man kunde gå med på att bevilja Forssgren någon pension, då han lämnat sin plats i förtid och icke stannat kvar så länge han kunnat. Men genom de upplysningar, som framkommit i utskottet och som jag även inhämtat på privat väg, har jag stannat vid utskottsmajoritetens ståndpunkt att bereda honom viss pension. Det belopp, som nu föreslås, anser jag också skäligt och rimligt, liksom jag finner, att det bör utgå från den 1 januari 1927. Nu kan det måhända vara riktigt, såsom herr Lovén anförde, att pengarna icke komma honom tillgodo, utan att fordringsägarna lägga beslag på desamma. Men på grund av de skäl, som herr Bäcklund åberopar därom, att mannen borde ha erhållit pension så snart han avgått från sin tjänst — hade han begärt sjukledighet, skulle han ju under en viss följd av år uppburit lön — anser jag det rimligt, att man utöver det belopp av 3,000 kronor ger honom en engångsersättning av 6,000 kronor, särskilt på grund av de ömmande omständigheter, som här föreligga; av motionen finner man nämligen, att det är alldeles upprörande, huru svårt han och hans familj haft det under dessa år. Jag ber på grund av det anförda att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Höglund: Herr talman! Herr Lovén erinrade om det i motionen uttalade önskemålet, att ifrågavarande medel borde skyddas för Forssgrens fordringsägare. Utskottet har också ägnat uppmärksamhet åt denna sak, och det är klart, att om man kunnat göra något åt densamma, skulle jag gärna varit med därom. Men på detta område är det den allmänna lagen — här utsokningslagen — som är bestämmande, och bankoutskottet har därvid icke ett

jota att säga till om. Jag skulle nu kunna för min del i princip ansluta mig till vad herr Bäcklund i detta fall anfört. Mannen var ju icke vid sina sinnens bruk, då han tog avsked, och kammaren har tidigare gått med på att bevilja pension i liknande fall, ehuru det då icke varit fullt konstaterat, huru det därvidlag förhållit sig, utan endast förebragts sannolikhetsskäl. Sådan situationen var ansåg jag mig emellertid kunna vara med om utskottets förslag, och jag ber att få yrka bifall till detsamma.

*Ang. pension
åt f. d.
länsnotarien
E. O. F.
Forssgren.
(Forts.)*

Herr Bäcklund: Herr talman! Gentemot herr Lovéns framhållande av att Forssgrens fordringsägare skulle komma att taga hand om ifrågavarande medel, vill jag invända, att detta är en sak, som icke angår staten. Även om Forssgren hela tiden i vanlig ordning uppburit pension, hade staten icke lagt sig i frågan, vilka som skulle taga hand om de utbetalade pengarna. Mannen är nu satt under förmyndare, och denne får väl klara upp penningfrågan. Jag tror, herr talman, att det är riktigt att framställa det yrkandet, att Forssgren må tillerkännas författningsenlig pension från tiden för sitt avskedstagande. Samtidigt därmed, att det belopp å 6,000 kronor, som här föreslagits såsom engångsersättning, då skulle falla bort, finge Forssgren vad han rättmätigt skulle ha, och därmed skulle kanske hela frågan vara ur världen, vilket jag antager den eljest icke på något sätt är. Hade det varit klart redan vid avskedstagandet, att han var sinnessjuk, skulle han ju fått stå kvar i tjänsten i ytterligare fem år och sedan erhållit pension. Jag ber, herr förste vice talman, att få göra ett sådant yrkande.

Herr Herou: Herr talman! Såsom herr Lovén anmärkte, har i motionen gjorts ett förbehåll med hänsyn till att medlen borde komma Forssgren själv till godo och icke hans fordringsägare eller bankerna. Jag har emellertid underhand talat vid en av de personer, som ha att förvalta de medel, vilka må komma att utbetalas, och denne ansåg det sannolikt, att man skulle åt Forssgren kunna rädda den engångsersättning, varom här är fråga. Det av herr Bäcklund framställda yrkandet, att Forssgren må erhålla den ersättning, som han författningsenligt borde ha, vill jag gärna ge min anslutning till såsom ett förstahandsyrkande. Motionären krävde för sin del 6,000 kronor därför att denna summa blivit tillstyrkt av statskontoret och till följd därav ansågs lättare att genomdriva.

Utöver de billighetsskäl, som här anförts, kunna också åberopas vissa andra omständigheter. Samma skäl, som tala för en årlig pension, bl. a. att Forssgren i vederbörlig ordning inbetalt pensionsavgifter, borde också berättiga honom till en engångsersättning. Länsstyrelsen i Norrbottens län har också framhållit, att Forssgren »genom omständigheternas makt» råkat in i en sinnesutveckling, som lett honom till det ödesdigra steget att begära sitt avsked och småningom fört till »sinnessjukdom». Om man frågar, vilken denna omständigheternas makt är, kan man kanske få någon vägledning, när man går till medicinalstyrelsens protokoll för den 11 augusti 1926, där professor Gadelius, som undersökt handlingarna i målet och på dem byggt sitt omdöme om tillvaron av sinnessjukdomen hos Forssgren, anför, att han icke funne det osannolikt att vissa till hans sjukdom bidragande moment kunde rubriceras som personliga motgångar, samt att måhända hans arbete icke blivit fullt så uppskattat, som han förtjänat, varför det kanske funnits anledning för Forssgren till missnöje och olust. Jag har här i min hand ett brev till Forssgren, undertecknat av en man i statsrådsställning — den dåvarande socialministern — och skrivet 5 å 6 år innan Forssgren inkom med sin avskedsansökan, i vilken han för övrigt säger sig vara nödd och tvungen att avgå från tjänsten. Det heter i brevet

Ang. pension
åt f. d.
länsnotarien
E. O. F.
Forssgren.
(Forts.)

bl. a.: »Härmed vill jag meddela Eder, att Ni tyvärr icke nu kommer att placeras som länsassessor, men att jag är sinnad att vid första ledighet, ungefär var Ni själv vill, placera Eder som assessor. Det skulle vara mig angenämt, om Ni snart bleve assessor. Det är huvudsakligen för de svårigheter, Ni själv skulle få, som det är bäst att för ögonblicket ej ifrågasätta placering i Norrbotten — det är ett par tjänster, som bli lediga nästa år. Alltid villig till vidare samtal.» Om man besinnar, att Forssgren ännu år 1923, d. v. s. 5 à 6 år efter det dessa löften avgivits, icke blivit befordrad trots ett dugligt arbete i statens tjänst, vilket t. o. m. legat till grund för praktisk politik, har man anledning att säga som professor Gadelius, att denne man haft orsak till missnöje och olust. Det förefaller mig, som om det icke vore riksdagen värdigt att ej gå med på största möjliga ersättning i detta fall. Jag ber att i det nuvarande läget i första hand yrka, att herr Bäcklunds yrkande må antagas, samt att, därest detta icke kan bifallas, kammaren går med på utskottets förslag.

Herr Borggren: Herr talman! Det synes vara tveksamt om ifrågavarande person kan anses ha tagit avsked på egen begäran och om på grund härav, såsom det säges i departementschefens uttalande, han icke kan vara berättigad till vare sig ersättning för mistad avlöning eller pension. Om saken ginge till domstol, kunde det kanske bli tvistigt nog, huruvida staten är skyldig utbetala pensionsbeloppet eller ej. Då nu första kammaren antagit utskottets förslag, anser jag, att man bäst hjälper denne man, om andra kammaren bifaller utskottets hemställan. Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Bäcklund: Herr talman! Enligt vad jag erfarit, tolkas mitt yrkande, att Forssgren skall tillerkännas författningen rätt, såsom en utvidgning utöver Kungl. Maj:ts förslag och framställningen i motionen. Detta skulle naturligtvis vara riktigt, om jag yrkat beviljande av ett visst högre belopp i penningar, men jag har som sagt endast yrkat, att han skall få sin författningen rätt. Beloppet kan jag icke ange; statskontoret anser det ligga något över 10,000 kronor. Då emellertid tveksamhet råder och jag kanske blir vägrad proposition på mitt framställda yrkande, skall jag återtaga detsamma för att icke ställa till alltför stor villervalla.

Herr Herou: Herr talman! Jag nödgas också av samma anledning taga tillbaka mitt i första hand framställda yrkande. Härför kan också tala den praktiska synpunkten, att om riksdagens kamrar stanna vid olika beslut, skulle detta medföra vissa olägenheter, särskilt som det är angeläget, att beloppet utbetalas så fort som möjligt. Alltså yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr förste talmannen givit propositioner å de under överläggningen förekomna, ej återtagna yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 91—93.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 94, angående pension åt arbetaren E. J. Sandling.

I en inom andra kammaren av herr *Hage* väckt motion, nr 51, hade föreslagits, att riksdagen måtte bevilja arbetaren *Erik Johan Sandling* i Unbyn en mindre pension, som med hänsyn till vederbörandes anställningstid m. m. kunde anses lämplig.

Ang.
pension åt ar-
betaren E. J.
Sandling.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Ang.
pension åt ar-
betaren E. J.
Sandling.
(Forts.)

Efter föredragning av punkten yttrade:

Herr Hage: Herr talman! Vid denna punkt har jag väckt en motion, vari jag yrkar pension åt en arbetare E. J. Sandling, som varit anställd dels vid statens järnvägsbyggnadsarbeten och dels vid fortifikationen. Sandling har ådragit sig skada i statens tjänst, och han har en anställningstid av i det närmaste 22 år. Jag hade väntat mig, att utskottet skulle under sådana förhållanden ha tillstyrkt denna motion, men detta har icke skett. Jag tillåter mig att med ledning av vad i motionen anförts yrka, att Sandling måtte tillerkännas en pension av 400 kronor om året.

Herr Borggren: Herr talman! På de skäl, som anförts i utlåtandet, yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning gav herr förste vice talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till det av herr Hage under överläggningen framställda yrkandet; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkten 95.

Lades till handlingarna.

Punkterna 96 och 97.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 98.

Lades till handlingarna.

Punkten 99, angående ökad pension åt professorn J. E. Lehmann.

I en till riksdagen avlåten, den 18 februari 1927 dagtecknad proposition, nr 125, hade Kungl. Maj:ts under punkten 3 föreslagit riksdagen medgiva, att professorn vid universitet i Lund J. E. Lehmann finge från och med månaden näst efter den, under vilken han efter uppnådda 65 år erhöle avsked från sin professorsbefattning, å allmänna indragningsstaten åtnjuta sådan fyllnad i den honom enligt lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension den 11 oktober 1907 tillkommande pension, att denna jämte fyllnadsbeloppet uppginge till 7,500 kronor.

Ang.
ökad pension
åt professorn
J. E.
Lehmann.

Utskottet hemställde, att Kungl. Maj:ts förevarande framställning måtte av riksdagen bifallas.

Uti en vid denna punkt avgiven reservation hade herrar *Borggren, Bäcklund, Lovén* och *Höglund* förklarat sig anse, att utskottet bort hemställa, att Kungl. Maj:ts förevarande framställning icke måtte vinna riksdagens bifall.

Sedan punkten föredragits, anförde:

Herr Lovén: Herr talman! Då jag vid denna punkt fogat en reservation, skall jag be att få säga några ord.

Den 5 december 1913 utställdes fullmakt för professorn i Berlin, teologie och filosofie doktor J. E. Lehmann att bli professor vid universitetet i Lund

Andra kammarens protokoll 1927. Nr 26.

Ang.
ökad pension
åt professorn
J. E.
Lehmann.
(Forts.)

med rätt för Lehmann att åtnjuta den lön och de övriga förmåner, som enligt stat och författning åtföljde denna beställning. I dessa anställningsvillkor ingick, att Lehmann efter uppnådda 65 år, sålunda omkring 13 år senare, skulle vara berättigad att åtnjuta en pension av 2,920 kronor. Större akademiska konsistoriet ingick emellertid till Kungl. Maj:t med begäran om att professor Lehmann skulle få tillgodoräkna sig sina tjänsteår vid universiteten i Köpenhamn och Berlin och därigenom komma upp till högsta professors-pension vid uppnådd 65 års ålder. Genom beslut den 30 oktober 1914 avslög Kungl. Maj:t denna hemställan. Professor Lehmann hade alltså antagit befattningen med full vetskap om att han vid sin avgång skulle komma att åtnjuta en pension av endast 2,920 kronor.

Sedermera begärde dåvarande professor Thyrén i en motion nr 8 för år 1915, att Lehmann skulle erhålla en tilläggspension. I motiveringen till denna pension yttrade Thyrén, »att med allt erkännande av olämpligheten av att vare sig genom rubbningar i gällande pensionsbestämmelser eller på annat sätt onödigtvis uppmuntra eller underlätta indragandet av utläningar i svensk statstjänst», han ansåge ett undantag böra göras i förevarande fall, varför han i klämman av sin motion yrkade, att professor Lehmann vid avgången skulle uppbära pension av 5,600 kronor om året. Utskottet, som erinrar om Kungl. Maj:ts nyssnämnda beslut, förklarar sig härefter med hänsyn till de säregna omständigheterna tillstyrka en pension av nämnda belopp, 5,600 kronor. Emellertid avgävos reservationer om avslag av herrar Vahlquist, Berg i Munkfors och Söderberg i Hobborn. Första kammaren biföll efter en kort debatt utskottets hemställan, under det andra kammaren avslög densamma. I andra kammaren framhölls bl. a. av herr Söderberg i Hobborn, att en svensk professor, som vid sin avgång räknade lika många tjänsteår som Lehmann, skulle med dåvarande högsta professorslön endast få 2,900 kronor, medan Lehmann, som kom från utländskt universitet, enligt utskottets förslag skulle få 5,600 kronor. Herr Persson i Stallerhult höll ett långt och skarpt anförande, där han varnade kammaren för en sådan ordning, som utskottet ville locka riksdagen in på. Andra kammaren avslög också som nämnt motionen, nämligen med 129 röster mot 59. Ärendet gick sedan till gemensam votering, och där segrade herr Thyréns motion med 179 röster mot 164. I den riksdagens skrivelse, som härefter expedierades till Kungl. Maj:t, står det i klämman, att pensionsbeloppet för professor Lehmann jämte fyllnadsbeloppet skulle vid hans avgång vid 65 års ålder uppgå till 5,600 kronor.

Numera har professorspensionen höjts och utgår för närvarande med 7,500 kronor. Nu vill man lägga in i det beslut, som fattades år 1915, att då professor Lehmann den gången blev tillerkänd 5,600 kronor, som svarade mot dåvarande högsta professorspension, han nu skulle, sedan pensionen för svenska professorer höjts, automatiskt flyttas upp i pensionshänseende och berättigas utfå 7,500 kronor plus kristids- och övriga tillägg. Jag vill emellertid fästa uppmärksamheten på att, om en svensk professor avgår med 13 tjänsteår, såsom fallet är med professor Lehmann, han komme till ett lägre belopp än vad denne erhåller t. o. m. enligt min reservation. Detta är ett faktum som står kvar, och sedan må man hänföra sig till moraliska skäl hur mycket som helst; juridiskt finge professor Lehmann enligt reservationen vad han utlovats. Jag ber att få yrka bifall till den av herr Borggren m. fl. avgivna reservationen.

Herr Kloo instämde häruti.

Herr Bengtsson i Norup: Herr talman! Herr Lovén betonade flera gånger, att professor Lehmann var *utläning*. Emellertid sökte professor Lehmann aldrig professuren i Lund, utan blev kallad till densamma. Därvid bestämdes

det, att han skulle dels få tillgodoräkna sig sin akademiska läraretid i Köpenhamn och Berlin och dels erhålla den lön och de övriga förmåner, som enligt stat och författning åtföljde ifrågavarande beställning. Ingen kan väl då allvarligt mena, att denne man, som efter kallelse blev utnämnd till professor, ensam skulle stå kvar vid den numera fastställda pensionen, under det alla andra skulle erhålla en högre pension; jag vädjar till reservanternas eget omdöme och känsla för rättfärdigheten i det hänseendet. Gången av ärendet har eljest herr Lovén riktigt relaterat. Men år 1915 var 5,600 kronor den högsta pension, som universitetsprofessorer då kunde erhålla. Sedermera har den för samtliga universitetsprofessorer höjts till 7,500 kronor. Både universitetskanslern och statskontoret ha också tillstyrkt ifrågavarande framställning om dessa 7,500 kronor, och departementschefen har uttalat som sin mening, att det vore ett konsekvent fullföljande av 1915 års riksdagsbeslut att bevilja Lehmann en tilläggspension till sådant belopp, att hans pensionsförmåner uppginge till nuvarande högsta pension för universitetsprofessorer. Utskottets majoritet har också anslutit sig härtill. Jag tycker, att det är vår plikt att stå fast vid det givna löftet att, då vi kalla professorer från vare sig in- eller utlandet, sörja för att dessa få samma rättigheter som andra, särskilt om de i likhet med denne professor fullgöra sina skyldigheter på ett erkännansvärt sätt. Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Ang.
ökad pension
åt professorn
J. E.
Lehmann.
(Forts.)

I detta yttrande instämde herrar *Persson* i Fritorp, *Henrikson* och *Grapenson*.

Herr Winkler: Herr talman! Det skulle taga alltför lång tid, om jag här skulle bemöta herr Lovéns yttrande och uppläsa utdrag ur de handlingar, som han åberopade, varav framgår, att man vid fattandet av riksdagsbeslutet var övertygad om att detsamma innebar en garanti för Lehmann att erhålla den högsta pension, som gällde för professorer vid svenska universitet. Det är alldeles riktigt, att professor Lehmann engagerats på det sätt, som herr Lovén antytt, men det är också säkert, att Lehmann vid detta tillfälle var övertygad om att han oaktat sin kortare tjänstgöring skulle komma i åtnjutande av högsta professorspension. Det är ett faktum, att både herr Thyréns motion, som gav anledning till riksdagsbeslutet, och bankoutskottets då avgivna utlåtande avsåg att medgiva högsta möjliga professorspension, även om i klämman angivits en viss summa, nämligen 5,600 kronor. Om man skrivit högsta professorspension, d. v. s. 5,600 kronor, hade saken varit klar. Huru den ställer sig juridiskt, vill jag icke diskutera med herr Lovén om, men alldeles säkert stod riksdagens beslut i fullständig överensstämmelse med motionens anförda motivering. Var och en, som tagit del av de handlingar, vilka avses i bankoutskottets utlåtande, vet, att det var fruktan för att Lehmann skulle kallas till motsvarande befattning vid utländskt universitet, som gjorde, att riksdagens majoritet vid detta tillfälle fattade sitt beslut. Nu är det visserligen riktigt, att första kammaren fattade ett beslut och andra kammaren ett annat, men den gemensamma voteringen avgör ju, vilken kammare som skall segra, och jag anser, att det finns lika stor förpliktelse för riksdagen att upprätthålla ett riksdagsbeslut, som tillkommit efter gemensam votering, som andra. Jag ber att få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Med herr Winkler förenade sig herr *Wikström*.

Herr Lovén: Herr talman! Herr Bengtsson i Norup menade, att jag skulle särskilt ha tryckt på den omständigheten, att det här gällde en utlänning. Nej, jag har endast återgivit vad herr Thyréns anförde i sin motion, och det är så bra sagt, att jag kan upprepa det en gång till. Herr Thyréns framhöll, »att

Ang.
ökad pension
åt professorn
J. E.
Lehmann.
(Forts.)

det vore olämpligt att vare sig genom rubbning av gällande pensionsbestäm-
melser eller på annat sätt onödigtvis uppmuntra eller underlätta indragandet
av utlänningar i svensk statstjänst». Sedan sade jag ytterligare, att en ut-
ländsk professor icke borde ha det bättre än en svensk i motsvarande ställning;
det var det enda jag i detta avseende tillade ur egen fatatur. Jag är visst
ingen »utlandshatare», men jag missunnar icke det egna landets invånare att
få samma förmåner som utlänningar.

Herr Bengtsson i Norup erinrade, att professor Lehmann kallats till sin
professur och icke sökt densamma. Det är alldeles riktigt, men kvar står,
att han tog anställningen på de villkor, som jag talat om och i vilka icke in-
gick högre pension än cirka 2,900 kronor.

Sedan sade herr Bengtsson i Norup, att det skulle vara synnerligen ledsamt,
om alla andra professorer erhöle den högre pensionen, medan Lehmann skulle
erhålla en lägre pension. Men vad får en svensk professor, som avgår efter
13 års tjänstetid? Jo, han får så mycket, som svarar mot den tid han tjänst-
gjort eller $\frac{13}{25}$ av det fulla pensionsbeloppet, och i det hänseendet gjordes för
Lehmans vidkommande en avvikelse genom beslutet om pension år 1915. På
detta sätt får Lehmann i alla fall mera i pension än en svensk professor, som
avgår efter 13 år.

Herr Bengtsson i Norup yttrade vidare, att professor Lehmann skött sitt
ämbete så utmordentligt väl. Ja, därom vågar jag icke döma; det har jag
för litet teologisk utbildning till. Herr Bengtsson kanske kan förstå den
saken, men jag vågar icke yttra mig om professor Lehmanns teologiska vis-
dom.

När vidare herr Winkler säger, att professor Lehmann vid antagande av
befattningen var övertygad om att han skulle få högsta möjliga pension, så är
detta visserligen tänkbart, men därom varnar dock icke det förhållandet, att
större akademiska konsistoriet fick göra en ansökan till Kungl. Maj:t, som
blev avslagen, och att sedan en motion måste väckas för ändamålet. Ja, profes-
sor Lehmann kunde icke vara säker om beloppet förrän den gemensamma
voteringen efter kamrarnas olika beslut ägt rum.

Det är slutligen riktigt, att när ett beslut fattas genom en gemensam vote-
ring vardera kammaren får stå sitt kast och beslutet sedan gäller som riksdag-
ens beslut. Men jag tycker, att andra kammaren bör bifalla reservationen
nu liksom 1915, så att sedan den gemensamma voteringen får avgöra, vilket
belopp som skall utgå.

Häruti instämde herr *Höglund*.

Chefen för ecklesiastikdepartementet herr statsrådet **Almkvist**: Herr tal-
man, mina herrar! I anledning av den siste ärade talarens anförande ber jag
få fästa uppmärksamheten därpå, att han visserligen talade om, att efter det
framställning blivit gjord från större akademiska konsistoriet om pension till
professor Lehmann och denna framställning blivit avslagen, motion väcktes år
1915 i riksdagen med begäran om att Lehmann skulle likställas med universi-
tetsprofessorerna i pensionshänseende, så som pensionerna vid den tiden voro
reglerade. Men herr Lovén talade icke om, att det just var professor Thyrén,
som i sin motion yrkade på att professor Lehmann skulle erhålla den högsta
professorspension, som då var bestämd, nämligen 5,600 kronor. När riksdagen
då beslutade att likställa professor Lehmann med övriga professorer på det
sättet, att en fyllnadspension beviljades utöver de 2,900 kronor, till vilka han
på grund av sin tjänstgöring var berättigad, borde riksdagen givetvis, därest
den avsett att pensionsbeloppet 5,600 kronor icke framdeles skulle kunna höjas,
ha bestämt markerat detta. Så skedde emellertid icke, utan riksdagen bevil-

jade utan inskränkande bestämmelser ett tilläggsbelopp, så att professor Lehmann skulle komma upp till dåvarande högsta pensionsbelopp av 5.600 kronor. Därav följer, så vitt jag kan finna, att, när riksdagen senare beviljat högre pension åt universitetsprofessorerna, som ett rättvist krav att professor Lehmann bör bli likställd med dessa och att han, då han den 19 augusti i år uppnår pensionsåldern, bör erhålla 7,500 kronor om året i pension.

*Ang.
ökad pension
åt professorn
J. E.
Lehmann.
(Forts.)*

Herr Bäcklund: Herr talman! Herr Bengtsson i Norup yttrade, att vi reservanter intagit en orättfärdig ställning i denna sak. Jag vill icke bestrida, att herr Bengtsson i Norup har mera sakkunskap i fråga om rättfärdighet och orättfärdighet än jag. Men i alla fall tycker jag det vara för mycket sagt. Vi hålla oss till riksdagens förra beslut och i fråga om det beslutet, så har ju skaraborgsbänken rätt gamla anor. Carl Persson i Stallerhult har ju från denna bank också talat emot den förhöjda pensionen allaredan på den tiden. Riksdagen har visserligen beviljat 5,600 kronor, men man sade icke att professor Lehmann för framtiden skulle ha rätt till högsta professorspension. Det har varit löne- och pensionsregleringar sedan dess, men professor Lehmann har icke i det sammanhanget fått sig tillförsäkrad högsta professorspension. Man kan därför icke nu komma och säga, att det är naturligt, att, eftersom professor Lehmann en gång i tiden blev tillerkänd pension med 5,600 kronor, som då motsvarade högsta professorspension, så skall han, sedan professorspensionerna höjts, ha den högsta professorspension, som numera utgår. Det kommer oss därvid bra litet vid, att professor Thyrén när han motionerade i ämnet, hyste den uppfattningen, att professor Lehmann skulle ha högsta professorspension. Riksdagens beslut fattades icke i enlighet med nämnda uppfattning, och vad herr Thyrén tyckte på den tiden spelar ingen roll. Motionärens åsikt och riksdagens beslut äro två skilda saker.

Vad är nu egentligen professor Lehmann berättigad till, om han nu skulle få pension efter de nya pensionsbestämmelserna? Jo, vid sin avgång vid 65 års ålder finge han endast tillgodoräkna sig 13 $\frac{1}{2}$ tjänsteår. Han skulle då icke erhålla 7,500 kronor, som nu är föreslaget, utan, om man tillämpade pensionslagen, skulle han icke vara berättigad till mer än omkring 2,900 kronor. Genom särskilt riksdagsbeslut har han emellertid tillerkänts en pension av 5,600 kronor. Så skola kammarledamöterna också komma ihåg, att professor Lehmann är berättigad till dyrtidstillägg på denna gamla pension efter oreglerade grunder, alltså avsevärt gynnsammare. Om han, vilket troligen kommer att ske, blir tilldelad pensionsförhöjning 1 och 2, blir det icke så avsevärt stor skillnad mellan pensionsbeloppen i alla fall, som man tycktes tro, när man nämner siffrorna 5,600 och 7,500. Det är icke så stor skillnad på långa vägar! Detta är ju ännu ett skäl att i detta fall hålla på riksdagens förra beslut i denna fråga. Bifaller kammarpropositionen och utskottets hemställan, då måste man ju hädanefter i utskottet ställa sig på den linjen att, så snart det kommer en professor, som i likhet med herr Lehmann har 13 $\frac{1}{2}$ års tjänstgöring, skall man gå in för full pension. Det har väl i alla fall icke varit avsikten med pensionsregleringen. Pensionslagen föreskriver något helt annat, nämligen att en sådan befattningshavare icke skall ha mer än $\frac{13}{25}$ av full pension.

Jag anser icke, att professor Lehmann har blivit illa behandlad. Han har tack vare många omständigheter fått en pension, som är betydligt högre, än den som författningssenligt skulle tillkommit honom, även om han kommit in på det nya avlöningsreglementet. Han har fått förmånen att strax före krigsutbrottet, det var år 1913, komma hit över och bli professor och tjänstgöra här med både bra lön och bra utsikter att få pension, då han tjänstgjort till

Ang.
ökad pension
åt professorn
J. E.
Lehmann.
(Forts.)

65 års ålder, i stället för att han kanske eljest under hela kristiden fått stanna i Berlin, därifrån han kom, och dragas med alla de besvärligheter, som kriget medförde. Så jag tror, vi ha icke precis gjort professor Lehmann någon otjänst genom att kalla honom hit utan han har haft mycket stor fördel och kommer alltjämt att ha fördel därav, och därför tror jag reservanterna ställt sig på den riktiga ståndpunkten.

Samma personer, som när det är fråga om en så högt uppsatt man som en professor vid ett universitet, äro färdiga att tycka synd om vederbörande, synas sällan till, när det är fråga om att understödja personer i lägre social ställning, som kanske ha det betydligt sämre ställt. Enligt min mening vederfares icke professor Lehmann någon som helst orätt, om riksdagen vidbliver sitt tidigare beslut.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Lindskog: Herr talman! Det är icke alls så, som den siste ärade talaren yttrade, att man gör någon skillnad mellan högre och lägre ämbetsmän, utan saken gäller, om riksdagen skall hålla på vad den moraliska rätten bjuder, eller om riksdagen skall rida upp på juristeri och formskärereri. Ty jag kan icke gå ut från annat än, att det är verkligt juristeri, om man här rider upp på den kläm, riksdagen stannade vid, då riksdagen år 1915 satte ut beloppet 5,600 kronor men i verkligheten gick in på en anslutning till herr Thyréns motion, vilken uttryckligen talade om högsta professorspension eller 5,600 kronor. Det var icke riksdagens mening den gången, att göra någon skillnad och säga: vi gå icke med på den högsta pensionen men vi gå med på 5,600 kronor, därför att det skulle kunna hända att professorspensionerna längre fram i tiden blevo höjda, och då vilja vi icke låta professor Lehmann vara med om höjningen. Därför vilja vi icke bevilja mer än 5,600 kronor. Så ligger saken till.

Jag har begärt ordet, herr talman, därför att det synes mig, som om under debatten här icke på något håll kommit fram vad som för mig står som den springande punkten i hela den här saken. Man har nämligen sagt från flera håll — herrar Lovén och Bäcklund ha yttrat — att man gör orätt, om man låter en svensk professor med 13 tjänsteår få oavkortad pension men ger professor Lehmann högsta pension, som beviljas. Men saken är ju den, att det är icke alls så, att en person, vilken såsom professor har 13 tjänsteår, i regel får den lägre pensionen, ty i professorns tjänsteårsberäkning inräknas också hela hans tjänstgöring som docent, ja till och med som amanuens, överhuvud all stats-tjänstgöring, som han haft, och det är det rena undantaget, att en professor icke haft en lång tjänstgöring som docent och amanuens o. s. v. Således det är det rena undantaget, att en professor efter 13 tjänsteår som professor får den låga professorspension, som här omnämns. Nu har ju professor Lehmann haft tjänstgöring på andra håll, och i verkligheten kan man säga, att riksdagens beslut innebar, att man med hänsyn, som det står i beslutet, tagen till de säregna omständigheterna skulle gå in på att låta professor Lehmann få den högsta pensionen. Ja, man kan icke bortse från att rätten faktiskt här måste sägas stå på den högsta pensionens sida, men även om man ställer sig på den juridiska ståndpunkten, så menar jag, att det skulle vara ett fruktansvärt juristeri, om man skulle pressa fram detta, att, eftersom riksdagen sagt 5,600 kronor skall man, oavsett penningvärdets fluktuationer, bara ge 5,600 kronor. Jag förvånar mig över att t. ex. statstjänstemän kunna stå på en sådan ståndpunkt som att riksdagen, om riksdagen för 12 år sedan beviljat en lön till visst belopp, icke alls har någon skyldighet att gå utöver det beloppet. Man får ju dock betänka att det kommit ett helt världskrig emellan.

Herr Bäcklund sade, att herr Lehmann kunde vara tacksam, att han slapp

stanna i Berlin under världskriget, och därför bör man icke ge honom full pension. Men det är icke fråga härom, herr Bäcklund! Jag skall för övrigt säga det, att det är högst antagligt, att, om professor Lehmann icke kommit till Lund och fått dessa utfästelser, så hade han kommit till Köpenhamns universitet och blivit professor där. Vi ha sålunda ingen anledning att biträda den ståndpunkt, herr Bäcklund här hävdar. Jag för min del kan icke komma till annat resultat än att den absoluta moraliska rätten talar för att professor Lehmann bör erhålla den av riksdagen en gång professor Lehmann tillerkända högsta pensionen.

Ang.
ökad pension
åt professorn
J. E.
Lehmann.
(Forts.)

I detta anförande instämde herr *Weibull*.

Herr *Bengtsson* i Norup: Herr talman, jag kan livligt instämma i den föregående talarens anförande och jag ber herr Bäcklund, att icke försöka driva detta upp till en s. k. klassfråga. Jag tror mig ha visat både i motioner och på annat sätt att en sådan uppfattning är felaktig. Jag har t. ex. i år motionerat om en liten pension till en gammal lärarinna, som slitit ut sig till förmån för den svenska ungdomen, men herr Bäcklund liksom hela bankoutskottet har avstyrkt denna motion. Dessutom vill jag säga, att om det gällt t. ex. en lägre järnvägstjänsteman i stället för denne professor, skulle jag i alla fall stått på rättvisans ståndpunkt.

När herr Bäcklund vidare talade om, att herr Lehmann kunde vara glad, att han blev kallad till professor i Sverige och fick bli akademisk lärare här, så visar detta bara, att herr Bäcklund icke vet vad han säger. När man kallar en professor utifrån, gör man det vanligtvis emedan det icke finnes någon svensk vetenskapsman med sådan kompetens, att han kan fylla den plats, det gäller. Det må betonas, att det också händer, att svenskar kallas till professorer i andra länder, och jag hoppas, att den svenska riksdagen skall visa sig handla lika värdigt mot en utländsk man, som kallats hit till professor, som utlänningar behandla svenska män, som kallats till professorer i utlandet. Jag anser vårt land bör sätta en ära i att stå vid givna löften. Det hjälper icke herr Bäcklund att åberopa sig på herr Persson i Stallerhult. Det var ju ett försök av herrar Lovén och Bäcklund att skjuta fram Persson i Stallerhult för att imponera på kamraren och få denna att gå med på reservationen. Men jag är övertygad om att herr Persson i Stallerhult, om han nu suttit här, icke skulle velat vara med om att behandla den ena professorn sämre än den andra. Och då herr Lovén försäkrar, att han är så mycket svensk, att han icke vill behandla en svensk professor sämre än en utlänning, då förstår jag icke vad herr Lovén menar. Jo, han tänker naturligtvis bara på den tjänst, professor Lehmann haft i detta land, men det är möjligt, att professor Lehmann, om han i stället för till Lund kommit till Köpenhamn, där fått rätt tillgodoräkna sig alla de år, han tjänstgjort som professor i Berlin. Alltså går det icke att räkna med bara 13 $\frac{1}{2}$ år.

Herrar Bäcklund och Lovén sade, att man icke lovat honom mera, när han tog tjänsten, än så och så mycket. Riksdagen skulle bara ha lovat honom ett visst belopp. Enligt ordalagen utlovades högsta pension som en universitetsprofessor var tillerkänd år 1915, men så kom ju siffran 5,600 in i klämman. Men vart skulle det leda, om vi tillämpade samma betraktelsesätt, när det gällde infödda svenska tjänstemän? Skall man till alla de tjänstemän i staten, som vid en viss tidpunkt fått sig tillförsäkrad pension till visst belopp, när de komma och begära pensionsförhöjning, säga: Varför skola ni ha högre pension? Ni har ju tagit tjänsten på de och de villkoren. Nej, så handlar icke svenska riksdagen. utan riksdagen rättar sig efter tidens krav, och det har visat sig, att det icke går att hålla statstjänstemännens pensioner nere vid de belopp, som fastställdes före kriget. Då frågar jag mig, är det rättvist att när alla universitetsprofes-

Ang.
ökad pension
åt professorn
J. E.
Lehmann.
(Forts.)

sorer, som erhålla högsta pension, få 7,500 kronor, låta en enda, som på grund av sin vetenskapliga förtjänst kallats hit, för att uppehålla ett professorsämbete, straffas med att bliva satt i en lägre klass och endast få 5,600 kronor. Jag anser, att det icke är svenska riksdagen värdigt att göra på det sättet, och det är av det skälet, jag ber att få vidhålla mitt yrkande om bifall till utskottets förslag.

Herr Winkler: Herr talman! När jag hörde herr Lovén två gånger läsa upp herr Thyrens motion, så fick jag det intrycket, att den, som icke var inne i ärendet lätt kunde få den föreställningen, att herr Thyren på sin tid var motståndare till detta beslut. Men herr Lovén läser vid detta tillfälle, liksom han ibland gjort här förut, bara upp en del och slutar på halva vägen. Jag skall bara bedja att få fortsätta och läsa upp slutet på den punkten, som han läste. Här står »med allt erkännande av olämpligheten utav att, vare sig genom rubbningar av gällande pensionsbestämmelser eller på annat sätt, onödigtvis uppmuntra eller underlätta indragandet av utlänningar i svensk stats-tjänst, måste jag därför anse, att såväl klokhet som billighet kräva ett undantag från regeln. Jag tillåter mig därför hemställa» etc. Det där sista läste herr Lovén icke upp. Så hemställes i motiveringen att herr Lehmann vid 65 års ålder skall uppbära pension av 5,600 kronor, oaktat han icke, såsom framgår av motiveringen, tjänstgjort länge nog för att få den pensionen. I motiveringen står ganska tydligt, att det avses den högsta pension, som utgår till svenska professorer.

Jag tager sedan bankoutskottets utlåtande nr 20 till 1925 års riksdag. Där står på sid. 34 alldeles tydligt utsagt: »I den föreliggande motionen hemställes nu om rätt för professorn Lehmann att vid avskedstagande efter uppnådda 65 levnadsår erhålla en årlig pension av 5,600 kronor, motsvarande högsta pension för universitetsprofessor.» Längre ned i samma utlåtande säger utskottet, att utskottet för sin del föreslår, att professor Lehmann tillförsäkras rätt att vid sin avgång från tjänsten komma i åtnjutande av »den föreslagna pensionen». »Den föreslagna pensionen» är obestridligen den högsta pension, som gällde för professorer vid den tidpunkten, och att nu ge professor Lehmann mindre än 7,500 kronor vore precis lika orättvist, som om vi sökte upp ett tidigare utlåtande från riksdagen, där man glömt sätta in i klämman tydligt vad man menade, och sade, att, eftersom riksdagen icke i klämman insatt, att de och de tjänstemännen skola ha högre pension än till det och det beloppet, så anse vi, att staten icke har någon skyldighet att låta dem få vara med om den allmänna pensionsförhöjning, som ägt rum. Nu vill jag icke diskutera med herr Lovén, huruvida herr Lehmann skall anses som svensk eller utländsk man, men för min del anser jag, att den svenska riksdagen skall hålla sina utfästelser, vare sig det gäller svenskar eller utlänningar, och jag vågar bestämt påstå, att den svenska riksdagen vid sin gemensamma votering 1915 tillförsäkrat professor Lehmann lika hög pension vid 65 år som någon svensk professor vid den tiden uppbar, oaktat det icke står uttalat i klämman å de av mig upplästa papperen. Man skall icke hänga upp sig på att det står 5,600 och icke 7,500. Riksdagen kan icke komma ifrån att bevilja 7,500 kronor. Det gäller ju endast 2,000 kronor mer eller mindre, och jag är alldeles övertygad om att riksdagens slutliga beslut kommer att gå i den riktningen, att riksdagen beviljar det högre beloppet, men jag vill uttala min förvåning över de argument, som här i kam-maren framförts endast med stöd av att denna kläm icke blivit formulerad så, som den borde blivit, för att vara absolut juridiskt betryggande för mannen i fråga. Jag kan icke säga, vilken ståndpunkt jag själv skulle intagit, om jag varit med då frågan om pension åt professor Lehmann behandlades i riksdagen år 1915, men jag är övertygad om att Persson i Stallerhult hur mycket

han än *då* må ha talat mot bifall till professor Thyréns motion, skulle, om han varit med här i dag, sagt, att professor Lehmann skall ha samma pension som andra professorer, och det därför att det är beslutat av Sveriges riksdag vid gemensam votering. Det är min övertygelse.

Så vill jag säga herr Bäcklund, att det är icke lämpligt att föra fram ett sådant påstående, som att det skulle finnas medlemmar av bankoutskottet som resonerade på ett sätt, när det gällde socialt högre stående män och på ett annat sätt när det gällde lägre statstjänstemän. Det är icke riktigt, och för min del tror jag mig mer än en gång hava visat, att jag anser, att alla kategorier skola behandlas lika. Jag vet att det är många av mina partikamrater, som ofta stå på samma sida som herr Bäcklund, så det finnes icke något fog för ett sådant påstående, som herr Bäcklund framställt.

Herr talman, jag vidhåller mitt förut gjorda yrkande, att kammaren måtte bifalla bankoutskottets och icke reservanternas förslag.

Herr Wikström: Jag föränleddes att begära ordet, då jag hörde herr Bäcklund yttra att, när det gäller pensioner åt *högre* statstjänstemän, så äro en del ledamöter alltid redo att rösta för vad som begäres, även om man prutar då det gäller de lägre. Jag vill säga att sådana synpunkter äro åtminstone för mig absolut främmande, och att det är av helt andra skäl som jag ställt mig på utskottsmajoritetens sida.

Hur saken ligger till, har flera föregående talare redogjort för, så jag vill icke inlåta mig härpå något vidare. Faktum är — herrar Bäcklund och Lovén m. fl. må resonera och advocera hur de vilja — att riksdagens beslut 1915 reallt sett innebar en förbindelse från riksdagens sida att, om professor Lehmann stannade kvar till tjänstetidens slut vid Lunds universitet, så skulle han bli tillerkänd den högsta utgående professorspensionen. Detta var den reala inbörden av beslutet, även om det formellt sett fick den formuleringen, att det var dåvarande högsta pensionen, nämligen 5,600 kronor, som voterades.

Ett bifall till reservationen nu skulle enligt mitt sätt att se icke innebära annat, än att man begagnade en rent formell utväg för att undandraga sig en real förpliktelse, som man 1915 åtog sig, och detta kan jag för min del icke anse varken vara riktigt eller riksdagen värdigt att göra.

På dessa skäl och inga andra har jag deltagit i utskottets beslut, och på de skälen yrkar jag också bifall till utskottets hemställan.

Herr Lovén: Då herr Winkler förebrått mig att jag läste upp för litet ur böckerna och icke läste upp så mycket som herr Winkler anser att jag borde göra, så vill jag säga att det kan vara en smaksak. Men som herr Winkler säger, så skulle det förhålla sig så, att riksdagen med sitt beslut 1915 menade att här skulle utgå den högsta professorspension som kunde bli fastställd. Ja, men då riksdagen skrev ut att till professor Lehmann skulle vid hans avgång utgå den högsta pension som då var fastställd, så måste man hålla sig till inbörden av detta beslut. Hade det stått att pensionen skulle utgå med ett belopp som sedermera kunde komma att fastställas, så hade jag här icke haft anledning att överhuvud taget uppträda. Men ingenstans i handlingarna eller motiveringen står ett ord i denna riktning, utan det står den klara siffran 5,600.

När sedan herr Lindskog säger att det härvidlag är den moraliska rätten som skall gälla och att det är ett fruktansvärt juristeri att tala om den faktiska inbörden av riksdagens den gången fattade beslut, så vill jag säga, att skola vi taga till det argumentet att vi skola lägga moraliska synpunkter på offentliga handlingars tolkning, så äro vi enligt min mening ute på farliga vägar. Står det 5,600, så står det 5,600, och man får icke mena 7,500, det går aldrig

*Ang.
ökad pension
åt professorn
J. E.
Lehmann.
(Forts.)*

Ang.
ökad pension
åt professorn
J. E.
Lehmann.
(Forts.)

för sig, enligt mitt enkla sätt att se på saken. Jag är visserligen icke en så lärd man som professor Lindskog, men jag har dock lärt mig att låta detta vara detta. Skulle det här ha varit fråga om någon annan siffra, så skulle detta ha sagts uttryckligen ifrån.

Vidare säger herr Lindskog att för en svensk professor kan det icke komma i fråga att han skall få en så låg pension, därför att han får räkna sin amanuens- eller docenttjänstgöring. Det kan ju vara riktigt, men jag vill sätta i fråga, huruvida detta skall gälla en utländsk man — förlåt att jag säger en utländsk man — som eventuellt lagt ned sitt största och värdefullaste vetenskapliga arbete under sin docenttid, medan han stod på höjden av sin vetenskapliga produktion, i ett främmande land. Då han sedan kommer hit på sin ålderdom, skall han då ändå få räkna lika mycket som en svensk professor, som lagt ned hela sin vetenskapliga gärning i vårt eget land? Jag kan ej hjälpa att jag ej förstår detta resonemang.

Herr Lindskog yttrade vidare att, om man fastställt lönen för statstjänstemän för 12 år sedan, anse ni det då vara riktigt, att denna lön icke skulle kunna undergå någon förhöjning. Men, herr Lindskog, för den pension som sattes för 12 år sedan, göra vi våra inbetalningar, och vi få bara vad den juridiska rätten tillerkänner oss enligt pensionsreglementet, och det är inte endast detta som vi vilja ge professor Lehmann — det som är fastställt i det rena pensionsreglementet, vilket tillerkänner honom bara 2,900 kronor — utan vi vilja giva honom dubbelt så mycket.

Så säger herr Bengtsson i Norup att riksdagen skall stå fast vid givna löften. Ja, det är alldeles riktigt. Men var står det i handlingarna från 1915 att riksdagen lovat mer än 5,600? Vilja herrarna visa mig att det står någon annan siffra, så skall jag genast taga tillbaka allt vad jag sagt.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Bäcklund: Jag trodde att herr Lindskog, som är ledamot av statsutskottet och varit med om behandlingen av statstjänstemännens dyrtidstillägg, skulle ha någon hum om att penningvärdets fall regleras genom dyrtidstillägg och att detta gäller även pensionsbeloppen. Det hade icke varit för mycket begärt att professor Lindskog skulle ha reda på det, när han talar om att penningvärdet fallit o. s. v. Ty vi ha ju kompenserat detta, och det borde väl medlemmar av det utskott, som på föredragningslistan i dag har frågan om dyrtidstilläggen, ha reda på. Jag tycker således att den saken borde man icke diskutera och åberopa som skäl för en pensionsförhöjning i det här fallet. Det kan å andra sidan lika gärna finnas möjligheter för att tillerkänna den omständigheten någon betydelse, att professor Lindskog är knuten till samma universitet som den här professorn, och det kan ju tänkas att detta i någon mån förklarar, att man är ömsint i ett sådant här fall. Det är ofta så, och det låter i varje fall tänka sig, även om man inte vet hur det förhåller sig med professor Lindskog i detta fall. Det kanske ändå kan vara en förklaring till varför man här inte vill vara med om de 5,600 kronor som riksdagens beslut en gång innebar, utan önskar att pensionen skall höjas till 7,500 kronor. Ja, det är ungefär samma sätt att resonera som i fråga om riksdagens beslut att bevilja 500,000 kronor och då hävda att detta innebär 470,000 kronor. Jag tycker att resonemanget i bägge fallen har samma innebörd. Har riksdagen sagt 5,600, så håller jag med herr Lovén om att då har man sagt detta belopp och icke 7,500. Skulle riksdagen nu anse på grund av att den råkat bevilja 5,600 kronor en gång, att den avsett något annat, så är det ett resonemang som jag icke kan förstå. Frågan ställer sig helt enkelt så: har denne professor på grund av sin tjänst här i landet fått tillräcklig pension med anledning av det beslut som då fattades, eller har han icke fått det? Jag vill hävda den

meningen att han har fått det både med hänsyn till hans tjänstetid och det tillägg som gjorts till hans pension.

Herr Bengtsson i Norup talade om kallelsen hit. Ja, men var professor Lehmann egentligen utlovad något i samband med kallelsen hit? Nej, det var han icke. Ty då hade regeringen icke nekat att framlägga en proposition om den pension, som sedan gick igenom här med anledning av en enskild motion. Detta ansåg regeringen sig icke förpliktigad till, och det visar ju också, att regeringen icke gjort några utfästelser alls i samband med kallelsen hit.

Sedan talade herr Bengtsson i Norup om att det inte skulle vara riksdagen värdigt att icke bevilja en pension på 7,500 kronor. Jag tycker för min del att det skulle vara riksdagen mera värdigt att vidhålla sitt beslut, vilket ger denne professor avsevärt mer än pensionsreglementet bestämmer i betraktande av hans tjänstetid. Detta tycker jag är riksdagen värdigt.

Sedan vill herr Bengtsson i Norup göra gällande — och herr Winkler var också inne på detta — att herr Persson i Stallerhult skulle i dag ha ställt sig annorlunda till frågan om han varit i kammaren. Ja, jag är bara en enkel västgöte, men jag förstår västgötarna kanske något bättre än skåningarna göra, och jag tror att om herr Persson i Stallerhult varit här nu, så skulle han ha hävdad sparsamhetssynpunkterna där det icke behövs göras någon utökning, där det förhåller sig så, att pensionen är bra och ger ett tillräckligt stort belopp. Detta är min syn på saken såsom västgöte, och jag är kanske något bättre kännare av västgötarnas psyke än herrarna på skånebanken.

Vidare talade herr Wikström om alla de skäl som förmått honom att gå med på utskottets förslag. Ja, de frisinna äro icke så värst många i utskottet, och därför är det ju ganska förklarligt, om regeringen har framlagt en proposition, att de frisinna försöka klara sin regering, när den kommit med denna proposition. Detta är ju något som icke är sällsynt, utan kammarledamöterna ha nog samt reda på att det brukar tillgå så, att man försöker att så långt som möjligt hjälpa fram just det som kommer från eget håll.

Jag har ingen anledning att ändra min ståndpunkt med anledning av vad som här under debatten blivit framfört, utan jag ber att få vidhålla mitt yrkande om bifall till reservationen.

Herr Engberg: Herr förste vice talman! När jag först såg detta ärende, så var det en sak som gjorde att jag i förstone trodde att det fanns fog för reservanternas uppfattning. Detta berodde på att jag saknade kännedom om hur det är ställt för en inhemsk vetenskapsidkare, en universitetslärare i avseende därå, om han får eller icke får räkna sin docenttid såsom tjänstear. Sedan jag nu har fått veta, att han får räkna icke bara sin docenttid utan även sin amanuensstid såsom tjänstear, då måste jag säga, att den betänksamhet jag först hyste mot utskottets hemställan helt och hållet bortfallit. Ty de skäl som anförts av mina ärade vänner herrar Lovén och Bäcklund måste jag erkänna att jag rakt icke i detta sammanhang kan förstå. Ty vad beslöt riksdagen 1915? Läget var följande: en femtiotvåårig internationellt berömd vetenskapsman stod till förfogande för professuren i Lund. Man kallade honom, och riksdagen beslöt då, att, eftersom han, vilken haft lång tjänstgöring i utlandet, skulle här hemma enligt våra gällande bestämmelser, eller 1907 års bestämmelser, få räkna endast 13 års svensk tjänstgöring och på det sättet få en pension som skulle uppgå till omkring 2,900 kronor, så beslöt riksdagen då, säger jag, på framställning av herr Thyrén i en motion, att han skulle få tillgodoräkna sig samma pension som övriga landets professorer. Jag vill fästa herrar Lovéns och Bäcklunds uppmärksamhet på att siffran 5,600 i det sammanhanget är fullkomligt irrelevant, den kunde ha varit vilken som helst; beslutet innebar att professor Lehmann i pensionsavseende skulle vara likställd

*Ang.
ökad pension
åt professorn
J. E.
Lehmann.
(Forts.)*

Ang.
ökad pension
åt professorn
J. E.
Lehmann.
(Forts.)

med andra professorer i riket, vilka på den tiden som högsta pension hade 5,600 kronor. Sedan ha, som herrarna veta, det högsta pensionsbeloppet för svenska professorer höjts från 5,600 till nuvarande 7,500 kronor. Detta innebär ju alltså att Lehmann i samma ögonblick han 1915 hade blivit likställd i pensionshänseende med andra professorer skulle också följa med automatiskt i uppgången. Jag måste därför säga att hela den argumentation som förts av herrar Lovén och Bäcklund slår fullständigt slint.

Men det tillkommer, herr förste vice talman, ett annat skäl som jag för min del också vill peka på. När svenska staten mottager genom utfärdad kallelse en utländsk berömd vetenskapsman och han får i vanlig ordning en professur och svenska staten redan då, 1915, likställt honom i pensionsavseende med rikets övriga professorer, så skulle det ändå vara ganska småaktigt, höll jag på att säga, det skulle vara att icke väl honorera den förbindelse man en gång ingått, om man här som reservanterna önska motsätter sig att han i fortsättningen kommer att bli likställd med övriga professorer.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Med herr Engberg förenade sig herr *Wagnsson*.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr förste vice talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Lovén begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs.

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i punkten 99 av utskottets förevarande utlåtande nr 36, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Punkten 100.

Lades till handlingarna.

Punkterna 101 och 102.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 103.

Lades till handlingarna.

Punkten 104.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 105.

Lades till handlingarna.

Punkterna 106—109.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 110.

Lades till handlingarna.

Punkten 111.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 112.

Lades till handlingarna.

Punkterna 113 och 114.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 6.

Herr statsrådet *Mewling* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 247, angående inköp för postverkets räkning av fastigheten nr 12 och 13 i kvarteret Blåmannen i Stockholm.

Denna proposition bordlades.

Herr andre vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

§ 7.

Till behandling upptogs bankoutskottets utlåtande, nr 37, i anledning av vissa framställningar angående pensioner och understöd, att utgå av vissa affärsdrivande verks medel.

Punkterna 1—3.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 4.

Lades till handlingarna.

Punkterna 5 och 6.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 7, angående understöd eller pension åt förre postföraren A. E. Engström.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 53, hade herr *Hage* föreslagit, att riksdagen måtte tillerkänna förre postföraren Anton Edvard Engström, Gunnarsbyn, Råneå församling, Norrbottens län, ett mindre understöd eller en pension av den storlek riksdagen kunde finna lämpligt.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

*Ang-
understöd eller
pension åt
förre post-
föraren A. E.
Engström.*

Sedan punkten föredragits, yttrade:

Ang.
understöd eller
pension åt
förra post-
föraren A. E.
Engström.
(Forts.)

Herr **Hage**: Jag har på denna punkt gjort ett yrkande om, att ett mindre understöd eller en pension skulle kunna få utgå till f. d. postföraren Anton Edvard Engström inom Råneå församling i Norrbottens län. Utskottet har emellertid enhälligt avstyrkt motionen. Men trots detta ber jag få yrka bifall till densamma, och jag tillåter mig utforma mitt yrkande på det sättet att jag hemställer, att ett understöd av 300 kronor må få utgå till personen i fråga.

Den person, det här gäller, har under c:a 22 år varit i statens tjänst. Han är nu sjuklig och börjar bli gammal och har kommit på kommunen. Jag måste säga, att när man här många gånger i kammaren går in för — oaktat man icke är nödsakad härtill — att bevilja pensioner uppgående till en 6 à 7,000 kronor, så synes det vara mycket rimligt, att man åt en sådan här gammal man — som i ur och skur långt uppe i en avlägsen bygd i Norrbotten under besvärliga förhållanden fört posten fram och tillbaka — beviljar ett understöd på hans ålderdom.

Visserligen har det sagts i utskottets utlåtande, att det icke är vanligt att ge pension eller understöd åt postförare av detta slag. Men å andra sidan har det påvisats, att det skett i vissa fall; man har många gånger, då särskilda omständigheter förelegat, givit ett litet understöd av 300 kronor åt just sådana här postförare; det finnes i riksdagens protokoll beslut om den saken. I detta fall tycker jag, att det föreligger skäl för ett sådant understöd, skäl som äro både ömmande och starka.

Jag skall därför, herr talman, från den utgångspunkten be att få yrka bifall till motionen på det sättet, att jag påyrkar, att ett årligt understöd av 300 kronor måtte få utgå till den i motionen omnämnde postföraren Engström.

Herr **Borggren**: Ja, herr talman, det är ju alldeles riktigt, att om man endast anlägger de synpunkter, som herr Hage framfört, så borde man gå med på att tillstyrka motionen, men jag undrar ändå, om man inom ett utskott kan nöja sig med att uteslutande anlägga sådana synpunkter. Man får väl också undersöka saken litet närmare och noggrannare och se till, huruvida riksdagen i liknande fall beviljat pension åt postförare, som haft denna syssla på entreprenad. Inom utskottet har man icke kunnat finna något fall, som varit alldeles lika med det som herr Hage framfört i sin motion, och jag tror det skall bli mycket svårt för honom att kunna visa upp något sådant fall. Jag vill säga herr Hage det, att då bankoutskottet går att handlägga sådana här motioner, så bruka vi pröva frågorna på ett mycket noggrant sätt. Vi ställa oss ganska välvilliga till de olika motioner, som komma fram, och om det överhuvud finnes möjlighet att tillstyrka motionerna, så göra vi det, men vad denna motion angår, har utskottet kommit till det resultatet, att det icke finnes någon möjlighet att tillstyrka densamma, utan utskottet har måst gå på enhälligt avslag.

Jag tillåter mig, herr talman, att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Hage**: Herr talman! Jag kan icke tillägna mig den mycket byråkratiska syn på saken, som den föregående talaren hade. Han liksom utskottet säger, att eftersom det här är fråga om en person, som på *entreprenad* verkställt visst arbete åt staten, så kan det icke bli fråga om att giva honom någonting. Jag måste dock från *mina* utgångspunkter säga, att då en person sköter en syssla åt staten, så gör han — vare sig han utför arbetet på *entreprenad*, såsom i detta fallet, eller är direkt anställd — samma nytta åt staten och det allmänna. Det bör vidare tilläggas, att då en person antages till *entreprenör*, så blir i många fall ersättningen för arbetet nedpressad ännu mera än om han skulle vara direkt anställd. Jag tycker, att den synpunkten tvärtom talar för ett bifall till motionen.

Jag skulle slutligen vilja säga, att många gånger har det här i kammaren, när det gäller sådana här saker, framförts principiella invändningar av det slag, som herr Borggren nu kommit med, men kammaren har, när det gäller sådana här sjukliga och utslitna människor, ofta låtit sitt goda hjärta tala. Jag tror icke, att kammaren begår någon dödssynd mot sina principer, om kammaren här ger denna stackars utslitna människa 300 kronor, såsom jag föreslagit.

*Ang.
understöd eller
pension åt
förra post-
föraren A. E.
Engström.
(Forts.)*

Jag ber alltså att fortfarande få yrka bifall till motionen och kommer för min del, i förlitande på kammarens goda hjärta, att begära votering i frågan.

Herr Bäcklund: Det kunde naturligtvis, som motionären säger, vara be- hjärtansvärt att bevilja denna pension, det är icke tu tal om det, men går man in för den saken, har man också fattat ett beslut av stor betydelse. Det är nämligen många gånger svårt att säga, när det gäller postbefordran på entreprenad, vem som egentligen fört posten. Ofta är det så, att en person åtar sig postbefordringen på entreprenad, men låter sin dräng eller pojke sköta denna transport, fastän han själv står för entreprenadkontraktet. Jag känner ju icke till hur det är i detta speciella fall, men det är denna omständighet, som gör, att vissa svårigheter yppa sig i ett sådant här fall.

Man har hittills hållit isär postbefordringen och lantbrevbäringen och ansett, att man härvidlag har att göra med två olika kategorier av tjänstgöring. Man har icke heller, utom i något alldeles särskilt fall, lämnat bidrag i form av pension eller understöd, när det varit fråga om sådana här postförare, därför latt det är svårt att bestämt säga, vem som egentligen för posten.

För min del är jag ju aldrig avogt stämd mot att bevilja folk pensioner, där det är berättigat, men på grund av generalpoststyrelsens ställning till motionen och till följd av de svårigheter, som jag här nämnt, att kunna klargöra, vem det är som i de flesta fallen fört post, så har jag icke kunnat vara med om att tillstyrka motionen. Det kunde ju hända, att man komme att ge pension icke till den, som har fört posten, utan till den, som endast haft kontraktet om postföringen. På grund av vad jag nu anfört ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr andre vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till det av herr Hage under överläggningen framställda yrkandet; och förklarade herr andre vice talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl av herr Hage, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i punkten 7 av utskottets förevarande utlåtande nr 37, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit det av herr Hage under överläggningen framställda yrkandet.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 8 och 9.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 8.

Å föredragningslistan var härefter uppfört bankoutskottets utlåtande, nr 38, i anledning av vissa framställningar rörande pensioner eller understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer.

Punkterna 1—35.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. årligt understöd åt förre daglönaren A. P. Niklasson Wallins minderåriga barn; och yttrade därvid:

Herr **Kloo**: Herr talman, blott några ord! Jag skall icke framställa något yrkande, men har dock velat hålla ett litet anförande här för att möjligen framdeles komma med en begäran om pension även åt båtsman Wallins änka.

Då min motion behandlades i utskottet, beslöt utskottet alldeles enhälligt och utan någon vidare diskussion att föreslå, att riksdagen skulle tilldela de i motionen omnämnda barnen årliga understöd på 120 kronor till varje barn såsom jag hade begärt i motionen och såsom det varit vanligt att göra i liknande fall. Vid utlåtandets justering, då jag av sjukdom var förhindrad närvara, hade man inom utskottet kommit underfund med att Kungl. Maj:t i tvenne liknande fall hade begärt uppfostringsbidrag att utgå med allenast 96 kronor, och då ansåg man, att den änka, åt vars barn jag motionerat om understöd, icke heller skulle kunna få mer än 96 kronor för varje barn. Emellertid har det också förekommit fall, då barn till varvsarbetaränkor visserligen icke fått mer än 96 kronor i understöd, men där man då också givit änkan ett årligt understöd. Nu berodde det på ren blygsamhet från min sida att jag icke väckte motion om understöd även åt änkan, och jag anser under sådana förhållanden att ett uppfostringsbidrag med endast 96 kronor för varje barn är alldeles för litet. Det utgår visserligen litet dyrtidstillägg på dessa 96 kronor, men det blir knappast något nämnvärt; när barnen fyllt aderton år, faller för övrigt hela bidraget bort. Då nu utskottet anser, att man kunde begära pension åt änkan och då riksdagen troligen kommer att bevilja den föreliggande hemställan om uppfostringsbidrag, har jag velat nämna, att jag ett annat år kanske kommer att taga mig friheten komma tillbaka och begära ett litet understöd åt änkan.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

Herr **Bäcklund**: Då herr Kloo icke gjorde något yrkande, skulle jag kunnat avstå från ordet, men jag tycker dock att jag borde påvisa för kammarens ledamöter, att herr Kloo i detta fall icke begärt något annat än uppfostringsbidrag till ett belopp av 120 kronor för vardera barnet, men däremot icke någon änkepension. För övrigt är det ju riktigt, till en viss del åtminstone, vad herr Kloo säger.

Innan vi inom utskottet fatta våra beslut, pläga vi komma överens om — och det har ju även herr Kloo varit med om — att alla beslut, som fattas, skola vara preliminära och att vi vid justeringen skola ha rätt att göra den justering, som möjligtvis är behövlig till följd av beslut i andra fall. Vid justeringen, då herr Kloo såsom han nyss nämnde icke kunde närvara, upptäckte vi, att det fanns andra barn, som hade precis samma rätt till uppfostringsbidrag som de nu ifrågavarande och som befunno sig i samma förhållanden, men som endast

fått bidrag med 96 kronor. Det ansågs då, och med rätta, att antingen skulle man lyfta upp allesammans till 120 kronor eller nöja sig med 96 kronor till alla. Då nu Kungl. Maj:t hade föreslagit 96 kronor i vissa fall och utskottet gått med på det beloppet, så kom utskottet att stanna vid 96 kronor. Herr Kloos motion har således enligt mitt förmenande icke blivit sämre behandlad än andra motioner. Man har velat taga ett enhetligt belopp, vilket jag för min del anser vara riktigt, ty det är icke rätt att giva en del barn 96 kronor och en annan del 120 kronor, utan det får naturligtvis bli samma belopp. Nu har det, som sagt, råkat bli 96 kronor, men de barn, som avses i denna motion bli icke sämre ställda än andra barn, som befinna sig i liknande omständigheter och där förhållandena äro precis analoga med förhållandena i detta fall.

Så har saken legat till i utskottet och jag anser icke, att vi begått någon orättvisa mot herr Kloos. Om han kommer igen och begär änkepension — och det finnes starka skäl för en sådan pension — få vi behandla den saken då. Den dagen den sorgen. Vi kunna dock icke giva något på hand eller gå in på denna fråga i dag. Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 37—42.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 43, angående pension åt f. d. professorn E. J. G. Holms änka Ferdrika Olivia Holm.

Uti en till riksdagen avlåten, den 18 februari 1927 dagtecknad proposition, nr 125, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, i punkten 2 föreslagit riksdagen medgiva, att framlidne f. d. intendenten vid naturhistoriska riksmuseet, professor E. J. G. Holms änka Ferdrika Olivia Holm finge, räknat från och med den 1 juli 1926, under sin återstående livstid, så länge hon förbleve änka, å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 1,140 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning måtte medgiva, att änkefru Holm finge, räknat från och med den 1 juli 1926, under sin återstående livstid, så länge hon förbleve änka, å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 912 kronor.

Vid denna punkt hade reservation avgivits av herrar *Bäcklund* och *Höglund*, vilka yrkat avslag å såväl Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag som utskottets i ärendet gjorda hemställan.

Efter föredragning av punkten, yttrade:

Herr Bäcklund: Herr talman! Vid den här punkten i utlåtandet ha jag och herr Höglund reserverat oss och yrkat avslag på såväl Kungl. Maj:ts förslag som utskottets hemställan. Jag har ansett, att när staten går in för att bevilja änkepensioner, vare sig detta sker på grund av motioner eller kungl. propositioner, så skall det föreligga ömmande omständigheter, för att riksdagen skall bevilja sådana pensioner. Den meningen hävda vi också i andra fall, att personalen genom sina pensionskassor skall kunna tillgodose änkorna i allra största utsträckning. Nu förhåller det sig så beträffande den änka, som det här gäller, att hon var ensam arvtagerska och att det fanns en behållning i boet, som enligt bouppteckningen uppgick till över 40,000 kronor. Vad man skall

*Ang. årligt
understöd åt
förra dag-
lönaren A. P.
Niklasson
Wallins
minderåriga
barn.
(Forts.)*

*Ang.
pension åt f.d.
professorn
E. J. G.
Holms änka.*

Ang.
pension åt f.d.
professorn
E. J. G.
Holms änka.
(Forts.)

taxera en bouppteckning till, när det står, att behållningen är över 40,000 kronor, det är ju litet svårt att säga; i regel bruka dock icke bouppteckningarna ligga i överkant, utan behållningen kan i själva verket vara avsevärt större än 40,000 kronor.

Denna änkas man hade möjlighet att gå in i en pensionskassa vid ett givet tillfälle, men han underlät detta och samlade hellre på sina pengar än han betalade för någon änkepension, och så kom det sig att det vid hans frånfälle fanns en ganska stor behållning i boet. Alltså, änkan är icke berättigad till pension, men har i stället ett avsevärt kapital.

Då frågar jag: kan det vara riktigt, att Kungl. Maj:t i ett sådant här fall går in till riksdagen med begäran att riksdagen skall bevilja en pension. Änkan har själv begärt ganska mycket, och Kungl. Maj:t och utskottet ha ju prutat något, men det föreligger i varje fall intet behov, det finnes inga ömmande omständigheter. Det finnes ingenting i detta fall, som kan utgöra grund för beviljande av pension. Mannen har sparat sina penningar under sin livstid och har icke velat gå med i pensionskassan och betala avgifterna, utan han har i stället föredragit att vid sin död lämna efter sig en kapitalbehållning, som icke är så liten, att den icke borde räcka till åt änkan. Om det skulle visa sig att änkan sedermera kommer i nöd och svårigheter, skall jag bli den förste, som skall låta beveka mig, och jag brukar icke vara så svår att beveka, när det gäller pensioner till fattigt folk. Men när det gäller ett sådant fall som detta, kan ingenting beveka mig. Jag anser det icke riktigt eller rättvist att bevilja pension i detta fall. Då mannen icke i livstiden velat vara med om att säkerställa pension åt sin änka, ehuru han både med hänsyn till storleken av sin avlöning och sin förmögenhet hade råd därtill, finns det verkligen ingen anledning för riksdagen att sedan träda in och hjälpa.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka avslag å såväl Kungl. Maj:ts proposition som utskottets hemställan och bifall alltså till den i ämnet avgivna reservationen.

Herr Borggren: Ja, herr talman, den föregående ärade talaren yttrade att bouppteckningen utvisade en behållning av 40,000 kronor. Men i dessa 40,000 kronor ingår ju till huvudsaklig del en villafastighet, som är upptaxerad till ett, som man anser, mycket högt belopp. De myndigheter, som yttrat sig i saken, äro också av den uppfattningen att värdet å villafastigheten är alldeles för högt tilltagen.

Jag vill för min del påpeka, att vi i utskottsmajoriteten voro ganska tveksamma, om vi skulle tillstyrka Kungl. Maj:ts proposition i detta fall, men sedan vi sett litet närmare på ärendet, kommo vi till det resultatet, att utskottet, på grund av de beslut, som riksdagen redan fattat i ungefär liknande fall, icke kunde komma ifrån att tillstyrka att även denna änka borde beredas någon pension. Det beslut, som utskottet fattat i denna pensionsfråga, är alltså en följd av de beslut, som riksdagen har fattat i avseende å pension åt änkor, Weibull och Grundström. I sistnämnda fall bestämde man pensionsbeloppet till 912 kronor per år, och man har nu för detta fall stannat vid att hemställa om samma belopp.

Jag tillåter mig alltså, herr talman, att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Höglund: Jag har, som synes av reservationen, anslutit mig till herr Bäcklund i denna fråga och därvid stöder jag mig just på de skäl, som av honom anförts.

Herr Borggren anförde nyss, att den villafastighet, som är omtalad här i betänkandet, skulle vara för högt taxerad. Det är nu icke bevisat, och inom utskottet tycks det ha varit rätt delade meningar om, huruvida icke denna fastig-

het i stället kunde anses väl lågt taxerad, och i fråga om bouppteckningen och värderingen av densamma har man gissat på summor, som rätt så mycket överstiga, vad som fastslagits här i betänkandet. Jag har emellertid frågat mig, om vi, ehuru mannen har haft möjligheter att tillförsäkra sin familj pension, verkligen skola gå att bevilja pension till en änka, som har en förmögenhet på över 40,000 kronor. Det skulle visserligen, enligt vad som nämnts i utskottet, kostat honom omkring 6,000 kronor att gå in i pensionskassan, men om man tänker att den återstående förmögenheten ju är över 40,000 kronor, förstår man, att det är riktigt, som herr Bäcklund anförde, nämligen att mannen har hållit på sina slantar och icke brytt sig om att gå in i pensionskassan. Skulle nu änkan få pension av riksdagen bleve det en premiering, som icke är önskvärd, särskilt om man tänker på alla dem i de olika institutionerna, som under ett helt liv månad för månad offra en god del av sina inkomster för att kunna tillförsäkra sin familj någorlunda hjälp vid sitt frånfälle.

Jag undrar, om kammaren verkligen vill gå med på att bevilja denna pension och taga de konsekvenser som ett sådant beslut kommer att medföra. Hade det varit så, att änkan varit i små omständigheter, hade också jag liksom herr Bäcklund utan tvekan gått med på kanske än högre pension, än vad som nu är föreslaget, men i detta fall kan jag icke göra det. Konsekvenserna, anser jag, bli sådana, att vi icke för framtiden kunna stå till svars för detta beslut.

Ja, herr talman, det är på dessa skäl som jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Olsson i Berg: Herr talman! Det kan ju synas onödigt att bevilja denna pension, då det av handlingarna framgår att behållningen i boet skulle vara över 40,000 kronor. Men om man läser statskontorets yttrande, finner man i alla fall, att den här ifrågavarande intendenten Holm icke hade så lätt för att betala dessa avgifter till pensionskassan. I statskontorets yttrande står det: »Först genom 1907 års reglemente för civilstatens änke- och pupillkassa hade intendenten Holm fått tillfälle att vinna delaktighet i kassan. Han hade då redan uppnått så framskriden ålder, att för sådan delaktighet måst erläggas högst betydande retroaktivavgift, till följd varav Holm icke ansett sig i stånd att begagna sig av den sålunda öppnade möjligheten till beredande av familjepension.» Så står det här vidare, att denna änka är född 1856. Hon är då således över 70 år gammal och kan icke gärna med eget arbete bidraga till sin försörjning. Nu skulle man ju kunna anse att denna änka, då det finnes 40,000 kronors behållning i boet, skulle kunna reda sig ändå, men det vet man ju icke. Man får väl för övrigt också tro, vad som står här i handlingarna om att taxeringsvärdet å villafastigheten torde vara högre än saluvärdet. Det står ju tydligt utsagt i utlåtandet, och då tycker jag, att man icke bör göra denna änka mera orätt än många andra som under liknande omständigheter beviljats pension.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Bäcklund: Ja, herr talman, här talar man om, att man icke skall begå någon orätt, och att man icke skall behandla denna änka sämre än en del andra änkor. Ja, den siste ärade talaren sade visserligen detta, men jag tror inte, att ett sådant tal håller streck i verkligheten. Det blir ju, enligt vad utskottet föreslagit i detta utlåtande, en hel del änkor, som icke få någon pension alls. Jag kan t. ex. peka på punkt 60 i detta utlåtande. Där behandlas en av herr Björnberg väckt motion, som avser tilldelandet av understöd åt en änka, vars man var en statstjänare, som på grund av arbetsbrist fick avsked från statstjänsten. Han var ingenjör vid statens vattenfallsverk, och han dog icke så värst långt efter sitt avsked från verket. Han efterlämnade hustru och

*Ang.
pension åt f.d.
professorn
E. J. G.
Holms änka.
(Forts.)*

Ang.
pension åt f.d.
professorn
E. J. G.
Holms änka.
(Forts.)

barn i fattiga omständigheter, och hustrun är därtill sjuk. I det fallet vill icke utskottet gå med på att giva något litet bidrag men i detta fall, där det enligt bouppteckningen finnes en förmögenhet på över 40,000 kronor och möjlighet därtill funnits för mannen att med några tusen kronor betala retroaktivavgift i pensionskassan och därmed tillförsäkra sin änka pension, vill man, att staten skall gå in för hjälp. Jag tycker, att det förefinnes ett mycket dåligt sammanhang mellan de föreslagna åtgärderna i det ena och andra fallet. Man ger, där det icke behövs, men ger icke, där det behöves. Jag tycker, att kammaren åtminstone, även om utskottet icke har velat gå på de av mig föreslagna linjerna, borde ställa sig på den ståndpunkten. Bankoutskottets ståndpunkt har ju i regel varit att, där verkligt behov har förelegat, ömmande omständigheter funnits och skälen ha varit starka, gå in för att bevilja pensioner även i sådana fall, där det har visats att en befattningshavare visserligen haft möjlighet att gå in i sin pensionskassa men på grund av sin förmögenhetsställning icke haft möjlighet att betala den retroaktivavgift, som erfordrats. Så är emellertid icke fallet här. Och en änka, som är född 1856 och har en bouppteckningsförmögenhet vars värde kan uppgå till, jag vet icke hur mycket, men kanske ända till det dubbla, beroende på hur man har gjort bouppteckningen, den tycker jag icke är i några svåra eller fattiga omständigheter, och därför anser jag icke, att någon pension i detta fall är befogad.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande om avslag och hemställer om bifall till reservationen.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr andre vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på avslag å såväl berörda hemställan som Kungl. Maj:ts förslag i ämnet; och fann herr andre vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Bäcklund begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i punkten 43 av utskottets förevarande utlåtande nr 38, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit såväl utskottets berörda hemställan som Kungl. Maj:ts förslag i ämnet.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för nej-propositionen, vadan kammaren avslagit såväl utskottets hemställan som Kungl. Maj:ts förslag i ämnet.

Punkterna 44—59.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. årligt
understöd åt
örre extra
biträdande
ingenjören
J.ⁿ Stenströms
änka och
minderåriga
barn.

Punkten 60, angående årligt understöd åt förre extra biträdande ingenjören J. Stenströms änka och minderåriga barn.

Uti en inom andra kammaren väckt motion, nr 99, hade herr *Björnberg* föreslagit, att riksdagen måtte bevilja förre extra biträdande ingenjören J. Stenströms änka Maria Stenström ett årligt understöd, så länge hon levde ogift, av 600 kronor, samt vart och ett av makarnas barn *Karolina Maria Stenström* och *Karl Erik Anton Stenström* ett årligt understöd av 300 kronor, att utgå

intill dess var och en av dem fyllde 16 år, eller att eventuellt andra belopp måtte fastställas.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

I fråga om denna punkt hade reservation avgivits av herrar *Östergren, Bäcklund* och *Höglund*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen, i anledning av förevarande motion, måtte medgiva, att förre extra biträdande ingenjören *Janne Stenströms* änka *Johanna Maria Elisabet Stenström*, född *Ekelund*, samt makarnas minderåriga barn *Karolina Maria Kristina* och *Karl Erik Anton* finge från och med den 1 januari 1927 av statens vattenfallsverks medel åtnjuta årliga understöd, änkan under sin återstående livstid, så länge hon förbleve i sitt nuvarande änkestånd, med 384 kronor samt vardera barnet intill utgången av det kalenderår, varunder det uppnådde 18 års ålder, med 96 kronor.

Ang. årligt understöd åt förre extra biträdande ingenjören J. Stenströms änka och minderåriga barn.
(Forts.)

Efter föredragning av punkten yttrade:

Herr Björnberg: Ja, herr talman, då dessa många pensionsärenden behandlas här i kammaren, är det ett uttryck man ofta och det med rätta får höra, och det är, att det skall vara konsekvens i de här sakerna. När det gäller denna fråga om en liten pension åt en änka efter ingenjör *Stenström*, så har jag, jag får säga med stor förvåning, tagit del av utskottets avslagsyrkande. Man hade ju verkligen haft skäl att hoppas, att utskottet skulle ha kommit till ett positivt resultat i den punkten. Visserligen är utskottets avslagsyrkande föregånget av en mycket välvillig motivering, och det är ju icke så utan skäl, ty vederbörande känna nog med sig, att det är rätt så starka skäl som tala för ett bifall till min motion om understöd åt denna änka. En reservation i anslutning till min motion i denna punkt har ju gjorts av herrar *Östergren, Bäcklund* och *Höglund*, och herr *Bäcklund* har ju, redan då vi behandlade punkt 43 med några ord liksom på förhand erinrat om detta ärende. Det är ju givet, att jag icke kan komma med några krav, som gå längre än vad reservanterna ha trott sig om att gå med på. Mitt förslag gick ju annars en liten smula längre, och jag tror, att det var rätt så väl motiverat, därför att det ju här gäller en änka, som, sjuklig som hon är, står, kan man säga ensam och fattig med två oförsörjda barn. Jag hade begärt 600 kronor för henne och 300 kronor för varje barn, men det har man ju icke reflekterat på. Det finnes en del andra fall, mina herrar, som behandlas i dessa akter, där vederbörande föreslagit just ungefär samma belopp. De återfinnas på sid. 42. Det gäller där understöd till amanuensen *Kronbergs* efterlevande. Man föreslog i en motion 600 kronors understöd åt änkan och både i *Kungl. Maj:ts* proposition och i utskottet föreslås 300 kronor för varje barn. Nu hava reservanterna här stannat vid ett mycket blygsamt belopp, nämligen 576 kronor — 384 kronor för änkan och 96 kronor för vart och ett av barnen. Jag får säga, att det är lite nedslående, att man icke vågat sträcka sina förhoppningar längre. Denne ingenjör *Stenström* var anställd i statens tjänst tillsammans inemot tretton år, därav vid statens vattenfallsverk den längsta tiden. Han blev avskedad på grund av brist på arbete, ingalunda på grund av eget förvållande. Tvärtom, de mest ampå vitsord hava från såväl vattenfallsstyrelsen som från andra håll lämnats denne man, vilken icke under endast dessa tretton år varit i allmän tjänst utan som även, det vill jag tillägga, churu det icke förekommer i handlingarna, i flera år varit anställd i enskilda järnvägsbyggnaders tjänst. Sådan tjänst är ju också, om än mera indirekt, tjänst i det allmänna. Jag kände personligen ingenjör *Stenström* som en synnerligen skicklig ingenjör, en man med gott handlag med

Ang. årligt understöd åt förre extra biträdande ingenjören J. Stenströms änka och minderåriga barn.
(Forts.)

arbetarna. Han hade under sin livstid icke tillfälle att komma med i någon pensionskassa. När han ett par år efter det han avskedats från sin anställning i statens tjänst avled, blevo hans efterlevande ställda i en synnerligen prekär situation. Det hade varit i högsta grad önskligt, att man fasthållit vid det krav, jag framställde i motionen, men som saken nu ligger, skall jag nöja mig med att yrka bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen. Enligt densamma skulle utgå, som jag sade, sammanlagt 576 kronor om året. Vi sparade ju nyss närmare 1,000 kronor vid punkten 43. Jag får verkligen vördsammt anhålla, att kammaren ville vara vänlig biträda detta reservanternas förslag, så att det åtminstone blir något. Jag tillåter mig erinra om den välvilliga motivering, för den händelse herrarna inte hava läst densamma. Det är ju inte så underligt, om inte alla hinna läsa dessa rätt ingående och detaljerade utredningar, som här föreligga. På sidan 71 yttrar utskottet följande: »Emellertid har utskottet funnit sig böra ifrågasätta, huruvida icke i detta fall skäl kan anses föreligga för tilldelande åt de efterlevande av ett understöd en gång för alla. Såsom av utredningen framgår, har i samband med Stenströms avgång ur vattenfallsverkets tjänst jämlikt bestämmelserna i § 16 av det för verkets kassa för pensionering av icke-ordinarie personal gällande reglementet avsetts ett avsevärt belopp — — —.» Detta för ingenjör Stenströms räkning avsetta belopp har vid hans död automatiskt enligt bestämmelserna återgått till staten. Det utgjorde 3,087 kronor och avsattes 1923. Ifall det nu skulle gå så mot förmodan olyckligt, att kammaren icke bifaller reservanternas förslag, så får jag uttala den förhoppningen i detta sammanhang, att inte regeringen ställer sig lika avvisande beträffande denna ersättningsfråga, så att frågan om en engångsersättning blir bortglömd.

Som saken ligger, skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till reservanternas förslag. Om detta mot förmodan skulle falla, så vill jag uttala den förhoppningen, att man inte glömmer bort denna stackars familj och denna sjuka kvinna, som befinner sig i det av mig i motionen angivna svåra läget beträffande såväl hälsa som ekonomi. De stackars barnen riskera, om de inte få någon hjälp, att bli icke blott vad de äro, faderlösa utan även moderlösa.

Häruti instämde herr *Borg*.

Herr Bäcklund: Herr talman! Såsom framgår av utlåtandet har utskottet ansett fallet vara mycket ömmande, men det har icke velat gå med på pension för denna änka och understöd åt dessa barn utan stannat vid att skriva välvilligt om en gratifikation.

Nu har ju Kungl. Maj:t tidigare haft detta ärende under handläggning. Därvid har vattenfallsstyrelsen tillstyrkt en pension. Styrelsens yttrande i ärendet återfinnes på sidan 70. Är det då, frågar jag, någon anledning att låta detta ärende gå till Kungl. Maj:t igen, för att det skulle kunna här ordnas med en gratifikation? Kan det, även om mannen haft en kort tjänstetid och även om han fått avsked före dödsfallet, icke vara möjligt att giva ett litet understöd åt änkan och barnen, såsom vi föreslagit i reservationen? Här har också påvisats, och den saken finnes ävenledes omnämnd på sidan 70, att för ingenjör Stenströms räkning avsetts ett belopp av 3,087 kronor hos pensionsstyrelsen, men att änkan och barnen författningsenligt icke kunna få något av detta belopp. Staten har ju alltså gått in för en pensionering av denne man, då den insatt ett belopp därför, fast därmed icke är sagt, att änkan och barnen kunna få någonting. Sedan visa ju de tre läkarbetyg, som finnas intagna på sidan 71, hur det står till med änkan, att hon är mycket sjuklig och i trängande behov av hjälp. Alla de skäl, som i motionen, utlåtandet och i reservationen äro angivna och likaså de, som angivits i de åbero-

pade yttrandena, synas mig vara sådana, att de borde föranleda riksdagen att bevilja understöd åt änkan och även åt barnen till det låga belopp, som nu föreslagits. Mannen har ju tjänstgjort en del av sin anställningstid uppe i övre Norrland och där varit sysselsatt med vattenfallsarbete. Han fick de vackraste intyg över detta sitt arbete, vilka ju förevisats i utskottet, bl. a. från generaldirektör Granholm under den tid denne var arbetschef där uppe. Alla dessa omständigheter i förening borde väl göra, att riksdagen skulle kunna utan betänkligheter gå med på att hjälpa i detta fall, där det verkligen gäller nöd och där ömmande omständigheter föreligga. Vi sparade ju på den förra punkten, där vi nyss voterade, ett belopp, som föreslagits utgå till en förmögen änka. Kunde det då inte möjligen vara riktigt att giva litet av detta belopp till denna fattiga änka och hennes barn?

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den i förevarande punkt avgivna reservationen.

Herr Borggren: Herr talman! Det är ju inte vidare trevligt att försvara utskottets ståndpunkt i olika frågor här i dag, ty det visar sig, att andra kammaren är mera generös i många fall än vad utskottet varit.

Den här ifrågavarande personen hade varit anställd i statens tjänst tillsammans 12 år 4 månader. Han fick lämna sin anställning på grund av arbetsbrist. Nu finns det inte blott många utan flera tusental personer, som i vårt land under denna tid fått lämna sina platser på grund av arbetsbrist men som icke själva fått pension och inte heller deras efterlevande. Nu ligger frågan så till, att den varit underställd Kungl. Maj:ts prövning. Statskontoret har yttrat sig över densamma, ävenså vattenfallsstyrelsen. Man ser även i utlåtandet, hurusom mannen, då han lämnade tjänsten, var fyrtiofem år och att han avled två år därefter. Jag undrar verkligen, om man här i riksdagen, när det gäller personer, som varit anställda i statens tjänst under så kort tid som 12 år 4 månader, i allmänhet vill vara med om att bevilja pension åt de efterlevande. Jag tror inte, att det skulle bli så många fall, där riksdagen skulle visa sig tillmötesgående, och i de fall där så skulle ske, skulle det bero på de framställda motionerna. Det kan väl i alla fall sättas i fråga, om riksdagen bör göra det. Nu har utskottet inte ställt sig alldeles avvisande, utan utskottet ifrågasätter ju ett engångsunderstöd efter prövning av Kungl. Maj:t, på grund av det förhållandet att viss inbetalning gjorts för mannens pensionering.

Jag ber, herr talman, att på grund av det anförda få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Höglund: Herr talman! Jag vill i likhet med vad som framhållits förut från såväl reservanterna som motionären säga, att om det har förelegat något ömmande fall förut, det torde hava varit analogt med detta. Detta fall är verkligen ömmande. Om man vill läsa igenom de handlingar, som åtfölja motionen, skall man finna, att änkan är, som motionären uttrycker det, ensam, fattig och sjuk. Det är ju de premisser, på vilka kammaren brukar gå, när det gäller att tilldela understöd. Herr Borggren talade om, att denne man skulle haft så kort tjänstetid i statens tjänst. Jag vill meddela kammarens ledamöter, om de inte erinra sig det — det är nog inte så lätt att göra det bland alla dessa punkter, man kan verkligen förirra sig — att vi förut varit med att bevilja understöd åt barnen till en förste amanuens Schött, vars tjänstetid uppgick till fem år. Då frågar jag mig, om det skulle vara förenligt med rättvisa att vägra hjälpa denna änka, som befinner sig i minst lika, kanske ännu mer ömmande omständigheter än i föregående fall.

Ang. årligt understöd åt förre extra biträdande ingenjören J. Stenströms änka och minderåriga barn.
(Forts.)

Ang. årligt
understöd åt
förra extra
biträdande
ingenjören
J. Stenströms
änka och
minderåriga
barn.

(Forts.)

Jag hemställer, herr talman, om bifall till den vid utskottets utlåtande följande reservationen.

Herr Winkler: Herr talman! Detta ärende är av ungefär samma art som det, rörande vilket vi fattade beslut under punkt 76 i utskottets utlåtande nr 36. Det är blott den skillnaden att i det nu förevarande fallet vederbörande man varit i statens tjänst endast 12 år 4 månader, i övrigt är det lika. Såvitt jag vet, har det aldrig här tidigare förekommit, att det beviljats pension eller understöd åt efterlevande till en person, som, när han avled, icke var i statens tjänst. Denne man var för övrigt blott 45 år gammal, då han lämnade sin verksamhet i statens tjänst, och han var anställd i ett privat företag då han dog. Det är alldeles riktigt, att omständigheterna äro ömmande för såväl änkan som barnen, men det är nu en gång omöjligt för riksdagen att acceptera den principen, att riksdagen skall, så fort ömmande omständigheter föreligga, bevilja pension eller understöd. Vi få väl i stället tänka på, att understöd skall ersätta pension i sådana fall, där vederbörande icke är berättigad till pension men närmar sig sådant berättigande. Det kan man icke säga vara fallet med en person, som varit endast 12 år 4 månader i statens tjänst, och ännu mindre är det så med en person som, då han avled, icke befann sig i statens tjänst.

Jag tror, att det skulle kunna medföra betydande konsekvenser, om kammaren ginge med på att bevilja pension i enlighet med reservanternas förslag. Jag hemställer därför om bifall till bankoutskottets förslag.

Herr Kristensson i Göteborg: Herr talman! Jag har begärt ordet för att tillkännagiva min syn på denna fråga, enär jag har suttit med en hel del år i bankoutskottet och deltagit i behandlingen av dessa pensionsfrågor. Såvitt jag kunnat inhämta av handlingarna, förefaller det mig, som om ett bifall till reservationen verkligen skulle medföra sådana konsekvenser, att jag i högsta grad betvivlar, att kammaren skulle vilja taga de konsekvenserna, om den såge vad detta skulle draga i siffror. Om herrarna lägga ihop vad det skulle kosta, därest man beviljade pensioner på de grunder, som nu föreslås av reservanternas, skola herrarna finna, att man kommer upp till mycket, mycket höga belopp. Det är ju inte roligt att tala emot en pension; men det hjälper inte, vi måste dock tänka på att det finns andra pensionsbehövande människor än sådana som varit i statens tjänst. I fråga om dem gäller det att gå den allmänna pensionsförsäkringens väg med höjning av beloppen för litet var. Då komma vi emellertid till de stora siffrorna, och då blir kammaren betänksam. Det är icke rätt att de efterlevande till en person, bara för att denne varit i statens tjänst, skola sättas i en alldeles särskild undantagsställning.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Under detta anförande hade herr förste vice talmannen återtagit ledningen av förhandlingarna.

Herr Höglund: Jag ber, herr talman, blott att få bemöta ett uttalande av herr Winkler. Denne sade nämligen, att den ifrågavarande mannen lämnat sin tjänst i staten. Det är icke så; han lämnade icke sin anställning av egen, fri vilja, utan han fick sluta den på grund av arbetsbrist. Om icke sådan uppstått, hade han varit kvar. Sedan blev han sjuk.

Vi vilja, herr Kristensson, också hjälpa alla så långt vi kunna, men vi böra därför icke underlåta att hjälpa där vi kunna.

Jag yrkar fortfarande bifall till reservationen.

Herr Bäcklund: Det är klart, att man kan som bankoutskottets förutvarande ordförande genom att tala om konsekvenserna, genom litet skrämnel för de konsekvenser, man ser hägra vid ett bifall till förslaget om pension åt denna fattiga änka och hennes barn, få kammaren över på sin sida. På det viset brukar man ofta förtaga den goda vilja att hjälpa, som kan vara tillfinnandes vid många tillfällen. Det kan naturligtvis bli vissa konsekvenser. Det kommer då att gälla änkor och barn, som befinna sig i samma ömmande omständigheter som de här ifrågavarande, att gälla efterlevande till en man, som nödgats lämna anställning i statens tjänst men som, om han fått leva, sedermera helt säkert hade fått komma tillbaka till verksamhet i statens tjänst. Det har i detta fall varit de abnorma förhållanden som gjort, att statens verk måst avskeda en massa folk, som äro orsaken till att denna änka icke nu anses berättigad till pension. Annars skulle hon ansetts såsom berättigad. Jag tycker verkligen, att det inte skulle vara så förfärligt farligt att i ett sådant fall som detta gå med på understöd. Det har ju påvisats, att denne man i statens tjänst verkat i obygderna, där han utbyggt vattenfall, och det kan också hända, att detta arbete varit bidragande till hans tidiga död. Därtill kommer, att hans änka med sina barn befinna sig i svåra ekonomiska omständigheter. Jag tycker verkligen då, att riksdagens andra kammare skulle kunna ta på sig ansvaret för att i ett sådant fall bevilja pension. Det vore nog inte så farligt. Värre saker ha vi nog varit med om i denna kammare.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande.

Herr Björnberg: Herr talman! Jag skulle ville tillägga ytterligare ett par ord. Det är verkligen litet egendomligt, men jag anade det, när jag först yttrade mig, att få höra det, att hindret för att nå fram till ett positivt resultat är konsekvenserna. Konsekvenserna har herr Borggren talat om, likaså herr Winkler, och herr Kristensson i Göteborg kom med storsläggan och sade, att det skulle bli alldeles oerhörda konsekvenser, som skulle hägra, om vi skulle gå med på detta mycket blygsamma men mycket väl motive-erade förslag, som innehålles i reservationen. Herrarna torde bemärka, att det gäller 96 kronor om året för vart och ett av de båda barnen, en dotter och en son. Dottern är född 1915 och skulle alltså inte i synnerligen många år åtnjuta den föreslagna förmånen. Hjälpen till barnen skulle icke komma att ta så förfärligt stora hål i statens kassa. Änkan skulle erhålla 384 kronor om året i pension. Det är ju icke något synnerligen stort belopp, i varje fall icke tillräckligt för hennes försörjning. Jag anser, att det således är ett mycket ringa bidrag som vi här gå in för. Jag får vidare säga, att de farhågor för konsekvenserna, som man framställt, synas mig vara uppkonstruerade. Om man skulle gå till en undersökning — jag kan ju icke här prestera den — så skulle man helt säkert finna många analoga fall, där vi under de senaste åren — kanske rent av i dag bland alla de punkter, som här förevarit — gått med på pensioner och understöd, där det varit anledning till fruktan för lika allvarliga konsekvenser som här.

Jag hoppas kammaren är vänlig och biträder reservanternas förslag, vilket är så blygsamt och så välmotiverat som något förslag kan vara.

Herr Winkler: Herr talman! Det förhåller sig ingalunda så, som herr Björnberg ville göra gällande, att detta fall är analogt med många andra, där understöd lämnats. Vi hava i bankoutskottet snart inga principer kvar. Sekretariatet har i alla fall lagt upp ett register över de förhållanden, som förekommit i de fall, där pension eller understöd tidigare beviljats. Vi söka i möjligaste mån hålla fast vid de linjer, som därav framgå, bl. a. att för att pension

Ang. årligt understöd åt förre extra biträdande ingenjören J. Stenströms änka och minderårig barn.
(Forts.)

Ang. ärligt
understöd åt
förra extra
biträdande
ingenjören
J. Stenströms
änka och
minderåriga
barn.
(Forts.)

åt änkor och efterlevande skall tillstyrkas det villkoret uppfylles, att mannen varit i statens tjänst ungefär tjugu år. Skulle vi nu gå ned till $12\frac{1}{2}$ år, så måste i enlighet med hittills tillämpade kutymer, riksdagen därmed anses hava uttalat den instruktionen till bankoutskottet, att minimtiden skall vara $12\frac{1}{2}$ år. Vad det kan betyda kan jag icke räkna ut i siffror, men att det betyder mycket, det kunna herrarna och damerna vara övertygade om. Därtill kommer ett annat moment, det nämligen, att här skall börja tagas i allvarligt övervägande att bevilja pension åt efterlevande till personer, som icke varit i statens tjänst vid sin död. Ty i och med det vi acceptera en sådan synpunkt som den av herr Björnberg och reservanterna framförda, skall framdeles pension kunna beredas åt efterlevande till en person, som avgått från anställning i statens tjänst, vare sig det skedde frivilligt eller på grund av bristande arbete, två år före sin död. Det är orimligt. Jag försäkrar, att en sådan linje kommer att medföra mycket, mycket stora utgifter för riksdagen. Vi kunna inte säga, att därför att herr Björnberg eller någon annan har motionerat, så böra vi acceptera förslaget. Det är mycket möjligt, att det sedan kan komma framställningar med liknande utgångspunkter. Jag skulle vilja i tid varna för ett insläende på en sådan linje. Vi ha ju tidigare i dag fattat ett par beslut, som kunna vara besvärliga nog. Detta skulle dock vara det mest allvarliga av dem alla. Jag vill ännu en gång säga, att det väl icke kan vara meningen, att riksdagen eller bankoutskottet skall tjänstgöra såsom fattigvårdsstyrelse. Frågor av dylika slag få nog ordnas på annat sätt, ty staten kan inte pensionera alla nödlidande änkor och efterlevande, oavsett huru länge vederbörande familjeförsörjare varit i statens tjänst. Därtill kommer, att jag anser att det kan vara mycket oberättigat att lämna så ansefulla företräderna för fattiga människor, vilkas män en kortare tid varit i statens tjänst, men lämna alla efterlevande till i privat tjänst anställda åt sitt öde.

Jag hemställer ännu en gång, att kammaren måtte acceptera bankoutskottets förslag.

Herr Bäcklund: Jag vill ingalunda bestrida riktigheten av herr Winklers yttrande, att man i bankoutskottet bör följa vissa principer. Det går emellertid rätt bra många gånger att gå vid sidan av dem. Det gick ju för sig i ett fall för en stund sedan, där man utgick från en professorspension och talade varmt och vackert för den sak, som då förelåg. Men då det gäller denna fattiga änka, då är det så farligt med principerna, då försöker man skrämman kammaren med de farliga konsekvenserna.

Det förhåller sig nu på det sättet, att man i finansdepartementet håller på med en utredning, en efterträdare till 1921 års pensionskommitté angående pensionsförhållandena för den extra personalen i statens verk och med syfte att praktiskt taget alla sådana befattningshavare skola erhålla pension. Om den nu ifrågavarande befattningshavaren fått leva, skulle han också ha kunnat komma med och fått en egen pension. Desutom försöker man — det vet jag åtminstone beträffande det verk, jag tillhör, där jag är med i en kommitté — ordna frågan om änke- och barnpensioner även för extra befattningshavare. Detta har också riksdagen uttalat sig för, och man skulle genom denna frågas ordnande slippa alla dessa väldigt tråkiga frågor, att debattera om folks behov av pension. Önskemålet är, att var och en anställd, även extra, skall få tillfälle att pensionera sin familj genom erläggande av pensionsavgifter. Dessa skulle vara berättigade, även om de skulle få avsked eller tvångspermission, som det kallas i vissa statens verk, att tillhöra pensionskassan. På det sättet skulle man komma ifrån alla dessa besvärliga saker. Jag tror inte, att herr Winkler har kännedom om, att det ligger till på det sättet. Jag frågar då:

kunna konsekvenserna bli så synnerligen stora, när vi gått in för pensioner även för extra befattningshavare, för vilka pensionen automatiskt regleras även vid förekommande luckor i tjänstgöring? Denna sak var icke ordnad av staten, när denne man tjänstgjorde. På den grunden vill jag tillbakavisa påståendet om konsekvenserna, som man nu spelar ut och som man vill skrämma riksdagens andra kammare med. Jag tror, att de skäl, jag har angivit, äro alldeles tillräckliga för att bevisa, att någon fara för konsekvenser icke är för handen, utan att dessa frågor komma att regleras automatiskt, varigenom vi slipa ifrån behandlingen av sådana pensionsfrågor i riksdagen.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid punkten fogade reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen sig anse svaren hava utfallit med öfvervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl av herr Bäcklund, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i punkten 60 av utskottets förevarande utlåtande nr 38, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet.

Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet hava röstat för nej-propositionen. Rösträkning begärdes emellertid av herr Borggren, vadan namnupprop verkställdes. Därvid avgåvos 86 ja och 76 nej, varjämte 12 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i förevarande punkt.

Punkterna 61 och 62.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 9.

Vid härpå skedd föredragning av statsutskottets utlåtande, nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln gjorda framställning angående anslag till riksförsäkringsanstaltens verksamhet begärdes ordet av

Herr **Olsson** i Kullenbergstorp, som anförde: Herr talman! Jag ber om ursäkt, om det, som jag vid denna punkt kommer att yttra, kanske icke är så absolut beroende på de anslag, som föreslås i den föredragna punkten. Det hör i alla fall till riksförsäkringsanstaltens verksamhet.

Under detta år blir ju, som bekant, generaldirektören och chefen för detta verk pensionsmässig, och naturligtvis brukar det då väl efter vanligt skick och bruk utses ny chef. Förhållandet har synts mig vara av stor betydelse

Ang. anslag till riksförsäkringsanstaltens verksamhet.

Ang. årligt understöd åt förre extra biträdande ingenjören J. Stenströms änka och minderåriga barn.
(Forts.)

Ang. anslag
till riks-
försäkrings-
anstaltens
verksamhet.
(Forts.)

nu, när åtskilliga av statens verk genomgå stöpsleven av besparingssakkunniga, samt även på åtskilliga områden nog rätt så stor tveksamhet råder om omfattningen av riks-försäkringsanstaltens verksamhet framdeles. Jag tror därför, att det skulle vara med statens bästa och intresse väl förenat, då jag vågar göra en vördsam hemställan till Kungl. Maj:ts regering, att den måtte, när den nuvarande generaldirektören avgår, tillsätta ämbetet på förordnande, så att riksdagen sedan bleve i tillfälle att yttra sig i fråga om organisationen av ledningen m. m. vid det här ifrågavarande verket. Jag tror nämligen, att vissa besparingar skulle kunna åstadkommas, men jag har ju från den avdelning i statsutskottet jag tillhör fått den erfarenheten, att, där en utnämning skett och är nyligen gjord så blir, när man skall skrida till en förändring, denna endast gällande på papperet under en lång följd av år framåt.

Jag har därför vågat ställa denna uppmaning till regeringen, och jag hoppas, att denna min hemställan måtte tagas i övervägande. Jag har ej annat yrkande i ärendet än om bifall till den föreliggande punkten.

Herr *Olsson* i Blädinge instämde häruti.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 10.

Ang. anslag
till centrala
skiljenämnden
för vissa
arbetstvister
m. m.

Slutligen upptogs till behandling statsutskottets utlåtande, nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till centrala skiljenämnden för vissa arbetstvister m. m.

I överensstämmelse med vad Kungl. Maj:t föreslagit i en till riksdagen avlåten, den 18 mars 1927 dagtecknad proposition, nr 225, hemställde utskottet, att riksdagen måtte under femte huvudtiteln, avdelningen sociala verk och inrättningar,

a) till centrala skiljenämnden för vissa arbetstvister för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra förslagsanslag av 15,500 kronor; samt

b) till särskilda skiljedomare i arbetstvister för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra förslagsanslag av 4,000 kronor.

Vid utlåtandet voro fogade reservationer:

av herrar *Widell*, *Bergqvist*, *Hallin*, *Johan Bernhard Johansson*, *Wiklund*, andre vice talmannen *Nilsson* i Bonarp, *Olsson* i Blädinge och *B. F:son Holmgren*, som ansett att utskottets hemställan bort grundas å annan av dem angiven motivering; samt

av herrar *C. Petrus V. Nilsson* och *Olsson* i Kullenbergstorp.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr andre vice talmannen **Nilsson**: Herr talman! Jag ber att få säga några ord med anledning av den reservation, till vilken jag jämte representanter för andra borgerliga partier anslutit mig.

Att de i statsverkspropositionen bebådade lagförslagen till arbetsfredens främjande icke komma att föreläggas innevarande års riksdag, är enligt vår mening mycket att beklaga. Det uttalande, som i anledning av denna omständighet göres i reservationen, avser att vara ett uttryck för den stora besvikelse, vilken helt visst är till finnandes inom stora kretsar av vårt folk. Det är också enligt vår mening ägnat att väcka förvåning, att icke statsutskottet i dess helhet kunnat giva sin anslutning till detta vårt uttalande, då det är eller åtminstone synes oss böra vara ett samhällsintresse för alla, vilken poli-

tisk åskådning vi än må omfatta, att arbetsfreden i görligaste mån upprätthålles, och att alla åtgärder, som äro ägnade att främja densamma, också vidtagas. Ett uttalande i den riktningen skulle också enligt vår mening ha varit ett stöd för regeringen vid dess strävanden i berörda avseenden. Förslag till lagar om kollektivavtal och arbetsdomstolar liksom åtgärder till förebyggande av allmänfarliga arbetsinställelser äro verkligen av trängande behov påkallade. Nu hoppas emellertid reservanterna, att de ytterligare utredningar, som i denna sak befinnas nödiga, måtte bli utförda så grundligt som möjligt, och att remissförfarandet så ordnas, att frågan i fullständigt utrett skick kan föreläggas någon kommande riksdag. Vi hoppas, att det icke må dröja, utan att ärendet skall kunna i fullt utrett skick framläggas vid någon av de allra närmaste riksdagarna.

Jag har velat uttala denna önskan och denna förhoppning och har för min del, herr talman, icke annat yrkande än om bifall till statsutskottets hemställan med godkännande av den motivering, som innefattas i den av herr Widell m. fl. vid utlåtandet fogade reservationen.

Chefen för socialdepartementet herr statsrådet **Pettersson**: Herr talman! Herr andre vice talmannen har uttalat sitt beklagande av, att de bebådade lagförslagen rörande kollektivavtal och arbetsdomstolar icke förelagts årets riksdag. Och han har sagt, att det råder stor besvikelse inom vida kretsar över att så ej skett. Samma uttalande har ju förut offentligen förekommit, delvis i samband med uttalanden av klander mot regeringen och förvåning över att dessa förslag ej avlämnats. Och man har undrat, om verkligen tillräckliga skäl för regeringens ifrågasättande underlåtenhet förelegat. Jag vill i anledning härav begagna tillfället att här redogöra för huvudinnehållet av de erinringar, som från vederbörandes sida framställts mot de av särskilda sakkunniga utarbetade lagförslagen i dessa ämnen.

Beträffande *den ifrågasatta lagstiftningens tillämpningsområde* har av generalpoststyrelsen, telegrafstyrelsen, järnvägsstyrelsen, arméförvaltningen och marinförvaltningen hemställts, att lagarna icke måtte tillämpas å kollektivavtal, däri staten vore part. Såsom skäl härför har i huvudsak anförts, att lagen om kollektivavtal i vissa fall medgäve arbetsinställelse under avtalstiden, nämligen då fråga vore om s. k. sympatiåtgärd. Vid statens verk borde emellertid under inga förhållanden arbetsinställelse få förekomma. Härtill komme, att staten såsom arbetsgivare icke vore representerad i de föreslagna arbetsdomstolarna.

Vad härefter angår den föreslagna lagen om *kollektivavtal* märkes följande. I fråga om *kollektivavtalets form* har från flera håll — såväl myndigheter som enskilda sammanslutningar — påyrkats föreskrift, att kollektivavtal skulle upprättas skriftligen.

Många anmärkningar hava framställts mot det sätt, varpå man i förslagen bestämt *kollektivavtalets personliga tillämpningsområde*, d. v. s. kretsen av dem, som bliva bundna av avtalet. En arbetarsammanslutning har ansett, att kollektivavtal icke borde vara bindande för de enskilda arbetarna utan endast för de avtalsslutande föreningarna. Järnvägsstyrelsen har gjort gällande, att i lagen borde närmare regleras avtalets verkan i fråga om enskild medlem, som utträdde ur avtalsbunden förening.

Socialstyrelsen liksom även landsorganisationen och flera andra arbetarsammanslutningar hava vänt sig mot den i lagutkastet förekommande bestämmelsen, att skyldighet att iakttaga kollektivavtal åligger medlem av förening jämväl mot föreningen samt, där å någondera sidan flera slutit avtalet, dessa mot varandra.

Ang. anslag till centrala skiljenämnden för vissa arbetstvister m. m.
(Forts.)

Ang. anslag
till centrala
skiljenämnden
för vissa
arbetsvister
m. m.
(Forts.)

Från flera håll hava erinringar framställts mot föreskriften i utkastet, att då arbetsgivare är bunden av kollektivavtal, detta skall lända till efterrättelse även vid anställning av arbetare, för vilken avtalet ej är bindande. Socialstyrelsen och landsorganisationen hava ansett, att bestämmelsen borde uteslutas, under det att vissa arbetsgivarsammanslutningar ansett, att regeln borde på visst sätt modifieras.

Särskilt skarpt hava meningarna brutit sig i den viktiga frågan om den i kollektivavtalet grundade *fredsförpliktelsen*, d. v. s. spørgsmålet om parternas rätt att under avtalstiden tillgripa lockout, strejk, bojkott, blockad och andra stridsåtgärder. Såsom redan berörts, hava vissa myndigheter ansett, att såvitt angår statens verk, allmänt förbud borde meddelas mot stridsåtgärder. Ett par sammanslutningar å arbetsgivarsidan hava uttalat, att rättsordningens och näringslivets intressen skulle bäst tillgodoses därigenom, att lagen förbjöde alla dylika åtgärder, såvida icke parterna i avtalet förbehållit sig rätt att företaga sådan åtgärd.

Socialstyrelsen har hemställt, att det i utkastet föreslagna förbudet mot stridsåtgärd för genomförande av bestämmelse i ett blivande avtal måtte utgå.

Svenska arbetsgivareföreningen och en annan arbetsgivarsammanslutning hava bestämt påyrkat, att från det i lagen uppställda förbudet mot vidtagande av stridsåtgärder borde göras undantag för det fall, att motparten av arbetsdomstol förklarats skyldig till avtalsbrott. Om sålunda genom domstolsutslag vore avgjort, att den ena parten brutit avtalet, skulle den andra parten hava rätt att tillgripa stridsåtgärd. Likaså har landsorganisationen vänt sig mot ifrågavarande bestämmelser, då desamma innebure förbud för arbetare att inställa arbete även då avlöning för utfört arbete ej erlades. Av arbetarna, särskilt inom byggnadsindustrien, måste understundom arbetsinställelse och blockad användas för framtvingande av överenskommen avlöning. Dylika åtgärder betraktades icke såsom stridande mot avtalen.

Den i utkastet givna regeln, att *fredsförpliktelsen*, såvitt anginge föreningar, skulle gälla endast förening, som vore bunden av avtalet, har givit anledning till erinringar. Sålunda hava socialstyrelsen, svenska arbetsgivarföreningen och en annan arbetsgivarsammanslutning ansett, att då förening, som vore bunden av kollektivavtal, vore medlem av annan organisation, jämväl denna organisation skulle vara pliktig att avhålla sig från stridsåtgärder under avtalstiden. Å andra sidan har landsorganisationen uttalat, att tillämpningen av regeln om förenings ansvar skulle bliva äventyrlig för organisationerna.

En annan viktig fråga, däri delade meningar kommit till synes, är spørgsmålet om *skadestånd för avtalsbrott*. Socialstyrelsen har ansett, att det i utkastet föreslagna, på visst sätt modifierade skadeståndet borde komma till användning endast då fråga vore om påföljd för otillåten stridsåtgärd. Vid andra avtalsbrott borde vanliga skadestandsregler gälla. Beträffande skadeståndspliktens begränsning till den arbetsgivare, arbetare eller förening, som själv vållat skadan, har från flera håll gjorts gällande, att därest bestämmelserna om skadestånd skulle bliva effektiva, med nödvändighet krävides, att organisation, till vilken den enskilde eller föreningen vore ansluten, skulle ansvara för utdömt skadestånd. Sålunda har en arbetsgivarförening ansett, att förening, som slutit kollektivavtal, alltid skulle vara skadeståndspliktig för otillåtna handlingar, som vidtagits av dess medlemmar. Arméförvaltningen, liksom ett par arbetsgivarföreningar, har framhållit, att den högsta sammanslutningen inom fakket alltid borde vara ansvarig för skadeståndet.

Likaså har den i lagutkastet för vissa fall föreskrivna solidariska ansvarigheten för skadestånd på vissa håll väckt betänkligheter.

I de inkomna utlåtandena hava även framställts anmärkningar mot utkastet till lag om *arbetsdomstolar*.

Sålunda har socialstyrelsen ansett, att de föreslagna *domstolarnas kompetensområde* borde bestämmas på annat sätt än i utkastet föreslagits.

Mot förslaget att anordna de ifrågasatta domstolarna i *två instanser* hava från olika håll erinringar framställts. Socialstyrelsen och ett par arbetsgivar-sammanslutningar hava direkt föreslagit inrättande av allenast en instans. Även svenska arbetsgivarföreningen och landsorganisationen hava ifrågasatt lämpligheten av en organisation med två instanser.

Modifikationer hava även föreslagits i utkastets bestämmelser om målens *fördelning mellan de olika instanserna*. Telegrafstyrelsen och vattenfallsstyrelsen hava gjort gällande, att samtliga mål, i vilka staten vore part, borde upptagas till omedelbar behandling vid centrala arbetsdomstolen. Svenska arbetsgivarföreningen har hemställt om sådan ändring i behörighetsreglerna, att mål, varom här är fråga, alltid skulle kunna upptagas vid centrala arbetsdomstolen, då parterna vore ense därom.

Beträffande *domstolarnas sammansättning* hava åtskilliga förslag framställt. Socialstyrelsen har ifrågasatt, huruvida man icke borde eftergiva kravet på att arbetsdomstolarnas ordförande och deras ersättare skulle vara i domarvärv erfarna män. Å andra sidan har landsorganisationen föreslagit skärpning av behörighetsvillkoren för ordförande i arbetsdomstol. Tillika har landsorganisationen föreslagit en ökning av antalet arbetsgivar- och arbetarrepresentanter i de lokala arbetsdomstolarna. Två arbetsgivarorganisationer hava uttalat, att de lagfarna ledamöterna i centrala arbetsdomstolen borde utses efter förslag av högsta domstolen eller regeringsrätten samt den icke lagfarne opartiska ledamoten efter förslag av socialstyrelsen. Samma arbetsgivarföreningar hava ansett, att rätten att å arbetsgivarsidan föreslå ledamöter i arbetsdomstolarna icke borde begränsas till svenska arbetsgivarföreningarnas förtroenderåd. Dylik rätt borde tillkomma även andra mera betydande organisationer.

I flera av de avgivna yttrandena har påpekats nödvändigheten av att arbetsdomstolarna erhöles särskild sakkunskap. Med hänsyn härtill har ifrågasatts, huruvida icke möjlighet borde beredas till viss växling av domstolarnas arbetsgivar- och arbetarledamöter efter målens fackliga beskaffenhet. Förslag i detta syfte hava väckts av socialstyrelsen och telegrafstyrelsen samt ett par arbetsgivarföreningar. Olika uppslag hava härvid framkommit.

Bestämmelsen, att även de efter förslag av arbetsgivar- och arbetarorganisationerna utsedda ledamöterna i arbetsdomstolarna skulle avlägga *domared* har av landsorganisationen ansetts olämplig.

Vidkommande *rätten att föra talan vid arbetsdomstol* har landsorganisationen ansett, att sådan rätt borde tillkomma endast de föreningar, som slutit det ifrågavarande avtalet, men icke föreningens medlemmar.

Detta är endast de viktigare erinringar, som framställts. Det har även gjorts åtskilliga andra anmärkningar. Min avsikt med den lämnade redogörelsen har varit att ådagalägga, att regeringen verkligen haft sakliga skäl för sin åtgärd att icke, som det var ställt i utsikt, till denna riksdag avlåta propositioner om lagstiftning i ifrågavarande ämnen. Genom de avgivna yttrandena liksom genom de uppgifter, som insamlats genom den s. k. arbetsfredsdelegationen, har i alla fall vunnits ett värdefullt material, för att man skall kunna bilda sig en tillförlitlig och fördjupad uppfattning om den ställning till det ömtåliga spörsmålet, som intages såväl av vederbörande parter på arbetsmarknaden som också av de statens verk, vilka i sin verksamhet ha att syssla med dessa sociala frågor. Givetvis kan man icke på detta område tillfredsställa allas meningar. Men det är enligt min uppfattning i hög grad önskvärt, att man så långt man

Ang. förslag till centrala skiljenämnden för vissa arbetstvister m. m.
(Forts.)

Ang. anslag
ill centrala
kiljennämnden
för vissa
arbetsvister
m. m.
(Forts.)

kan, skaffar sig kännedom om, hur landet ligger, vilken uppfattning i denna fråga hyses av dem, som saken närmast rör. Och det synes mig även lämpligt, att, när åtgärder vidtagas, de så vitt möjligt äro anpassade efter vederbörande intressenters uppfattning.

En särskild ställning i detta avseende intages av statens verk och deras arbetare och även av kommuner och deras arbetare. Onekligen är det ett i vissa avseenden annat förhållande, som råder mellan staten och dess arbetare, än det som existerar mellan privata arbetsgivare och arbetare. Lönerna vid statens verk är i rätt stor utsträckning högre än inom de privata företagen. Ofta förekomma naturaförmåner. Inom flera grupper av statens arbetare förekommer även pensionsrätt. Ofta kan sägas, att statsarbetarens anställning är mera stadigvarande än den privata arbetarens. I viss mån gäller det nu sagda om kommunernas arbetare. Å andra sidan kan man ej blunda för, att staten och även kommunerna, när det gäller att göra upp sina förhållanden till arbetarna, icke ha samma aktionsmedel, som stå de privata arbetsgivarna till buds. Det är därför ej så mycket att förvåna sig över, att såväl statens verk som även statens arbetare ganska bestämt motsatt sig lagstiftning på detta område. När man genomförde lagstiftning om arbetstiden, undantog man statens verk och deras arbetare för att beträffande dem ordna frågan på administrativ väg. Det låter tänka sig, att man skulle kunna ordna frågan om arbetsfreden för statens verk och deras arbetare administrativt eller, låt mig säga, på det sättet, att man finge till stånd ett system av kollektivavtal utefter hela linjen av en typ, som i största möjliga utsträckning tillgodosåge intresset att trygga arbetsfreden. En sådan anordning skulle naturligtvis innebära, att eventuellt uppkommande tvistigheter mellan staten och arbetarna skulle underkastas förhandling mellan vederbörande statsmyndighet och arbetarorganisation och i sista hand, om det ej lyckades, hänskjutas till avgörande av skiljenämnd, vars utslag skulle vara bindande. Redan nu finnes kollektivavtal för ett fåtal grupper av statens arbetare, men ej för alla. I viss mån synes detsamma kunna gälla kommunernas arbetare.

Jag har velat säga detta, därför att jag just hade en anordning av nu angiven karaktär i tankarna, då jag den 18 mars till statsrådsprotokollet yttrade, beträffande avlåtande av propositionen nr 225. »Vid den sålunda ifrågasatta beredningen torde även böra komma under övertägande, i vilken utsträckning frågan om särskilda anordningar i syfte att förekomma arbetsinställelser i tvister, där staten eller kommun är part, i detta sammanhang kan bringas till lösning.» När nu reservanterna i sin reservation säga: »Då i förevarande proposition ställes i utsikt, att ett mera fullständigt förslag, omfattande icke blott de redan utarbetade förslagen till lagar om kollektivavtal och arbetsdomstolar, utan jämväl vad även i riksdagens förenämnda skrivelser förordats, nämligen eventuella åtgärder till förebyggande av allmänfarliga arbetsinställelser, vill utskottet etc.», så är jag rädd för, att detta yttrande kan innebära en missuppfattning. Så synes vara fallet redan därutinnan, att det förutsätter, att de utarbetade förslagen till lagar om kollektivavtal och arbetsdomstolar skulle i oförändrat skick inflyta i ett stort nytt lagförslag, men ännu mera därutinnan, att det synes förutsätta en omfattande lagstiftning i fråga om statens och kommunernas arbetare. Jag har ansett det vara lämpligt att redan nu framhålla detta.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Då jag antecknat mig för en blank reservation vid detta utlåtande, är jag väl nödsakad att i största korthet ange motiven till varför jag det gjort. Den förste ärade talaren här framhöll ju sin syn på saken, och han tyckte det var märkvärdigt, att, om man vill

arbetsfred, man då icke kunde förena sig om den reservation, som han varit med om att avgiva. Ja, jag tror nog, att vi alla äro för arbetsfreden. Ätminstone har jag icke hört någon, som sagt, att han är emot det. Måhända har den innersta tanken hos någon varit en annan, men på tungan har man alltid fört ordet om arbetsfred. Men jag vill bestämt poängtera, att jag både fört på tungan ordet arbetsfred och verkligen är av den mening, att det bör göras åtskilligt för ett bibehållande av arbetsfreden. Men jag inser alltför väl, att i fråga om vad man skall göra och hur man skall göra, därom kunna meningarna gå ohjälpligt isär på många håll. Och det är just det, att jag icke under *alla* förhållanden kan underskriva de önskemål, som äro angivna i högerreservationen, som gjort, att jag icke kunnat ansluta mig till den. Jag är icke riktigt säker på att vi kunna genomföra arbetsfreden. Det är möjligt, att den kan genomföras på papperet, ty juristerna kunna ju skriva nästan vad som helst, men om den kan genomföras i verkligheten är en annan sak. Det beror på om de som dessa lagar gälla själva ha vilja att acceptera dem. Ty det är nog så, när det gäller arbetsavtalen, att det är gott och väl, att avtal göras, men finnes det icke en riktig vilja hos båda parterna att hålla dem, blir det icke så mycket med avtalens reella innebörd. Jag tycker också, att det är så mycket som tyder på att viljan till att hålla fred på det industriella området icke måtte vara stor. Jag ser nämligen här de två stora kämpande parterna, arbetarnas fackföreningar och arbetsgivareföreningen, och båda äro rustade, så att jag tror, att staten skulle kunna skatta sig lycklig, om den i det militära försvaret vore så väl rustad med krigsfonder och annat som dessa två kämpande parter. Det har visat sig, att när det kommanderats till mobilisering, har det icke felat på en timma utan den har gått i verkställighet utan svårighet. Då vågar jag säga, att det tyder icke på att vilja till arbetsfred förefinnes. Om sådan förefinnes, skulle man säkerligen icke lägga så mycket an på att bereda sig på kriget, som man gör. Jag tycker också, att det är märkligt, att man utsträcker fronterna längre på båda hållen i stället för att man eljest brukar yrka på att nedskära rustningarna, icke minst på det håll som en av de stridande parterna tillhör. Men här har jag icke hört, att man går med på något överförande till ersättningsreserven och långt mindre på att frikalla någon, utan striden skall omfatta alla.

Därför är det naturligt, att jag har en smula skepsis mot lagförslag. Tiden medger icke och allra minst en dag som i dag att intränga djupare i ämnet, något som jag annars skulle ha oerhört stor lust att göra. En sak är det dock, som på senare tid förekommit, som jag finner på detta område mycket anmärkningsvärd. Det är nämligen den engelska regeringens före påsk framlagda förslag till lösning av ifrågavarande spörsmål. Det är naturligt, att det går icke att kopiera i ett slag vad en annan stat gör, men jag antar, att det finnes icke någon regering i Europa, som icke med största uppmärksamhet följer denna frågas behandling i England. Det skulle vara eget, om icke det skedde, och jag tror, att stora massor av Sveriges folk också komma att med utomordentlig uppmärksamhet följa det spörsmål, som upprullats i världens äldsta industriland. Det är särskilt en del av det framlagda engelska förslaget, som jag fäst mig synnerligt vid; och jag tror, att det är skäl att taga i allvarligt övervägande, om man icke skulle kunna följa det här i Sverige, då man går att utarbete lagförslag på arbetsfredens område. Det är nämligen det utomordentligt skarpt markerade poängterandet i det engelska förslaget, att det obönhörligt vill ställa dem utanför arbetsstriderna, som icke själva vilja kasta sig in i desamma. Med ett ord, den som icke vill in i striden, den skulle icke vara skyldig underkasta sig de krigförande makternas påbud, utan det

Ang. anslag
till centrala
skiljenämnden
för vissa
arbetstvister
m. m.
(Forts.)

Ang. anslag
till centrala
skiljenämnden
för vissa
arbetstvister
m. m.
(Forts.)

skulle räcka för honom, om han iakttog landets lagar. Så har tyvärr icke varit fallet i vårt land. Det brukar tvärtom vara svåra sammanstötningar på detta område. Jag gör icke någon anmärkning mot den sittande regeringen särskilt i detta fall. Den har i allt gjort som de andra. Det är ovanligt, att en regering intresserar sig för det folk, som vill vara i fred för arbetsstriderna. Men vore det icke skäl att tänka på att även de böra skyddas och att de böra skyddas effektivt. Jag kan icke förstå annat än att, när två partier tvista och jag icke vill vara med i tvisten, skall jag väl icke behöva underkasta mig en av de stridande parternas påbud. Staten gör nu icke det minsta för att skydda mig. Men det är nog på tiden, att man verkligen försöker göra något på det området, och då tycker jag, att när den engelska regeringen i ett industriland som England har vågat allvarligt göra något för att hålla dem, som vilja leva i fred, utanför arbetstvisterna, så bör även det undret kunna ske i Sverige, att en regering kan våga slå ett slag för de fredliga i landet. Därför vågar jag rikta en vördsam vädjan till Kungl. Maj:ts regering att den, när man nu arbetar på detta område, dels icke måtte gå spårlost förbi vad man föreslagit i England och dels framför allt att det må bli så, att vi i vårt land må kunna få ställa oss utanför arbetstvisterna, när de stora sammanstötningarna ske mellan de stridande arméerna. På det sättet minskade man slaglinjernas längd, och striden bleve icke heller så förödande. Jag tror också, att på detta område vore det lättande för regeringens arbete, ty här kan man med säkerhet påräkna, att det folk det gäller, de som icke vilja deltaga i striderna, skulle ansluta sig till regeringen och visa god vilja till att uppehålla och stödja det förslag, som kunde eventuellt i sådant syfte framkomma.

Ja, jag hade givetvis icke vågat göra detta uttalande, om icke det exempel, som jag sett från England, hade givit mig så mycket mod, att jag vågat framkomma därmed. Det har varit en tanke hos mig i tjugu år. Jag deltog för aderton år sedan i voteringar om lagar på arbetsfredens område. Jag var skeptisk mot de då föreslagna lagarna, och min tro var, att de icke skulle förmå inverka på de stridande, på de stora stridande parterna på arbetsfältet. Den skepticisismen har icke riktigt gått ur kroppen på mig såsom tillhörande småbondklassen, som vill leva i fred. Man har förebrått oss, att vi icke organisera oss och tillvarataga våra intressen. Jag tror, att det kan ligga något i det. Men då bör man från statens sida hålla oss räkning för att vi icke organiserat oss så att vi skulle kunna deltaga i den kamp, som rasar mellan företagare och arbetare. Vi ha icke organiserat oss på sådant sätt, och vi ämna icke göra det heller i fortsättningen. Men då tycker jag och de som dela min mening, att vi borde kunna påräkna, att regeringen icke glömmet bort oss, som vålla regeringen det minsta besväret, utan att vi må kunna uppnå det önskemål, som vi haft under hela den tid som kampen på det industriella området rasat. Vi borde få ett effektivt skydd av lagen, så att vi icke skola vara skyldiga att tåla vilka övergrepp som helst från de stridande parterna på arbetsfältet. Skulle regeringen vilja framlägga en sådan lag eller en lag i den riktningen, så tror jag, att stödet från mäng-, mångtusende väljare i vårt land bleve så avgörande och klart, att det komme att våga betydligt mera än det mycket tvivelaktiga värdet i försöket att med lagar söka åstadkomma arbetsfred.

Jag ber om överseende för att jag kommit fram med detta såsom mellankommande part, men jag har vågat göra det, då herr statsrådet såväl i remissdebatten som i dag blott talat om de stridande. Jag förstår så väl, att han det gjort. Ty det är dessa som han kommer mest i kontakt med, men de lugna och tåligena har herr statsrådet icke så mycket att göra med. Men jag ber, glöm icke bort dem, när herrarna skola verka för arbetsfreden, ty kanske finnes den bästa plattformen för arbetsfred just bland dessa medborgargrupper.

Herr **Jansson** i Falun: Herr talman! Herr andre vice talmannen har uttalat sitt beklagande av att icke statsutskottets majoritet kunnat samla sig om det förslag till motivering, som angivits i reservationen, men det visar sig, att då statsutskottets majoritet icke kunde samla sig om den motiveringen, så berodde det icke endast på de socialdemokratiska ledamöterna, som ansågo den olämplig, utan även på de borgerligt frisinna, som ansågo det olämpligt att i detta sammanhang ge uttryck åt en sådan uppfattning om dessa problem, som rullats upp i den högerreservation, som bifogats utskottets utlåtande. Jag skall icke gå in i debatt härom i vidare mån än att jag vill säga, att majoriteten på tredje avdelningen var fullständigt enig om den uppfattningen, att det skulle vara lyckligt, att det lagförslag, som man klandrat, att det icke kommit fram, fått ligga till sig och mogna, så att de parter, som det gällde att lagstifta om, själva skulle kunna komma underfund med det nödiga och nyttiga i att göra något. När vi hyste den uppfattningen på avdelningen och majoriteten icke ansåg skäl att göra något uttalande, menar jag, att vår ståndpunkt är fullt försvarbar, då vi icke givit oss in på ett vidlyftigt uttalande.

Jag ber endast att få betyga, att herr socialministern enligt min mening handlat klokt i att icke driva fram ett förslag, när han vet, att det är stora grupper av samhällsmedborgare, som icke kunna fatta, att det kan komma att medföra den välsignelse och nytta, så att man genom en sådan lagstiftning som denna skulle komma fram till det tusenåriga riket, som herr Olsson i Kullenbergstorp tycktes förmena. Jag tror, att han därvidlag räknat fel, och jag tror, att Kungl. Maj:t och speciellt herr socialministern handlar synnerligen klokt, om denna fråga verkligen vinner den utredning och den debatt mellan parterna, som frågans vikt kräver.

Jag ber, herr talman, att få med dessa korta ord yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Johanson** i Stockholm: Herr talman, mina damer och herrar! Det är med tillfredsställelse, jag konstaterar, att den reservation, som högerrepresentanterna i utskottet ha avgivit, är hållen i en lugnare ton än det utskottsutlåtande, som kom fram från andra lagutskottet i fjol. Man synes ha kommit underfund med att det är nödvändigt att låta dem, som få i uppdrag att syssla med arbetsfredsproblemet, få den tid på sig, som är erforderlig för att man överhuvud taget skall kunna uträtta någonting. Reservanterna säga här, att »de uttala sin förväntan, att härför nödiga utredningar från början göras så grundliga och remissförfarandet sedermera så anordnas, att frågan i fullständigt utrett skick kan föreläggas någon följande riksdag».

Man kräver uppenbarligen icke här, att åtgärder skola ske under panikstämning och under forcerat tempo, som jag tror man kan utläsa i det utlåtande, som kom från andra lagutskottet i fjol. Det är enbart glädjande, att även högerreservanterna ha vunnit förståelse för de synpunkter, som vi alltid ha framfört, när det gällt arbetsfredsproblemet: Ge er till tåls och låt vederbörande få den tid, som är erforderlig för att kunna uträtta något.

Jag vill erinra om att alla de åtgärder, som riksdagen vidtagit i syfte att främja arbetsfreden i landet, ha skett i samförstånd mellan parterna. Jag är övertygad om att detta är den enda framkomliga vägen. De åtgärder, som vidtagas i strid mot parternas uppfattning, komma utan tvivel att bli till ringa nytta.

Jag är övertygad om att parterna själva äro livligt besjälade av att söka, så långt det är möjligt, främja arbetsfreden. Även om de äro, som herr Olsson i Kullenbergstorp yttrade, starkt rustade, är det säkert ändå så, att man å ömse sidor, såväl bland arbetare som bland arbetsgivare, är livligt besjälade av att

*Ang. anslag
till centrala
skiljenämnden
för vissa
arbetstvister
m. m.
(Forts.)*

Ang. anslag
till centrala
skiljenämnden
för vissa
arbetstvister
m. m.
(Forts.)

trygga arbetsfreden så långt det är möjligt, men givetvis finns det tillfällen, då det icke är möjligt.

Då herr andre vice talmannen sade, att det är en trängande nödvändighet att få dessa lagar, vill jag fråga: Var ligger denna trängande nödvändighet? Finns det ett land i världen, som för närvarande har det så lugnt på arbetsmarknaden som Sverige?

Jag vill, och det tror jag mig ha anledning att göra, tillbakavisa herr Olssons i Kullenbergstorp påstående, att parterna själva icke skulle vilja medverka till arbetsfreden. Det vilja de säkerligen. Samtidigt som herr Olsson i Kullenbergstorp gör sig till tolk för den meningen, ville han framställa sig och sina samhällsmeningsfränder i en alldeles för ljus dager. Han säger: vi störa aldrig arbetsfreden. Vi förhålla oss lojala. Jag vill då fråga herr Olsson i Kullenbergstorp: Vilka var det, som förde betkonflikten? Var det industriarbetarna eller var det jordbrukarna? Denna konflikt medförde ju rätt betänkliga konsekvenser för landet. Man har nog ingen anledning att göra sig så vit som ett lamm, när man ändå medverkat till en så högst allvarlig arbetskonflikt som den mellan sockerfabrikerna och betodlarna. Det går naturligtvis mycket väl att hålla sig lugn, när inga intressen stå på spel, men när intressena stå på spel, då är man lika beredd att slåss för dem som någonsin industriarbetarna.

Gentemot vad herr andre vice talmannen yttrade vill jag säga, att den besvikelse, som reservanterna trots allt vilja ge uttryck åt genom sin reservation, omfattas dock icke på långt när av hela nationen. Jag är övertygad om att de, som ha anledning att ge uttryck för besvikelse, äro en ringa del av nationen jämfört med dem, som ha anledning att uttala sin tillfredsställelse över att man gav sig tid med att lägga frågan på den bogen, som den måste komma, om man överhuvud taget skall kunna uträtta något. Jag är övertygad om att om man skulle fråga alla dem, som på ett eller annat sätt medverkat vid uppgörande av arbetskonflikter, alla de förtjänta män, som varit ledamöter i förlikningskommissioner eller tjänstgjort som förlikningsmän, skulle de svara, att man vinner mest, om man beväpnar sig med tålmod, och att varje försök att forcera på detta område leder till raka motsatsen mot vad man avser. Det vore önskvärt att få den meningen tillräckligt utbredd för att den skall få avgörande betydelse, att om man vill främja arbetsfreden, bör man icke vidtaga andra åtgärder, än som kunna ske i samförstånd med parterna. Då vinner man vad man önskar, och då går man också till våga på det sätt, som denna ytterst ömtåliga fråga kräver.

Jag vill fråga herr andre vice talmannen: Vad hade resultatet blivit för främjandet av arbetsfreden, om de två lagarna hade blivit antagna? Det är ju dock så, att de arbetskonflikter, som föranledas av rättstvister, äro mycket obetydliga både till antal och till omfattning, och det är då uppenbart, att de lagförslag, som nu ha utarbetats och som eventuellt skulle kunnat föreläggas riksdagen, icke hade haft någon nämnvärd betydelse, även om riksdagen hade funnit anledning att antaga dem.

Jag har uteslutande begärt ordet för att poängtera, och det vill jag göra varhelst tillfälle gives, att för det första äro parterna själva livligt besjälade av att medverka till arbetsfred, och för det andra är det önskvärt, att riksdagen fullföljer de traditioner, som den redan från början slagit in på, att de åtgärder, man i riksdagen vidtagit för att främja arbetsfreden, ha vidtagits i samförstånd med parterna, *med* dem och icke *emot* dem.

Herr Järte: Herr förste vice talman! Om riksdagen skulle »fullfölja sina traditioner» med avseende å denna lagstiftning, som herr Johanson i Stockholm framhöll, då skulle den fälla *varje* förslag till avtalslagstiftning, som

här framkommer, ty det är den svenska riksdagens tradition i detta hänseende. Sedan 22 år tillbaka har varje sådant förslag antingen fällts av riksdagen eller också inhiberats av någon klenmodig Kungl. Maj:t.

Varför väcka då sådana förslag motstånd? *Före* statslivets demokratisering genom den allmänna rösträtten framhölls det från arbetarrörelsens sida, att det är icke riktigt och rätt, att en riksdag, som är sammansatt på andra grunder, än som kunna antagas vara ett uttryck för den s. k. sanna, oförfalskade folkviljan, skall stifta lagar, som måste bliva präglade av vissa intressesynpunkter. Vänta bara, menade man på det hållet, till dess man får den allmänna rösträttens riksdag, till dess man får demokratiseringen genomförd, *då* är tidpunkten inne för att stifta lagar beträffande arbetsavtalen.

Så lät det före 1918. Nu, när författningsomvävningen har skett, är det ändå lika svårt att få igenom sådana lagar. Vad beror det på? Jo, därpå, såvitt jag kan fatta och följa företeelserna, att i massornas djup gör sig misstro gällande mot *all* slags avtalslagstiftning. Man vädrar däri en tvångströja, ett paragrafernas band på obehindrad aktionsfrihet och strejkrätt, och man ser däri ett överhetens förmynderskap, utövat genom samhällsorgan, som man fortfarande anser vara präglade av partiska borgerliga klassynpunkter. Denna stämning på djupet näres och stöddes av vissa intransigenta element inom rörelsen själv, som alla känna till.

Det är emellertid väl omvittnat och noggsamt känt, att arbetarrörelsens ansvariga ledning ser på dessa frågor med andra och nyktrare ögon. Jag erinrar om att när år 1916 förelåg ett förslag till lagstiftning rörande kollektivavtal och arbetsdomstolar, vilket förslag var mycket snarlikt det, som nu icke förelagts riksdagen, biträdades det av kammarens talman, landsorganisationens dåvarande ordförande. Han ansåg det rimligt och riktigt, men så fick han också ordentligt påskrivet av landsorganisationens kongress året därpå och betecknades hart när som en förrädare mot arbetarklassens intressen.

När efter många påtryckningar, bland annat, efter en riksdagsskrivelse 1921, som biträdades av riksdagens majoritet, och i vilken krävdes åtgärder i lagstiftningsväg, i januari 1926 dåvarande socialministern äntligen tillsatte en arbetsfredsdelegation, deklarerade denne, att stunden nu kunde vara inne att legalisera vissa områden av arbetsrätten, som uppbaras av parternas enstämmiga mening och sålunda kunna anses förankrade i ett visst allmänt rättsmedvetande. Denna mening biträdades av fackföreningsrörelsens officiella tidskriftsorgan. I denna anda tillkom arbetsfredsdelegationen.

När nu ny regering kom till styret, visade det sig, att fackföreningsledningen var mycket lyhörd för de tongångar från djupen, som vid landsorganisationens kongress i höstas särskilt på en viss punkt, nämligen då det gällde förebyggande av allmänfarliga arbetsinställelser, motsatte sig varje lagstiftning.

Det är därifrån, förmodar jag, som det nu aktuella plötsliga motståndet kommit gentemot den planerade arbetsfredslagstiftningen. Ty det är väl alla förnuftiga människor ense om, att när en viss del av den upp vuxna sedvanerätten på detta område är gemensam för bägge parterna och finns inskriven i de flesta kollektivavtal, kan och bör man lagstifta om det segmentet av arbetsrätten. Man har icke heller annorlunda förfarit i det förslag, varom proposition skulle ha förelagts detta års riksdag.

Man kan icke underskatta nyttan av en sådan lagstiftning. Det framhölls visserligen av herr Johanson med rätta, att det för närvarande råder en tämligen allmän arbetsfred i landet, glädjande *nog* såväl för näringslivet som för hela vårt svenska folk. Men det är också bekant, att det dock pågår en hel del konflikter. Det pyr här och var på arbetsmarknaden, och det behövs icke mycket för att elden skall slå ut i full låga. Jag påminner om förhållandena för

Ang. anslag till centrala skiljenämnden för vissa arbetstvister m. m.
(Forts.)

Ang. anslag
till centrala
skiljenämnden
för vissa
arbetstvister
m. m.
(Forts.)

närvarande i Stockholms hamn. Nog vore det där ganska nyttigt för arbetsfreden, om man hade ett rättsinstitut att vädja till för att få slut på en hel del svåra missförhållanden, som jag tror, att båda parternas ledning beklaga och söka undanröja. Ett sådant rättsinstitut, utformat i enlighet med dessa lagar, skulle vara av stort värde för arbetsfreden, då man därigenom finge möjlighet att på legal väg slita rättstvister och tolkningstvister.

Detta har nu icke blivit möjligt. Jag lämnar därhän, om det är motståndet från fackföreningsrörelsen, eller om det är själva den forcering, som frågan varit föremål för, som omöjliggjort proposition i år. Jag tror, att bägge momenten i viss mån bidragit till det fiasko, som frågan i varje fall vid årets riksdag blivit beredd.

Herr Johanson påpekade, att den föreliggande reservationen har en försiktig avfattning, och han påstod, att så icke var fallet med andra lagutskottets vederbörande utlåtande i fjol. Ja, just därför att detta uttalande har en så konciliant form och tar så objektivt på saken, hade man hoppats, som också herr andre vice talmannen framhöll, att det skulle ha vunnit allmän anslutning just från det håll, som i fjol stod bakom andra lagutskottets utlåtande. Men så har icke skett. Man får hoppas, att detta icke får tolkas så, att regeringspartiet för närvarande har tagit avstånd från sina strävanden att på denna väg söka främja arbetsfreden. Det är dock att lägga märke till, som kammaren kanske hört, att i dag i första kammaren en medlem av regeringspartiet tagit uttryckligt avstånd från en sådan lagstiftning. Följaktligen tycks en viss uppmjukning ha ägt rum inom regeringspartiets leder.

Nu framhöll herr socialministern, att meningen är att fullfölja arbetet längs de linjer, som äro uppdragna i propositionen. Han nämnde icke något närmare därom, och han är ju icke heller här redovisningsskyldig för hur den utredningen skall planeras. Det föreligger ju redan två färdiga lagförslag, och jag antar att de erinringar och synpunkter, som ha framkommit från ämbetsverk och andra korporationer, skola beaktas vid dessa lagars slutliga gestaltning.

Vidare har förklarats i den berörda propositionen, att man skall taga itu med frågan om de allmänfarliga arbetsinställelserna. Socialministern ville dock här inlägga en gensaga mot formuleringen av reservationen, då han förmodade, att det fanns anledning tro, att reservanterna hade för mycket samordnat dessa frågor. Jag tror icke, att man kan läsa ut något sådant. Det står, att riksdagsskrivelsen 1921 förordade bägge dessa åtgärder. Det står ingenting alls angivet, hur de skola lösas, i vilket sammanhang de skola lösas sinsemellan, men nu har dock regeringen och Kungl. Maj:t uttryckligen lovat, att de skola lösas samtidigt.

Emellertid kan det hända, att om man söker åvägabringa åtgärder för att förebygga allmänfarliga arbetsinställelser, skall det visa sig, att i nu omförmälta lagförslag några jämkningar måste ske för att lägga legal grund för dessa åtgärder. Går man den vägen, som herr socialministern framhöll, att både statens och kommunernas affärsverk skulle sluta kollektivavtal med sina lönearbetare, men komplettera dessa avtal med skiljedom för *alla* slag av tvister, blir det kanhända oundgängligt att i någon mån beakta detta vid sagda lagförslags definitiva utformning.

Det finns här också en annan väg, som bragtes på tal vid min interpellation vid fjolårets riksdag, nämligen att man noga skiljer mellan *lönearbetaravtal* och *tjänsteavtal*. Med tjänsteavtal anställer man då alla de arbetare i statens och kommunernas tjänst, vilka det allmänna har ett permanent behov utav. Man gör dem alltså till tjänstemän och ikläder dem tjänstemännens skyldigheter, men ger dem också motsvarande förmåner. Det är möjligt, att den vägen är

mera framkomlig än med obligatorisk skiljedom. Bägge alternativen böra emellertid prövas, och jag hemställer värdsamt, att så också måtte ske i den blivande utredningen.

Herr Olsson i Kullenbergstorp trodde icke så mycket på en sådan lagstiftning, därför att han betvivlade parternas fredsvilja. Han ville hellre rekommendera den väg, som den engelska regeringen slagit in på. Men det är dock två skilda problem. Den lagstiftning, som är föremål för vår debatt, rör sig om kodifiering, legalisering av en viss del av arbetsrätten. Den engelska lagstiftningen avser så att säga att genomföra vad som för 15 år sedan kallades för »Revingelinjen», alltså förbud för sympatikonflikter överhuvud taget. Vidare åsyftar den vad herr Olsson i Kullenbergstorp också hade särskilt på hjärtat, nämligen skydd för oskyld tredje man, närmast de arbetsvilliga. Detta är en sak, som hör under Åkarpslagens domvärjo, och därom pågår ju en utredning.

Det är visst och sant, att den frågan är av största betydelse. För menige mans frihet här i landet och för vardagstillståndet på den svenska arbetsmarknaden är förvisso en skyddslagstiftning av det slaget betydelsefullare än den här planerade arbetsfredslagstiftningen. Den saken berördes i herr Lindmans interpellation för två år sedan, som väcktes rörande förhållandena i Härjedalen. Den är tyvärr jämt och ständigt aktuell. Förvisso är det därför angeläget att lägga Kungl. Maj:t på hjärtat, att det här finns en viktig uppgift att skydda den individuella friheten och självbestämmanderätten i vårt land. Jag vill påminna om att i julas en köpmannaorganisation till handelsministern avlämnade en framställning om att han måtte vidtaga lagliga åtgärder för att skydda just näringsfriheten, som dagligen på detta område alltmera kringskäres. Det ena goda förskjuter emellertid icke det andra, och däri är jag fullkomligt ense med herr Olsson i Kullenbergstorp.

Herr talman, jag yrkar bifall till reservationen.

Herr **Hansson** i Stockholm: Herr talman! Liksom här från högerhåll uttalats missnöje med regeringens handläggning av ifrågavarande ärende, finns det anledning från socialdemokratiskt håll att beklaga det tillvägagående, som regeringen här har använt. När det blev öppet meddelat i riksdagen, att regeringen icke hade medhunnit det lagförslag, som den planerade att framlägga i år, blev det också därmed ytterligare bestyrkt, hur orimligt regeringen hade förfarit med sitt forcerande av saken så, att arbetsfredsdelegationen sprängdes. Genom detta forcerande bröt man sönder ett allvarligt försök att handlägga dessa ärenden på ett sådant sätt, att man kunde utvinna den största villighet från parternas sida, när det gällde att tillse i vilken mån man kunde i fastare former tillgodogöra sig den erfarenhet, som hade vunnits under det fria avtalsväsendets utveckling.

När regeringen med — förlåt uttrycket — sina fumliga händer slet sönder det försök, som gjorts av den förra regeringen, uppväckte man därmed också inom större delen av den svenska arbetarklassen sådana känslor, som i fortsättningen komma att mer än vad som hade varit nödvändigt försvåra ett samförstånd på dessa områden.

Jag har för egen del tidigare deklarerat, att jag icke tillhör de principiella motståndarna till åtgärder för att kodifiera vissa rättsregler, som redan ha trängt igenom under det fria avtalsväsendet, men när herr Järte här försökte göra gällande, att man ifrån socialdemokratiskt håll — kanske menade han också liberalt och frisinnat håll — endast har avvaktat den allmänna rösträtten för att genast vara färdig till en sådan lagstiftning, så talar han utan uppdrag, åtminstone vad arbetarrörelsen angår. Det är uppenbart, att

Ang. anslag till centrala skiljenämnden för vissa arbetstvister m. m.
(Forts.)

Ang. anslag
till centrala
skiljenämnden
för vissa
arbetstvister
m. m.
(Forts.)

före den allmänna rösträtten, när de klasser i samhället, som äro närmast anknutna till arbetsgivarintresset, behärskade riksdagen, måste arbetarklassen betrakta det som en allvarligare fara än nu, om man satte vissa tvångsmedel i de maktägandes händer. Men därför att den allmänna rösträtten genomförts, är det icke sagt, att vi utan vidare skulle anse, att en lagstiftning av den natur, som föreslogs 1910, och av den natur, som senare har föreslagits, vore motiverad.

Det gäller i detta fall närmast två förhållanden, som böra undersökas. Det ena är behovet av en lagstiftning och det andra är garantierna för lagstiftningens rättvisa tillämpning. Det brukar ofta från högerhåll föras det talet, att man skall ha så få lagar som möjligt. Jag ansluter mig gärna till den uppfattningen, att man icke skall lagstifta utan att det finns ett verkligt behov av lagstiftning. För min del kan jag icke inse, att ett sådant behov föreligger här. Det har redan påpekats av herr Johanson i Stockholm, att för närvarande är vårt land på det sociala området ett av de fredligaste i världen. Det är ingen unik företeelse. Jag tror, att man i allmänhet kan säga, att de sociala striderna i vårt land icke ha utvecklats sig under former, som påkalla lagstiftningens ingripande för reglering.

Om jag särskilt tar hänsyn till den utvidgning av lagstiftningen, som har ställts i utsikt i propositionen om det anslag, som nu behandlas, nämligen en utvidgning till att gälla vissa åtgärder mot strejker vid allmänna företag och verk, så måste jag säga mig, att här finns det lika liten anledning som till en lagstiftning i fråga om rättstvister. Jag har här framfört mig ett nummer av Kommunalarbetaren, som bland annat innehåller det utlåtande rörande arbetsfredslagstiftningen, som Svenska kommunalarbetsförbundet har avlåtit till regeringen. Det finns där en ganska intressant tabell över de lönerörelser, lockouter och strejker under åren 1910—1925, vari Svenska kommunalarbetsförbundet varit inblandat. Lönerörelserna ha under denna tid varit 1,208 och omfattat tillsammans 227,622 arbetare. Om jag ser på de lönerörelser, som lett till öppen konflikt, finner jag, att i sådana öppna konflikter ha endast något mer än 3,000 arbetare varit inblandade. D. v. s. knappast mer än en procent av hela det arbetarantal, som berörts av lönerörelserna inom kommunalarbetsförbundets område under de sista femton åren, har varit invecklad i öppna konflikter. Det förefaller mig, som om denna omständighet bestyrker min uppfattning, att här föreligger intet trängande behov av en lagstiftning, och jag har sålunda i den punkten en rakt motsatt uppfattning mot herr andre vice talmannen.

Den andra synpunkt, som icke kan lämnas åsido, gäller frågan om garantierna, garantierna för en rättfärdig tillämpning av en eventuell lagstiftning. Jag vågar hävda, att trots den allmänna rösträtten erbjuder ännu icke vårt land tillräckliga garantier i detta avseende. Så länge så är förhållandet, kommer man från arbetarklassens sida att motsätta sig en lagstiftning, som icke är trängande nödvändig, och som kan bli ett medel, som missbrukas för att klavbinda arbetarklassen i dess fullt legitima strävanden.

Jag tror alltså, att det bör vid sidan om den önskan, som här har uttalats från högerhåll, att regeringen skulle utveckla ett särskilt livligt intresse för att få fram denna lagstiftning, ställas ett uttalande från vårt håll, att regeringen borde taga varning av sitt misslyckande med åtgärderna för att tvinga fram lagförslag till årets riksdag. Jag hoppas att regeringen verkligen gjort den erfarenheten, att här rör man sig på ett så allvarligt och ömtåligt område, att man icke bör förhastiga sig. Man bör skynda mycket långsamt. Jag tror, att regeringen skulle göra landet en tjänst, kanske sig själv också, om den även vid nästa års riksdag underlät att i detta avseende framlägga några förslag.

Säkert är, att så som läget har utvecklats sig, kan man icke inom den närmaste tiden vinna det förtroende för åtgärderna inom arbetarklassen, som bör vara en oeftergivlig förutsättning för lagstiftning, för så vida man menar allvar med sitt tal om att här icke skall införas en lagstiftning mot den ena partens vilja.

Ang. anslag till centrala skiljenämnden för vissa arbetstvister m. m.
(Forts.)

Herr **Samuelsson**: Herr förste vice talman! De föregående talarna i denna fråga ha framhållit, att de principiellt äro för den ståndpunkten, att tiden skulle vara mogen för införandet av en sådan lag som den ifrågavarande. Emellertid vill jag säga, att den uppfattningen delas icke av samtliga arbetare. Särskilt kan jag icke skriva under ett sådant uttalande, och det har gett mig anledning att även yttra mig i denna fråga. Jag tror, att man kan säga, att man icke blott av principiella skäl utan även på grund av praktiska erfarenheter icke kan vara med om att göra något uttalande till förmån för en sådan lagstiftning som den här ifrågasatta.

Sedan frågan i fjol blev aktuell på grund av ett par interpellationer, har den ju gått ut till arbetarna, och arbetarklassen i gemen, kan man säga, har behandlat spörsmålet inom sina organisationer. Det är ytterst få arbetarorganisationer, som i dessa dagar icke ha gjort uttalanden emot denna lagstiftning. Jag är alldeles övertygad om att de möten, som komma att gå av stapeln i morgon, de demonstrationer, i vilka arbetarklassen i morgon kommer att samlas, komma också att ge ett tydligt uttryck för att bland de breda massorna i arbetarklassen vill man icke vara med om att ge minsta finger åt en sådan lagstiftning som denna.

Herr Järte sade, att arbetarna i allmänhet hysa misstro till all lagstiftning, och det är riktigt, men varför? Jo, därför att all lagstiftning, som riksdagen varit med om att besluta, när det gällt de olika intressesfärerna mellan arbetare och arbetsgivare, har lagts så, att man fått klasslagar gentemot arbetarklassen. Herr Järte talade om hamnförhållandena här i Stockholm och frågade: Skulle det icke vara lyckligt, att man hade ett rättsinstitut, som skulle kunna lösa de tvistiga spörsmålen? Den uppfattningen har åtminstone icke den större delen av arbetarna, därför att det visat sig, att hittills, när skiljedomsförfarande använts i strider mellan arbetare och arbetsgivare, har utslaget alltid skett till arbetsgivarnas förmån och direkt mot arbetarklassen.

Man kan vara övertygad om att skulle vi ha det rättsinstitut, som herr Järte talade om, ja, då skulle det enbart vara till fördel för arbetsgivarna, till en direkt klasslag gentemot arbetarna, och det kan man naturligtvis icke gå med på. Vi se saken så, att för närvarande kan man icke tala om några neutrala domare, om något neutralt skiljedomsförfarande vid behandlingen av dessa spörsmål. Vi känna alltför väl till att de, som skulle fälla dessa domar, stå på arbetsgivarnas sida. De stå på samhällets sida som sådant, och domarna fällas i allmänhet till arbetarklassens nackdel.

Det är dessa synpunkter, som göra, att arbetarna icke kunna betrakta detta spörsmål på ett sådant sätt, som kanske till och med en del socialdemokrater göra, utan de ha en helt annan uppfattning. De gå emot hela denna lagstiftning, som förvisso kommer att betyda en klasslagstiftning mot arbetarklassen. Jag vill ha sagt detta i detta sammanhang, ty saken är kanske icke så enkel, som man skulle kunna förmoda av debatten och inläggen särskilt från borgerligt håll.

På grund av den praktiska erfarenhet, jag har om arbetarnas ställning till detta spörsmål, vill jag varna kammaren för att slå in på en lagstiftning som den här ifrågasatta.

Hans excellens herr statsministern **Ekman**: Jag har, herr förste vice talman, föranletts att begära ordet av ett par yttranden, som fällts dels av herr Järte, dels av herr Hansson i Stockholm.

Ang. anslag
till centrala
skiljenämnden
för vissa
arbetsvister
m. m.
(Forts.)

Herr Järtes anförande föranleder icke någon annan erinran från min sida för närvarande, än en gensaga emot hans försök att å sin sida karakterisera de skäl, som föranledde, att vid årets riksdag icke den en tid i utsikt ställda lagstiftningen blev riksdagen förelagd. Han framhöll, att han förstod att man måst taga hänsyn till de erinringar och anmärkningar, som gjorts emot det framställda förslaget. Men han ville också göra gällande, att det dock låg en viss portion av undfallenhet eller uppgivelse i regeringens ståndpunkt.

Jag ber att däremot få säga, att den karakteristiken är icke riktig. Hade tiden medgivit för regeringen att få samtliga de framställda anmärkningarna på det sätt prövade, som i detta fall måste anses nödvändigt, hade förvisso lagförslagen i fråga kommit att från regeringens sida framläggas.

Å andra sidan står regeringen alltjämt kvar på den ståndpunkten, att tillräcklig tid måste beredas de olika parterna att, efter det lagförslaget utarbetats, gentemot detsamma göra sina anmärkningar.

Herr Hansson — och härmed kommer jag över till honom — har här återupprepat sitt tidigare påstående, att det var från regeringens sida, som arbetsfredsdelegationen sprängdes. Jag bestrider alltjämt riktigheten av detta påstående. Arbetarsidan inverkade uppenbart försenande på ärendets behandling genom den uppskovspolitik, som otvivelaktigt bedrevs inom arbetsfredsdelegationen av arbetarrepresentanterna. Riktigheten av det, jag anförde, när denna sak sist behandlades, står fortfarande kvar obestridd, nämligen att landsorganisationens förtroenderåd tydligen omedelbart före arbetarrepresentanternas utträde fattade ett beslut av den art, som vid det föregående tillfället här omnämndes, och som, direkt eller indirekt, innebar direktiv för arbetardelegerades hållning inom arbetsfredsdelegationen.

Inom regeringen måste vi säga oss, att det vore icke genom en sådan mer eller mindre dold uppskovspolitik, som detta ärende borde beredas, utan det borde ske genom att parterna, var och en gärna från sina ståndpunkter, klart och bestämt togo position till det framlagda förslaget, öppet och tydligt angåvo sina skäl och framförde de erinringar, som vederbörande kunde finna befogade, så att man på det sättet erhöle tillfälle att syna dem ur olika synpunkter. Beredningen borde däremot icke ske genom ett förfaringssätt, som tid efter annan uppskötte prövningen av ärendet.

Det var för att förekomma, att en sådan taktik skulle tillämpas på ärendets fortsatta behandling, som regeringen för sin del försökte att vid sidan av arbetsfredsdelegationen få en bearbetning av lagtexten till stånd. Det är klart, att man dittills förlorat åtskillig tid, men det oaktat ville regeringen bereda landsorganisationen tillräckligt rådrum för behandling av ärendet och för angivande av sina skäl. Det var enbart och uteslutande dessa omständigheter, som föranledde, att frågan kom i det läge, den kom. Sålunda, å ena sidan, önskan från regeringens sida att så fort som möjligt påskynda ärendets behandling, men å andra sidan beredande av tid, dels för parterna att ange sina meningar och utveckla sina ståndpunkter, dels också för beredande av ärendet och övervägande av ärendet inom regeringen. Det förefaller mig, som, vilken ståndpunkt man än må intaga, på arbetsgivarsidan eller på arbetarsidan, man dock borde kunna medgiva, att det förfaringssättet, med ett ord, hela det betraktelse-sättet från regeringens sida vore både naturligt och befogat, ja erkännansvärt.

Vad nu vidkommer den fortsatta behandlingen av detta ärende, vill jag i korthet säga, att regeringen naturligtvis i fråga om sina åsikter rörande önskvärdheten av en sådan lagstiftning alltjämt står kvar på samma ståndpunkt som tidigare.

När exempelvis herr Johanson i Stockholm nu yttrar, att alla åtgärder, som hittills förekommit i fråga om arbetsfredslagstiftning, undantagslöst ha företagits med parternas medgivanden, och att detta varit en av anledningarna

till att de i stort sett verkat tillfredsställande, vill jag blott erinra om hur det ställde sig, när förlikningsmannainstitutionen infördes här i landet. Det skedde nämligen obestriddigen emot flertalets mening på arbetsgivarsidan. De hade då den starkare ställningen och ansågo sig icke behöva denna fredsorganisation. Det fanns enskilda personer bland arbetsgivarna, som voro för, men flertalet voro otvivelaktigt emot, och riksdagens beslut kom därför att gå emot en ganska utbredd arbetsgivaropinion. Detta har emellertid icke alls hindrat, att alla parter nu äro eniga om att detta institut praktiskt och i stor utsträckning medverkat till arbetsfredens bevarande här i landet.

Det förhåller sig uppenbarligen på det sättet, att icke kan ett samhälle försätta sig i den situationen, att enbart den ena partens hänsyn till dess egna intressen skall vara avgörande för, huruvida av samhället i övrigt erkända rättsprinciper skola tillämpas i det allmänna samlivet eller ej. När jag hörde herr Hansson i Stockholm med den styrka, som skedde, opinera emot att rättsprinciper tillämpas i förhållandet mellan arbetsgivare och arbetare och betecknar utsikten därtill såsom föremål för misstro från arbetarnas sida, måste jag säga, att han företräder en icke hållbar ståndpunkt.

För övrigt är det ju så, att här i landet ha vi visst icke forcerat i fråga om arbetsfredslagstiftningen i förhållande till vad som är fallet i andra länder. Det har här pekats på vad som sker i detta ögonblick i England. Man kan ytterligare hänvisa till vad som i detta ögonblick sker i Norge, där man kanske just i dessa dagar beslutar en lagstiftning, som icke blott berör rättstvister utan som får åtminstone temporär giltighet beträffande jämväl intressesvister.

I vårt eget land har man icke önskat annat, än att man skulle taga ett första steg på den vägen, som leder till att jämväl på detta intresseområde rätten i största möjliga utsträckning skulle beredas plats och möjlighet att influera på utgången av tvisterna, varigenom även förluster, som otvivelaktigt åsamkas båda parterna, skola kunna undvikas. Det förefaller mig icke vara någon stark ståndpunkt, när man, på sätt, som här skett, förklarar, att man har för avsikt att göra största möjliga motstånd mot en lagstiftning av sådan innebörd.

Herr **Johanson** i Stockholm: Herr talman! För att det icke skall bliva någon legendbildning i fråga om vad som förevarit på landsorganisationens representantskaps möte den 13 och 14 december 1926, vill jag uttryckligen poängtera, att detta representantskap icke ålagt arbetarerepresentanterna att utgå ur arbetsfredsdelegationen. Arbetarerepresentanterna utträdde ur arbetsfredsdelegationen den 13 januari 1927; och det var först sedan regeringen medelst utdrag ur statsrådsprotokollet tillkännagivit, att man ämnade, oavsett vilket resultat, som arbetsfredsdelegationen kom till, framlägga ett förslag för innevarande års riksdag i denna fråga, det var först då, som arbetarerepresentanterna efter beslut av landssekreteriatet beslöto att lämna arbetsfredsdelegationen. Detta är det riktiga händelseförloppet. Varje annan framställning är oriktig.

Jag vill ytterligare erinra om att arbetarerepresentanterna vid ett sammanträde i arbetsfredsdelegationen den 22 december 1926 förklarade, att de skulle giva svar på den p. m., som arbetsfredsdelegationens ordförande tillställt landsorganisationen. Arbetarerepresentanterna kunde givetvis icke meddela ordföranden ett sådant svar, om landsorganisationens representantskap hade ålagt dem att utträda ur arbetsfredsdelegationen och icke vidare deltaga i dess arbete.

Man förmenar vidare, att det är i hög grad trängande att få till stånd en lagstiftning även på detta område, ity att vårt samhälle kräver det. Jag vill påstå, att det icke alls är nödvändigt att få till stånd en sådan lagstiftning.

Ang. anslag till centrala skiljenämnden för vissa arbetstvister m. m.
(Forts.)

Ang. anslag
till centrala
skiljenämnden
för vissa
arbetstvister
m. m.
(Forts.)

Vi ha på detta område haft mera fördel av den fria utvecklingen, och det är då helt naturligt att, sedan man nu en gång slagit in på den linjen, låta den fria utvecklingen reglera dessa spörsmål. Den linje, som man valt, har i vår uppfattning fått tradition och ett ingripande, om vilket man icke på förhand vet, vad det leder till, kommer naturligtvis såväl av den ena som den andra parten att mottagas med misstroende. Man må väl heller icke förvåna sig över att arbetarerepresentanterna ställa sig misstroende till dylik lagstiftning. Låter man alla de förslag, som sedan år 1887 och tills nu på ena eller andra sättet presenterats riksdagen passera revy, måste man erkänna att de med sin udd varit bestämt riktade mot arbetarna, och det är helt naturligt, att arbetarna, då en dylik tendens hittillsdags varit den förhärskande, äro misstroagna gent emot nya förslag.

Herr Järte nämnde i sitt yttrande, att riksdagens traditioner gått i den riktningen att avslå varje förslag till lagstiftning på detta område, som framlägges. Ja, det är en ärofull tradition, som riksdagen fullföljt, då den avslagit alla förslag, som skulle komma att binda arbetarnas rörelsefrihet och försvåra deras möjligheter att förbättra sin ställning. Men jag vill i detta sammanhang erinra om att de åtgärder, som riksdagen vidtagit för att främja arbetsfreden, skett i samförstånd med båda parterna. Sägna vad man vill, men arbetsgivarnas organisationer voro heller ingalunda motståndare till inrättandet av förlikningsmannainstitutionen, som infördes genom lagen av år 1906. Tillskapandet av den centrala skiljenämnden och införandet av särskilda domare i arbetskonflikter ha också skett i samförstånd och med båda parternas instämmande.

Skulle det vara otänkbart att kunna enas om ytterligare åtgärder till främjande av arbetsfreden, om man följer den tradition, som har gjort sig gällande och låter den fria utvecklingen alltså själv framskapa vad som kan anses vara ändamålsenligt och gagneligt för arbetsfredens främjande? Det blir naturligtvis säkerligen så, att dessa åtgärder bli ändamålsenliga, därför att utvecklingen själv framskapar dem, och dessa åtgärder komma icke att röna motstånd, därför att parterna själva redan från början inse att avsikten endast är god.

Jag måste med tillfredsställelse konstatera, att socialministern i sitt anförande uttryckligen poängterade nödvändigheten av att låta parterna själva grundligt genomgå de föreslagna åtgärderna och uttala sin mening därom. Detta tolkar jag så, att socialministern i varje fall hyser den mening, att man otvivelaktigt får ett bättre resultat, om man har parterna med sig än mot sig, vare sig det gäller den ena eller andra parten. Det ligger ingalunda så till, att man, därför att man har tillfredsställelsen att ha fått riksdagen att antaga en lag, medverkar till att främja arbetsfreden. Jag tror nog, att man under en panikstämning kan antaga en lag, det kan ju låta tänka sig; men huruvida man därmed har främjat arbetsfreden, blir en helt annan sak, och det kommer att visa sig först efteråt.

Nu finnes det ingen anledning att tro, att riksdagen skulle låta överrumpla sig. När riksdagen icke lät överrumpla sig efter storstrejken 1909 utan med kallt huvud avslog de lagar, som då framlades, och som utan tvivel skulle ha klavbundit arbetarnas rörelsefrihet, skulle det vara märkvärdigt, om någonting sådant skulle kunna gå för sig nu, sedan den allmänna rösträtten genomförts. Skulle så ske, skulle riksdagen ha vansläktats.

Jag är övertygad om att det finnes tillräckligt mycket sunt förnuft både på arbetare- och arbetsgivaresidan och inom deras organisationer för att de icke i onödan skola ställa till med arbetskonflikter, som med god vilja kunna undvikas. Men tror någon, att man med den eller den lagstiftningen skall kunna förebygga arbetskonflikter, är det ju uppenbart, att man har misstagit sig.

Det är t. ex. i vår lag förbjudet att göra revolutioner, men sådana förekomma dock ibland.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **Pettersson**: Herr talman! Herr Hansson i Stockholm förklarade sig icke vara principiell motståndare till obligatorisk skiljedom i rättstvister, men han förklarade tillika, att han för närvarande icke ansåg det vara nödvändigt att lösa den frågan. Som skäl för sin skepticism i detta avseende åberopade han, dels att det icke föreläge något särskilt starkt behov hos oss av en sådan lagstiftning, och dels att han för egen del åtminstone kände sig tveksam, huruvida en sådan domstol, om den komme till stånd, skulle verka i rättvisans intresse.

Jag skall i anledning av dessa uttalanden be att få göra några anmärkningar. Vad först behovet av lagstiftning angår, åberopar herr Hansson — och flera talare ha i dag talat i samma riktning — att vi ha det så lugnt och fridfullt här, så att vi för närvarande icke behöva någon lagstiftning till skydd för arbetsfreden. Det är mycket sant, att vi för närvarande ha det lugnt, men det är felaktigt, om man därav vill draga den generella slutsatsen, att överhuvud taget åtgärder, som rubba den sociala freden, skulle vara mera sällsynta hos oss än i andra länder. För några veckor sedan läste jag i en tidskrift, utgiven av arbetsbyrån i Genève, en uppsats, som innehöll en översikt över de arbetsinställelser, strejker och lockouter, som förekommit år 1925. I denna uppsats hade man bland annat även gjort en sammanställning av antalet förlorade arbetsdagar till följd av arbetsinställelser i förhållande till folkmängden. Denna sammanställning utvisar, att om man jämför alla de civiliserade stater, där statistik på detta område förekommer, England står i främsta rummet som det land, där det förekommer det största antalet strejker i förhållande till befolkningens storlek. Men som god tvåa kom Sverige, herr Hansson! Sverige intog den näst främsta platsen ifråga om det relativa antalet förlorade arbetsdagar.

Jag vill med detta ingalunda ha sagt, att detta skulle vara arbetarnas fel. Möjligen spelade de stora lockouterna det året en stor roll, men jag håller före, att det är ett faktum att sociala stridsåtgärder hos oss förekomma i mycket stor utsträckning och väl äro av den allvarliga arten, att de påkalla lagstiftning.

Sedan sade herr Hansson, att han icke var riktigt säker på att arbetsdomstolar under våra förhållanden skulle komma att verka i rättvisans tjänst, och han anförde några skäl, varför så var förhållandet.

Herr Samuelsson var mera säker på sin sak, han förklarade helt frankt, att de skiljedomar, som avkunnats i tvister mellan arbetare och arbetsgivare, alltid ha varit till nackdel för arbetareklassen. Ett så ovederhäftigt påstående kan jag icke låta stå, utan att det bliver vederlagt. Jag lät för någon tid sedan utarbete en statistik över hur den centrala skiljenämndens domar i allmänhet utfallit. Vi ha ju, som herrarna veta, haft denna institution sedan år 1920. Den består av 3 så kallade ojäviga representanter, utsedda av regeringen, samt av 2 arbetare- och 2 arbetsgivarrepresentanter, en så kallad blandad domstol alltså. Denna domstol har i mycket stor utsträckning meddelat domar i tvistemål mellan arbetsgivare och arbetare. Det är onekligen av intresse att veta, huru dessa domar utfallit, och jag har därför, som sagt, låtit utarbete en statistik över dessa domar, en statistik, som omfattar ett antal av 122 domar. Vad visar då denna statistik? Vilken sida har vunnit de flesta målen? Jo, mina herrar, i 51 fall ha arbetsgivarna vunnit helt och hållet, i 57 fall ha arbetarna vunnit helt och hållet, och i de återstående 14 fallen ha parterna på ömse sidor vunnit. I vissa avseenden har således den ena parten och i vissa avseenden den andra parten vunnit. Dessutom visar denna statistik, att dom-

Ang. anslag till centrala skiljenämnden för vissa arbetstvister m. m.
(Forts.)

Ang. anslag
till centrala
skiljenämnden
för vissa
arbetstvister
m. m.
(Forts.)

stolens ledamöter i åtskilligt mer än hälften av fallen varit eniga om beslutet, vilket visar, att arbetarrepresentanterna i flera fall dömt till förmån för arbetsgivarna och att i åtskilliga fall arbetsgivarrepresentanterna dömt till förmån för arbetarna. Med ett sådant faktum för ögonen är det svårt att icke bli upprörd, då man hör sådana påståenden, som nyss utslungats från norrlandsbänken.

Det är lyckligtvis icke så, att de sociala striderna till den grad förgiftat den allmänna meningen, att man icke ännu kan få personer, som, oaktat de tillhöra den ena eller andra klassen, döma rättvist, när de bli satta att under domareansvar uttala en objektiv mening om sociala tvistefrågor. Detta ha vi skäl att vara glada åt. Man skall därför icke vända upp och ner på verkligheten; och några skäl för de tvivel, som herr Hansson uttalat härutinnan, finnas icke.

Herr **Anderson** i Råstock: Ja, herr talman, jag skall icke med många ord förlänga debatten. Jag skall bara vända mig mot herr Järte och hans verklighetsfrämmande uppfattning.

Herr Järte vill här rekommendera en väg, som jag icke trodde, att han, med de möjligheter, som han har att tränga in i problemet, var i stånd till att vilja förorda. Han rekommenderade nämligen socialministern att på detta område gå in för tjänsteavtalsprincipen. För min del tager jag på det bestämdaste avstånd från den principen, därför att vi ha haft mer än nog av det trassel och de olägenheter, som på grund av denna princip vållats båda parterna. Jag tänker därvid särskilt på det arbetsfält, där jag råkar känna till förhållandena rätt bra, nämligen de enskilda järnvägarna. Redan år 1907, herr Järte, ströko vi ut tjänsteavtalet, som hos oss hade namn av kontrakt. Jag tror icke, att det finnes många arbetare i vårt land, som låta dupera sig av löfte om tjänsteavtalsförmåner, vilka, vidkommande den tjänstemannaklass, som jag har talat om, endast visade sig vara förmåner på papperet. För dylika förmåner på papperet släppa vi icke kollektivavtalsprincipen för att återgå till tjänsteavtalsprincipen.

Jag har ingenting att tillägga härutöver i denna fråga och ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Johanson** i Stockholm: Endast en kort replik. Jag vill erinra herr socialministern om att vi år 1925 i andra hälften av mars månad hade en lockout, som varade i 14 dagar, och som igångsattes av svenska arbetsgivarföreningen och berörde 130,000 arbetare. Det är uppenbart, att den av socialministern åberopade statistiken för år 1925 rörande förlorade arbetsdagar på grund härav ter sig såsom synnerligen avskräckande, men lockouten i fråga framkallades icke av arbetarna utan av arbetsgivarna.

Herr **Hansson** i Stockholm: Endast några ord. Hans excellens herr statsministern formulerade ett av sina yttranden så, som om jag hade förklarat, att jag komme att motsätta mig att rättsprinciper tillämpades. Det måste föreligga ett kapitalt missförstånd från hans excellens' sida. Jag har självklart alltid eftersträvat tillämpningen av rättsprinciper, men dessa principers tillämpning förutsätter icke med nödvändighet en lagstiftning. Dess bättre förhåller det sig ju så, att det ännu finns områden i vårt samhällssystem, där förhållandena kunna vara mycket tolerabla, utan att allt är reglerat genom lag.

Efter härmed slutad överläggning gav herr förste vice talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till det av herr andre vice talmannen Nilsson framställda yrkandet; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 11.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 141, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nedsättning av arvsskatten å viss del av kvarlåtenskapen efter framlidne direktören G. L. Öberg i Shanghai; och

nr 142, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning rörande ändrings- och reparationsarbeten m. m. i Rosenhaneska huset och gamla kungshuset.

§ 12.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

nr 86, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till allmänt rese-reglemente jämte i ämnet väckta motioner;

nr 87, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och Sollefteå stad m. m.;

nr 88, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för biträdande föreståndarinnorna Gerda von Sydow och Kerstin Fjetterström att för uppflyttning i högre lönegrad tillgodoräkna sig viss tjänstgöring;

nr 89, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i löne- och pensionsbestämmelserna för lärarpersonalen vid statens skolköksseminarium och hushållsskola; och

nr 90, i anledning av vissa utav Kungl. Maj:t gjorda framställningar angående tekniska högskolan ävensom i ämnet väckta motioner;

andra lagutskottets utlåtande, nr 27, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i vissa delar av förordningen den 15 juni 1923 (nr 281) om motorfordon, dels ock i ämnet väckta motioner; samt

jordbruksutskottets utlåtande, nr 47, i anledning av väckt motion angående statsinköp av bulvanhemman.

§ 13.

Justerades protokollsutdrag.

§ 14.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr	Werner	under	4	dagar	fr. o. m.	den	1	maj,
›	<i>Weijne</i>	›	3	›	›	›	1	›
›	<i>Björkman</i>	›	3	›	›	›	3	›
›	<i>Andersson</i> i Höör	›	2	›	›	›	1	›
›	<i>Lovén</i>	›	3	›	›	›	1	›
›	<i>Jensen</i>	›	3	›	›	›	1	›
›	<i>Pettersson</i> i Hällbacken	›	2	›	›	›	3	›
›	<i>Jeppsson</i>	›	3	›	›	›	1	›
›	<i>Månsson</i> i Furuvik	›	2	›	›	›	1	›
›	<i>Johansson</i> i Krogstorp	›	5	›	›	›	1	›
›	<i>Hedlund</i> i Häste	›	6	›	›	›	1	›
›	<i>Isacsson</i>	›	2	›	›	›	1	›

herr <i>Ericson</i> i Boxholm	under	2	dagar	fr. o. m.	den	2	maj,	
» <i>Karlsson</i> i Vadstena	»	3	»	»	»	1	»	
» <i>Wikström</i>	»	3	»	»	»	3	»	
» <i>Molander</i>	»	2	»	»	»	1	»	
» <i>Björling</i>	»	2	»	»	»	2	»	
» <i>Fast</i>	»	2	»	»	»	1	»	
» <i>Lindley</i>	»	2	»	»	»	2	»	
» <i>Göranson</i>	»	3	»	»	»	1	»	och
» <i>Hallén</i>	»	4	»	»	»	1	»	.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 5.8 e. m.

In fidem
Per Cronvall.